

Indeksberegninger
i
Danmarks Statistik

DANMARKS STATISTIK
KØBENHAVN
1985

4 JUNI 1985
DANMARKS STATISTIK
BIBLIOTEKET

Pris: 60,00 kr. incl. 22 pct moms
Danmarks Statistiks trykkeri
ISBN 87-501-0645-7

Forord.

Danmarks Statistik udgav i 1971 i samarbejde med Københavns Universitets Økonomiske Institut en beskrivelse af Danmarks Statistiks indekssberegninger. Siden er der gennemført en del ændringer og udvidelser i de indeksserier, Danmarks Statistik udarbejder og publicerer.

Den her udarbejdede redegørelse er en ajourføring og udvidelse af den tidligere beskrivelse. Redegørelsen indledes med en kort introduktion til de mere generelle problemer i forbindelse med den praktiske udarbejdelse af indeksserier. Der er endvidere gjort rede for de metoder, der benyttes af Danmarks Statistik ved sæsonudjævning af forskellige tidsrækker.

I beskrivelsen af de enkelte indeks er benyttet en ensartet disposition, idet afsnittene er inddelt således:

1. Formål og baggrund
2. Begrebsmæssig afgrænsning
3. Beregningsgrundlag
4. Vægtgrundlag
5. Klassifikation
6. Beregningsmetode
7. Sæsonkorrektio n
8. Sammenligningsperiode
9. Offentliggørelse
10. Tidsmæssig sammenlignelighed

Af indholdsfortegnelsen fremgår, hvilke medarbejdere, der har forfattet de enkelte afsnit. Bogen er i øvrigt fremkommet gennem et samarbejde med deltagelse af samtlige forfattere under medvirken af kommitteret Aage la Cour og kontorchef Leo Meyer, der også har stået for den redaktionelle tilrettelægning.

Danmarks Statistik, januar 1985

N.V. Skak-Nielsen

/Leo Meyer

Indeksberegninger i Danmarks Statistik

<u>Indholdsfortegnelse</u>	Side
<u>Forord</u>	3
<u>Indledning</u>	
Generelt	Lars Borchsenius 7
Almindelig anvendte indeksformler ..	" " 9
Anvendelse af indekstyper i praksis.	" " 14
Sæsonkorrektion	Hans Erik Gregers Jensen 16
 <u>Priser</u>	
Engrosprisindeks og råvareprisindeks	Edith Theis-Nielsen 23
Prisindeks for importerede uforarbejdede råvarer (delindeks af engrospristallet)	" " 32
Indeks for forbrugerpriser:	
Forbrugerprisindekset	J. Bjerregaard Jensen 36
Nettoprisindekset	" " " 44
Reguleringspristallet og Månedsprisindekset	" " " 49
Prisindeks for ejendomssalg	Torben Kirstein 57
 <u>Landbrug</u>	
Pris- og mængdeindeks for landbrugets salgsprodukter	Bo Simonsen 64
Prisindeks for landbrugets salgsprodukter	" " 64
Mængdeindeks for landbrugets salgsprodukter	" " 68
Pris- og mængdeindeks for landbrugets rå- og hjælpestoffer	" " 71
Prisindeks for landbrugets indkøb af rå- og hjælpestoffer og tjenesteydelser	" " 71
Mængdeindeks for landbrugets indkøb af rå- og hjælpestoffer og tjenesteydelser	" " 74
Prisindeks for landbrugets bruttofaktorindkomst	" " 76
Prisindeks for landbrugets investeringsgoder	" " 78
Kapitelstakster for landbrug	" " 81

Industri

Beskæftigelsesindeks for industriens arbejdere	Inge Sander	84
Lønomsætningsindeks for industrien ..	" "	90
Værdiindeks for industriens omsætning, ordreindgang og ordrebeholdning	Peter Dal	94
Prisindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester	" "	101
EF-prisindeks for industrien	" "	106
Mængdeindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester	" "	109

Bygge- og anlægsvirksomhed

Byggeomsætningsindeks for et enfamiliehus og for en etageejendom opført som montagebyggeri	Bjarni Olsen	116
Byggeomsætningsindeks for vejfundsarbejder og motorvejsarbejder samt entreprisereguleringsindeks for anlægsarbejder	" "	123

Generel erhvervsstatistik og handel

Detailomsætningsindekset	Kaj Pedersen	127
--------------------------------	--------------	-----

Udenrigshandel

Kvantumindeks og indeks for enhedsværdier i udenrigshandelen samt bytteforholdet	Jens Thomasen	137
--	---------------	-----

Nationalregnskab

Mængde- og prisindeks i nationalregnskabet	Ole Berner	148
--	------------	-----

Penge- og kapitalmarked

Aktieindeks	Preben Etwil	159
-------------------	--------------	-----

Grønland

Indeks for forbrugerpriser i Grønland	Lise Lyck	164
Forbrugerpristallet for Grønland ...	" "	165
Reguleringspristallet for Grønland .	" "	175

Indledning

1. Generelt

Som støtte for den efterfølgende beskrivelse af Danmarks Statistiks indeksberegninger inden for de forskellige statistikområder gives der i det følgende en generel, elementær introduktion om de praktisk orienterede indeksproblemer. Det er derimod ikke her hensigten at behandle de mangeartede teoretiske problemer, der knytter sig til beregning af indeks.

Helt generelt kan indekstal siges at have til formål at give et forenklet talmæssigt udtryk for udviklingen i værdier, priser eller mængder, eller for andre talmæssige sammenhænge, eksempelvis til karakterisering af forskelle mellem geografiske områder eller lignende.

Enhver talrække kan omregnes til indekstal. Sættes fx omsætningen af en vare i en given periode lig med 100, kan der for de følgende perioder beregnes indekstal for omsætningen ved at dividere udgangsperiodens omsætningstal op i hver af de følgende perioders omsætningstal $\times 100$. Derved fås i forenklet form et udtryk for den procentvise forandring i forhold til udgangsperiodens niveau. Ændringen i antal indekspoint er selvsagt ikke det samme som procentændringen, med mindre der sammenlignes med udgangstallet 100. Formålet med sådanne omregninger er at lette sammenligninger mellem en række vanskeligt overskuelige talstørrelser, og der er ingen tekniske problemer knyttet til en sådan simpel indeksering.

Anderledes stiller det sig, hvor det drejer sig om at få et fællesudtryk for den gennemsnitlige udvikling dækkende flere talrækker med uensartet udvikling, fx et udtryk for den gennemsnitlige pris- eller mængdeudvikling for flere varer. For at få det bedst mulige

udtryk for den gennemsnitlige udvikling er det nødvendigt at lade de enkelte observationer (priser eller mængder) indgå i beregningen med en vægt der svarer til deres andel af omsætningen. I tilfælde, hvor det er prisudviklingen, der ønskes belyst, vil vægtene naturligt være de omsatte varemængder. Omvendt vil det naturlige vægtgrundlag ved konstruktionen af et mængdeindeks være priserne.

Der kan imidlertid ikke gives en entydig opskrift på, hvilken mængde- eller priskombination (vægtgrundlag), der skal anvendes ved beregningen. Dette skyldes, at der er en sammenhæng mellem udviklingen i priser og mængder, og at en forskydning i de relative priser normalt vil medføre en ændret mængdesammensætning, idet der som regel købes mere af de varer, hvis pris er steget forholdsvis mindst. Sædvanligvis vil den faktiske mængde - eller priskombination for tidsperiode 0 og 1 derfor ikke være helt ens. Dette indebærer, at indeks i almindelighed ikke kan beregnes, så de fuldt ud imødekommer kravet til et idealt indeks.

Et idealt prisindeks skulle måle den ændring i en forbrugers budgetsum, som er nødvendig for at forbrugeren kan realisere samme nytteniveau efter en prisændring som før.

I praksis er det på grund af manglende kendskab til nyttefunktionen ikke muligt at opfylde dette ideale krav. Som en tilnærmelse til det ideale indeks benyttes samme vægtgrundlag i de perioder indeksberegningen omfatter.

Dette forhold indebærer bl.a., at prisindeks beregnet på grundlag af mængdekombinationen i tidsperiode 0 normalt vil afvige fra indeks beregnet ud fra mængdekombinationen i tidsperiode 1. Konsekvensen heraf er, at indeks, der benytter udgangsperioden som vægtbasis (Laspeyres-indeks) har en tendens til at overvurdere en stigning. Modsat vil indeks, der benytter sluttidspunktet som vægtbasis (Paasche-indeks) have en tendens til at undervurdere en stigning. Det omvendte gør sig gældende ved en udviklingstendens i modsat retning. For at mindske sådanne modsat rettede tendenser benyttes undertiden et geometrisk gennemsnit af de to nævnte indeksformer (Fisher-indeks).

Vægtbasis angiver for en tidsserie af indekstal den tidsperiode, hvorfra mængde- eller priskombinationen hentes, mens sammenligningsperioden betegner den tidsperiode, der i tidsserien er sat lig med 100. Det bemærkes, at sammenligningsperioden ikke nødvendigvis er den samme tidsperiode som vægtbasisperioden. Et skift af sammenligningsperiode kan foretages uafhængigt af en ændring af vægtbasis.

Sammenligninger på grundlag af indekserækker dækkende lange

perioder indeholder imidlertid risiko for fejlfortolkninger, idet de grundlæggende forhold ændrer sig over tiden.

På områder, hvor det må påregnes, at nye varer erstatter gamle varer, eller at helt nye varer kommer til, er det særlig nødvendigt, hyppigt at ændre vægtgrundlaget for beregningerne. Ved beregning af fx prisindeks må endvidere tages i betragtning, at indekset gerne skulle belyse prisudviklingen for uforandrede varekvaliteter. Dette søges i almindelighed gjort ved at betragte eventuelle kvalitetsændringer som mængdeændringer. Det er derfor nødvendigt at korrigere for kvalitetsændringer ved målingen af prisforskydningerne. Da kvalitetsændringer i almindelighed ikke kan måles direkte, er det ofte vanskeligt at få et udtryk for deres talmæssige størrelse.

Som en med indeks beslægtet type af beregninger, kan nævnes de såkaldte standardberegninger. Standardberegninger anvendes som redskab i forbindelse med løsning af sammenlignelighedsproblemer. Det kan eksempelvis nævnes, at Danmarks Statistik benytter en standardberegning i lønstatistikken for statsansatte, og tidligere foretog en standardberegning af den gennemsnitlige timefortjeneste (ekskl. overtidstillæg) i industri og håndværk. Hermed er opnået, at forskydninger i arbejdskraftens sammensætning over tiden ikke påvirker de beregnede gennemsnit.

2. Almindelig anvendte indeksformler

Følgende symboler benyttes, idet der antages at foreligge n enkelte varer:

Enkeltvarer:

p = pris

q = mængde

toptegn angiver varenr. 1, 2, ..., ..., n

fodtegn angiver tidsperiode 0, 1, 2, ..., t

Fx er p_{0}^{i} prisen på i 'te vare for tidsperioden 0.

Indeks:

P = prisindeks

Q = mængdeindeks

toptegn angiver indekstypen, L_a = Laspeyres, P_a = Paasche, F_i = Fisher

fodtegn angiver tidsperiode 0, 1, 2, ..., t

Fx er $P_{1:0}^{La}$ = prisindekset for tidsperiode i med tidsperiode 0 = 100 beregnet med faste vægte.

2.1 Prisindeks

Hvis "kurven med varer" for tidsperiode 0 anvendes som den fastholdte mængdekombination fås følgende formel for prisindekset:

$$(1a) \quad P_{1:0}^{La} = \frac{\sum_{i=1}^n p_1^i \cdot q_0^i}{\sum_{i=1}^n p_0^i \cdot q_0^i}$$

(1a) betegnes som et Laspeyres-prisindeks, der som det fremgår benytter faste vægte i udgangspositionen. $P_{1:0}^{La}$ angiver, hvor mange gange værdien af den fastholdte mængdekombination for tidsperiode 0 er blevet større/mindre fra tidsperiode 0 til tidsperiode 1.

I mange tilfælde foreligger kun kombinerede pris- og mængdeoplysninger for tidsperiode 0 i form af tal for omsætningen af de enkelte varer. Disse omsætningstal kan direkte bruges ved beregningen af et Laspeyres-prisindeks, idet der gælder, at (1a) alternativt kan beregnes som et vejte gennemsnit af prisudviklingen

$$\frac{p_1^i}{p_0^i}$$

på de enkelte varer, idet disses andele af den samlede omsætning på tidspunkt 0 anvendes som vægte.

Sættes

$$\alpha_0^i = \frac{\text{omsætningsandel af vare for tidsperiode 0}}{\sum_{j=1}^n p_0^j \cdot q_0^j} = \frac{p_0^i \cdot q_0^i}{\sum_{j=1}^n p_0^j \cdot q_0^j}$$

Det bemærkes, at summen af omsætningsandelene er lig med 1.

fås

$$(1b) \quad P_{1:0}^{La} = \frac{\sum_{i=1}^n \frac{p_1^i}{p_0^i} p_0^i q_0^i}{\sum_{i=1}^n p_0^i \cdot q_0^i} = \sum_{i=1}^n \frac{p_1^i}{p_0^i} \frac{p_0^i \cdot q_0^i}{\sum_{j=1}^n p_0^j \cdot q_0^j} = \sum_{i=1}^n \frac{p_1^i}{p_0^i} \cdot \alpha_0^i$$

Anvendes derimod "kurven med varer" på tidspunkt 1 som den fastholdte mængdekombination fremkommer følgende formel for prisindekset:

$$(2a) \quad P_{1:0}^{Pa} = \frac{\sum_{i=1}^n p_1^i \cdot q_1^i}{\sum_{i=1}^n p_0^i \cdot q_1^i}$$

(2a) betegnes som et Paasche-prisindeks med vægte fra periodens afslutning.

$P_{1:0}^{Pa}$ angiver, hvor mange gange værdien af den fastholdte mængdekombination for tidsperiode 1 er blevet større/mindre fra tid 0 til tid 1. Ved beregning af $P_{1:0}^{Pa}$ er det dog nok at kende den relative omsætningsfordeling for tidsperiode 1 samt forholdet mellem priserne

$$\frac{p_0^i}{p_1^i}$$

sættes

$$\alpha_1^i = \text{omsætningsandel af vare } i \text{ på tidsperiode 1} = \frac{p_1^i \cdot q_1^i}{\sum_{j=1}^n p_1^j \cdot q_1^j}$$

fås

$$(2b) P_{1:0}^{Pa} = \frac{1}{\sum_{i=1}^n p_0^i \cdot q_1^i \left(\frac{1}{\sum_{j=1}^n p_1^j \cdot q_1^j} \right)} = \frac{1}{\sum_{i=1}^n \frac{p_0^i}{p_1^i} p_1^i q_1^i \left(\frac{1}{\sum_{j=1}^n p_1^j \cdot q_1^j} \right)} = \frac{1}{\sum_{i=1}^n \frac{p_0^i}{p_1^i} \cdot \alpha_1^i}$$

$P_{1:0}^{Pa}$ kan fortolkes som et harmonisk gennemsnit af de relative prisforhold med den relative omsætningsfordeling til tid 1 som vægtgrundlag.

Vægtbasisperioden er her 1, mens sammenligningsperioden er 0.

Som tidligere omtalt vil (1a) normalt overvurdere prisstigningen og (2a) undervurdere den. Under hensyn hertil benyttes undertiden et gennemsnit af de to typer som et tilnærmet udtryk for den faktiske prisudvikling. Det mest kendte er Fishers prisindeks, der er defineret som det geometriske gennemsnit af Laspeyres- og Paasche-prisindeks:

$$(3) P_{1:0}^{Fi} = \sqrt{P_{1:0}^{La} \cdot P_{1:0}^{Pa}}$$

2.2 Mængdeindeks

Vil man i stedet for prisindeks beregne mængdeindeks fås analogt med (1a) og (2a):

$$(4) Q_{1:0}^{La} = \frac{\sum_{i=1}^n p_0^i \cdot q_1^i}{\sum_{i=1}^n p_0^i \cdot q_0^i}$$

$$(5) Q_{1:0}^{Pa} = \frac{\sum_{i=1}^n p_1^i \cdot q_1^i}{\sum_{i=1}^n p_1^i \cdot q_0^i}$$

Analogt med resultaterne for prisindeks vil et Laspeyres-mængdeindeks i almindelighed overvurdere mængdestigningen og et Paasche-mængdeindeks undervurdere den. Som for prisindeks kan det også for mængdeindeks komme på tale at konstruere et gennemsnit af de to typer i form af et Fishers mængdeindeks som et bedre udtryk for mængdeudviklingen.

2.3 Værdiindeks

Værdiindekset er forholdet mellem omsætningen for henholdsvis tidsperiode 1 og 0:

$$(6) \quad V_{1:0} = \frac{\sum_{i=1}^n p_1^i \cdot q_1^i}{\sum_{i=1}^n p_0^i \cdot q_0^i}$$

Der foreligger ikke her noget vægtproblem jf. afsnit 1.

Imidlertid er der en principiel sammenhæng mellem værdiindeks, prisindeks og mængdeindeks. Divideres et værdiindeks med et Laspeyres-prisindeks bliver resultatet et Paasche-mængdeindeks.

$$(7) \quad \frac{V_{1:0}}{P_{1:0}^{La}} = \frac{\frac{\sum_{i=1}^n p_1^i \cdot q_1^i}{\sum_{i=1}^n p_0^i \cdot q_0^i}}{\frac{\sum_{i=1}^n p_1^i \cdot q_0^i}{\sum_{i=1}^n p_0^i \cdot q_0^i}} = \frac{\sum_{i=1}^n p_1^i \cdot q_1^i}{\sum_{i=1}^n p_1^i \cdot q_0^i}$$

Divideres i stedet et værdiindeks med et Paasche-prisindeks fremkommer et Laspeyres-mængdeindeks:

$$(8) \quad \frac{V_{1:0}}{P_{1:0}^{Pa}} = \frac{\frac{\sum_{i=1}^n p_1^i \cdot q_1^i}{\sum_{i=1}^n p_0^i \cdot q_0^i}}{\frac{\sum_{i=1}^n p_1^i \cdot q_1^i}{\sum_{i=1}^n p_0^i \cdot q_1^i}} = \frac{\sum_{i=1}^n p_0^i \cdot q_1^i}{\sum_{i=1}^n p_0^i \cdot q_0^i}$$

2.4 Kædeindeks

Som tidligere omtalt vanskeliggøres beregningerne (og fortolkningen) af indeksserier af, at der over en vis tidsperiode sker ændringer i varernes kvalitet, ligesom der opstår helt nye produkter og andre udgår. Disse forældelsesproblemer kan søges løst ved, at der med mellemrum, undertiden hvert år, ændres vægtbasis. Herved opstår behov for at kunne kæde den nye periodes indeks sammen med den gamle periodes indeks, for herved at få en sammenhængende række, et såkaldt kædeindeks.

Ved tilbageføring af en ny række med udgangspunkt 100 i periode t , hvor der for den gamle række eksempelvis er konstateret 175 for samme periode t , sker omregningen af det gamle indeks ved at multiplicere den gamle indekssække med $1:1,75$. I så fald er det gamle indeks givet samme sammenligningsår som det nye.

3. Anvendelse af indekstyperne i praksis

De forskellige indekstyper, der er beskrevet i det foregående, har hver især deres fordele og ulemper, og ud fra teoretiske overvejelser kan det være vanskeligt at afgøre, hvilken type, det vil være mest hensigtsmæssigt at benytte ved udarbejdelsen af indeks. I nogen grad vil dette afhænge af den konkrete opgave, der skal løses. Det er dog ofte kun i teorien, at der eksisterer flere valgmuligheder, idet praktisk statistiske forhold i mange tilfælde indskrænker valgmulighederne og bestemmer indekstypens art.

Hovedparten af de indeks, som udarbejdes af Danmarks Statistik og som er beskrevet i de følgende kapitler, beregnes med faste vægte (Laspeyres-indeks). De praktiske muligheder for at opstille et vægtgrundlag for indeksene har her spillet en afgørende rolle, idet det for de fleste indeks har været nødvendigt at anvende vægte, der refererer til en periode forud for den aktuelle. Det er således tilfældet, hvor en særlig undersøgelse ligger til grund for vægtgrundlaget. I denne henseende kan fx nævnes reguleringspristallet (månedsprisindekset, nettoprisindekset), hvor vægtgrundlaget er baseret på en undersøgelse af husstandenes forbrug. En sådan undersøgelse er ikke alene bekostelig at foretage, men det kræver også en del tid at indsamle og bearbejde materialet. Et andet eksempel er udarbejdelsen af vægtgrundlagene for byggeomkostningsindeksene, der forudsætter et meget specificeret kendskab til materiale- og arbejdskraftforbruget ved opførelsen af de bygninger, der indgår som grundlag for indeksberegningerne. Ændring af vægtgrundlaget kræver derfor forudgående

undersøgelser. Men også for de indeks, hvor vægtgrundlaget er baseret på regelmæssigt indsamlet statistik, som fx engrosprisindekset og de fleste af industriens og landbrugets indeks, vil det i almindelighed kun være muligt at benytte et vægtgrundlag, der refererer til en periode forud for den aktuelle.

I enkelte tilfælde foreligger det materiale, der danner basis for vægtgrundlaget, dog så hurtigt, at det er muligt at beregne indeks med aktuelle vægte (Paasche-indeks). Det vigtigste eksempel her er enhedsværdiindeks og kvantumindeks for udenrigshandelen, hvor den løbende statistik over importerede og eksporterede værdier og mængder muliggør beregning af indeks med den aktuelle periodes vægte. Samtidig beregnes disse indeks også med vægte fra året før, således at det er muligt at beregne gennemsnit efter Fishers formel.

Normalt fastholdes vægtgrundlaget for indeks beregnet efter Laspeyres-formlen i nogle år, mens det er en konsekvens af Paasche-formlen, at vægtgrundlaget stadig skal fornyes. Det er en ret arbejdskrævende opgave at forny et vægtgrundlag, og i praksis vil det derfor være en fordel at fastholde vægtgrundlaget i en længere periode. På den anden side vil der som tidligere omtalt være en tendens til, at der sker en misvisning (overvurdering eller undervurdering) i indeksenes udvikling, som ofte bliver større, jo længere det samme vægtgrundlag anvendes. Herudover vil fremkomst af nye varer samt bortfald af eller kvalitetsændringer i eksisterende varer gøre beregningen af pris- og mængdeindeks mere problemfyldt, jo ældre vægtgrundlaget er. Der vil derfor være behov for at ændre et indeks' vægte med mellemrum. Behovets styrke vil afhænge af, hvor kraftige forskydninger, der sker i pris- og mængderelationerne inden for de områder, som indeksene skal belyse. For udenrigshandelen, hvor der som regel sker betydelige ændringer i mængde- og prisrelationerne fra år til år, beregnes som foran nævnt kvantums- og enhedsværdiindeksene efter Fishers formel, hvorved Laspeyres- og Paasche-indeksenes tendens til overvurdering eller undervurdering af mængde- henholdsvis prisudviklingen mindskes. For de øvrige af Danmarks Statistiks pris- og mængdeindeks sker der for hovedpartens vedkommende en udskiftning af vægtgrundlaget med ca. 5 års mellemrum. Denne ret faste turnus er navnlig en følge af det statistiske samarbejde inden for EF og de harmoniseringsbestrebelsers, dette samarbejde indebærer.

4. SÆSONKORREKTION

1. Indledning

Danmarks Statistik foretager i en række tilfælde sæsonkorrektion af de offentliggjorte tidsserier, hvor sæsonsvingninger i særlig grad bidrager til variationerne gennem året. Dette gælder også for en række af de serier, der omtales i denne publikation.

Sæsonkorrektionen består først og fremmest i en rensning for den indflydelse på udviklingen, der skyldes den nogenlunde regelmæssige - den "normale" - årlige variation i f.eks. produktion og beskæftigelse på grund af klima og institutionelle forhold. I forbindelse hermed kan der foretages korrektioner for påvirkning af mere irregulær karakter (strejker, politiske indgreb o.l.). Sådanne korrektioner foretages dog kun i begrænset omfang i Danmarks Statistik. Derimod korrigeres en række økonomiske tidsserier for forskelligt antal arbejdsdage i måneden.

Der kan opstilles en model for tidsrækker, ifølge hvilken observationerne i tidsrækkerne kan opfattes som sammensat af fire - ikke direkte observerbare komponenter:

Sæsonkomponenten (S):	Cykliske, ensartede bevægelser med en periodelængde på højst et år.
Konjunkturkomponenten (C):	Svingninger med længere periode end et år. Disse svingninger vil som regel være mindre regelmæssige end sæsonsvingninger.
Trendkomponenten (T):	En jævn langtidsbevægelse.
Den irregulære komponent (I):	Omfatter alle øvrige udsving, dvs. udsving, der ikke forklares ved hjælp af de tre andre komponenter.

Sæsonkomponenten.

Sæsonvariationen skyldes dels de fysiske, klimatiske forhold, dels de etablerede konventioner, såsom arbejdstid, helligdage, lønudbetalingsperioder osv. Eftersom der kan ske ændringer i disse forhold fra år til år, f.eks. ændrer påske og pinse placering, og vinteren er ikke lige streng hvert år, kan sæsonkomponenten ændre styrke og placering fra år til år.

Eksempelvis er sæsonarbejdsløsheden påvirket af vinterens strenghed. Det må her afgøres, om denne variation skal betragtes som en del af den sæson, der skal korrigeres for, eller om den skal afspejles i den sæsonkorrigerede serie som et irregulært forhold. Skal der korrigeres for denne variation, kræver det manuel forhåndskorrektion, idet standard-sæsonkorrektionsprogrammerne udelukkende bestemmer en "normal" - vejet, gennemsnitlig - sæson.

Trend- og konjunkturkomponenten.

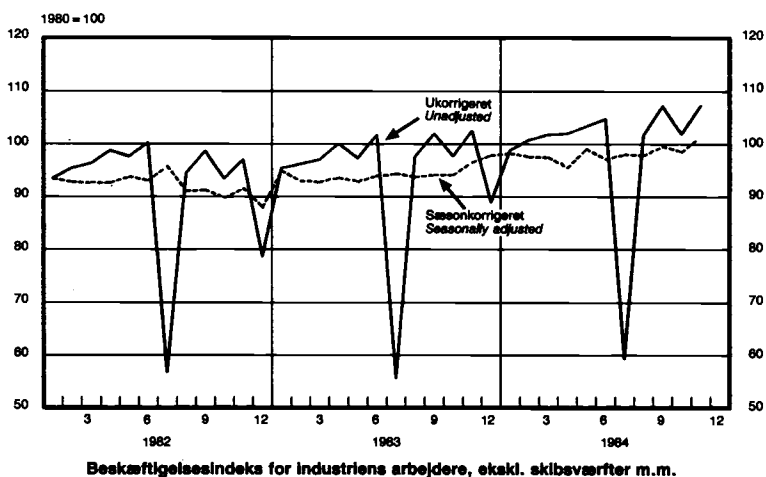
Trend- og konjunkturkomponenten kan normalt variere med en periodelængde mellem et og tolv år. En nærmere afgrænsning mellem trend og konjunktur vil altid være arbitrær og afhænge af, hvilken type tidsserie der betragtes.

I Danmarks Statistiks sæsonkorrektioner behandles tidsserier med en længde på 3-30 år, og konjunktoren kan her opfattes som de jævne bevægelser, der ikke har sæsonens regelmæssighed, og hvis periodelængde er større end 12 måneder og mindre end ca. 36 måneder.

Den irregulære komponent.

I praksis er de fleste økonomiske tidsserier karakteriseret ved kraftige sporadiske udsving, f.eks. usædvanlige klimatiske forhold, strejker, politiske indgreb, kortvarige valutakriser m.m. Sådanne uforudsigelige udsving er vanskelige at opfange i trend-konjunkturkomponenten. I den udstrækning sæsonbestemmelsen foregår på grundlag af en trend-konjunktur-korrigeret serie, vil disse særligt irregulære udsving påvirke sæsonbestemmelsen.

Med henblik på at sikre en forsvarlig korrektion, der kan dække såvel de forventede som de helt uregelmæssige udsving, er der i det anvendte korrektionsprogram, som betegnes X-11 programmet, indbygget både en "almindelig" og en "ekstrem" irregulær værdi. Nogen påvirkning af ekstreme udsving kan dog ikke undgås, da korrektionen er baseret på den trend-konjunkturrensede series standardafvigelse. Forhåndskorrektioner kan derfor være nyttige.

2. Sæsonkorrektio n generelt

Traditionelt benyttes ofte ved bedømmelsen af en observation den simple teknik at sammenligne den med den tilsvarende observation i det foregående år. Svagheden ved denne form er, at udviklingen i den mellemlemliggende periode ikke belyses. Den stigningstakt, der kan beregnes ved år-til-år sammenligning, kan f.eks. henføres til en kraftig vækst i begyndelsen af det pågældende år og en tilsvarende svagere vækst senere på året. Denne bevægelse vil kunne iagttages ved at følge udviklingen i disse år-til-år ændringer, men det vil oftest være vanskeligt at kvantificere den tendens, som har præget serien de seneste måneder. En sæsonkorrigeret serie vil derimod med større klarhed kunne beskrive udviklingen kontinuert, idet beregningen af seriens forløb her kan foretages over væsentligt kortere perioder. En grafisk fremstilling af observationerne kan være til betydelig støtte ved en bedømmelse af udviklingstendensen.

I lighed med en række organisationer og nationale statistikbureauer anvender Danmarks Statistik det amerikanske udviklede X-11 program. Programmet, der findes i såvel en måneds- som en kvartalsversion, giver mulighed for at korrigere for enten en additiv eller en multiplikativ sæsonkomponent dvs.:

Multiplikativ version $O = C \times S \times I$

Additiv version $O = C + S + I$

Hvor O = original observation
 C = trend-konjunktur komponent
 S = sæson komponent
 I = irregulær (tilfældig) komponent

De to modeller adskiller sig fra hinanden ved den såkaldte trendafhængighed. Eksempelvis er sæsonarbejdsledigheden, der typisk findes inden for bygge- og anlægssektoren, ikke afhængig af, om arbejdsledigheden ligger på et højt eller lavt niveau, men udgør omtrentlig samme størrelse år efter år. Derfor anvendes ved korrektion af arbejdsledesserier og beskæftigelse serier som regel en additiv model, hvor den sæsonkorrigerede serie fremkommer ved den originale observation plus eller minus sæsonkomponenten.

Derimod gælder eksempelvis for den sæsonhandel, der forekommer ved juletid, at den udgør et nogenlunde fast procentvist udsving fra det generelle omsætningsniveau. Udviklingen kan her bedst forklares ud fra en multiplikativ sammenhæng, og den sæsonkorrigerede serie beregnes derfor ved at dividere sæsonkomponenten op i den originale observation.

3. Korrektion med X-11 programmet

Et særkende ved X-11 programmet er en udstrakt brug af glidende gennemsnit, der principielt beregnes på to forskellige måder.

I grove træk finder sæsonkorrektionen sted i form af en række beregningstrin, her beskrevet ved den multiplikative version, der er den mest anvendte.

1. Bestemmelse af en foreløbig trend (C) ved hjælp af et glidende gennemsnit
2. Den foreløbige trend divideres op i den originale serie, hvorved den første trendrensede serie (SI-serie) fremkommer
3. Ved hjælp af et nyt glidende gennemsnit af SI-serien beregnes sæsonfaktorerne (S)
4. Sæsonfaktorerne divideres op i SI-serien, hvorved en irregulær serie (I) fremkommer
5. I-serien modificeres for ekstreme værdier og sæsonfaktorerne fremkommer
6. Sæsonfaktorerne divideres op i den originale serie, hvorved den foreløbige sæsonkorrigerede serie (CI) fremkommer
7. Den foreløbige sæsonkorrigerede serie underkastes X-11's trendrutine, hvorefter den reviderede foreløbige trendserie (C) fremkommer

Hele proceduren gennemløbes flere gange for at gøre korrektionen af ekstremer stadig finere, hvorefter det endelige resultat bl. a. kommer til at indeholde:

- A) En sæsonkorrigeret serie
- B) En trend-konjunktur serie
- C) Sæsonfaktorer beregnet et år frem i tiden

De fremskrevne sæsonfaktorer beregnes ved at sammenveje faktorer for de sidste år. Faktorerne kan herefter benyttes hver gang, der fremkommer nye originale tal ved at dividere faktoren op i tallet, hvorved det sæsonkorrigerede tal fremkommer.

4. Forhåndskorrektioner

Udover bestemmelsen af "normal" sæsonen indeholder X-11 programmet også mulighed for at korrigere for en "unormal" sæson. Korrektion for sådanne atypiske variationer i sæsonmønsteret kan indpasses i X-11 programmet ved hjælp af forhåndskorrektioner. Der kan således indpasses korrektion for effekten af de enkelte måneders varierende

sammensætning af ugedage. Når ugedagsvariation antages at eksistere, udbygges modellen således:

$$D = C \times S \times I \times TD, \text{ hvor}$$

$$TD = \text{ugedagskomponenten (trading-day)}$$

Kalendermæssigt kan månederne inddeles i 22 grupper: 7 grupper for 31-dages måneder (afhængig af månedernes begyndelsesdag), 7 grupper for 30-dages måneder, 7 grupper for 29-dages februar og 1 gruppe for 28-dages februar. Herefter kan en ugedagsfaktor beregnes for hver gruppe.

Sådanne kalendermæssige korrektioner indgår i Danmarks Statistiks normalt anvendte sæsonkorrektioner. Derimod foretager Danmarks Statistik i almindelighed ikke korrektion for ekstraordinære udsving hidrørende fra arbejdskonflikter, økonomisk-politiske indgreb el. lign.

5. Sæsonkorrigerede indeks

Som nævnt sæsonkorrigerer Danmarks Statistik en række indeks. Nedenstående oversigt viser hvilke af de i denne publikation behandlede indeks, der sæsonkorrigeres. Yderligere viser oversigten hvilken version, der benyttes, og i hvilken publikationsserie de offentliggøres.

Oversigt over sæsonkorrigerede indeks

Seriens titel	Version	Publikation			
		Nyt fra Danmarks Statistik	Statisti- ske Efter- retninger	Statistisk Måned- oversigt	Stati- stik- service
Månedsprisindeks:					
Detailpriser for 14 enkelte varer	Multipli- kativ	Publiceres ikke			
Mængdeindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester:					
A. Investeringsgode- industri, excl. skibsværfter	Multipli- kativ		X		X
B. Mellemproduktindustri	"		X		X
C. Forbrugsgodeindustri	"		X		X
D. Industri i alt excl. skibsværfter	"		X	X	X
E. Industri i alt	"	Publiceres ikke			
Beskæftigelsesindeks for industriens arbejdere:					
A. Råstofudvinding	Additiv	Publiceres ikke			
B. Nærings- og nydelses- middelindustri	"	X	X		X
C. Tekstil- og beklæd- ningsindustri	"	X	X		X
D. Træ- og møbelindustri	"	X	X		X
E. Papir- og grafisk in- dustri	"	X	X		X
F. Kemisk industri	"	X	X		X
G. Sten-, ler- og glas- industri	"	X	X		X
H. Jern- og metalværker og støberier	"	Publiceres ikke			
I. Jern- og metalindustri	"	X	X		X
J. Anden industri	"	Publiceres ikke			
K. Industri i alt	"	X	X	X	X
L. Investeringsgodein- dustri	"			X	
M. Mellemproduktindustri	"			X	
O. Forbrugsgodeindustri	"			X	
P. Industri i alt, excl. skibsværfter	"			X	
Mængdeindeks for detail- omsætningen:					
A. Nærings- og nydelses- middelindustri	Multipli- kativ	X	X	X	
B. Beklædning m.v.	"	X	X	X	
C. Andre forbrugsvarer	"	X	X	X	
D. Forbrugsvarer i alt	"	X	X	X	

6. EF's sæsonkorrektioner

EF's statistiske kontor foretager korrektion af en række tids-serier ved brug af eget sæsonkorrektionsprogram "Dainties".

Baggrunden herfor er, at medlemslandene benytter forskellige me-toder ved sæsonkorrektion, og for at lette sammenligneligheden anven-des dette program "Dainties", der har lignende grundprincipper som X-11 programmerne,

De af EF's statistiske kontor sæsonkorrigerede danske tidsserier kan afvige fra de af Danmarks Statistik offentliggjorte.

ENGROSPRISINDEKS OG RÅVAREPRISINDEKS.

1. Formål og baggrund.

A. Formål.

Engrosprisindekset har til formål at belyse prisudviklingen for varer i første omsætningsled, dvs. producenterne og importørernes salgspriser, inkl. told og importafgifter, men ekskl. moms og punktafgifter. Indekset er et prisindeks, og bevægelser som følge af kvalitetsændringer søges elimineret.

Der beregnes et sammenvejet engrosprisindeks dækkende prisudviklingen i første salgsled for industrisektoren, herunder industrielt fremstillede landbrugs- og fiskeriprodukter.

Engrosprisindekset anvendes til vurdering af den almindelige konjunkturudvikling, men anvendes også i vidt omfang af erhvervslivet ved kontraktreguleringer samt ved budgettering.

Engrosprisindekset anvendes også internt i Danmarks Statistik først og fremmest til brug for deflatering i nationalregnskabet, som forudsætter meget detaljerede prisoplysninger fra engrosprisindekset. Siden 1974 beregnes der i Danmarks Statistik tillige industriprisindeks på grundlag af bl.a. engrosprisindeksene for de danske varer.

B. Historisk udvikling.

Danmarks Statistik har siden 1925 beregnet et månedligt engrosprisindeks ved hjælp af prisoplysninger fra virksomheder inden for de forskellige vareområder.

Oprindeligt opstod ønsket om at udarbejde et engrosprisindeks i tilknytning til udarbejdelsen af det daværende Statistiske Departements Statistisk-Økonomiske Oversigter ("Nytaarsoversigten"), og formålet er beskrevet i Statistiske Efterretninger 1925, nr. 9:

"At give den yderligere Karakteristik af Erhvervslivets Forandringer og Tilstand, der ligger i en Redegørelse for Prisforskydningerne imellem f.Eks. Raastoffer og færdige Varer eller imellem de enkelte Erhvervs eller Erhvervsgrenes Produkter", foruden

"at kunne tilvejebringe et Pristal for det samlede Engrosprisniveau paa et saa bredt Grundlag som praktisk gør ligt".

Vareudvalget er dog ændret betydeligt siden 1925, idet man i løbet af årene gradvis har udvidet antallet af varer og i øvrigt ændret på varegrupperingen. Vægtgrundlaget og sammenligningsåret er således også ajourført gennem årene, jf. pkt. 10, hvor der gives en oversigt over årstallene for disse ajourføringer.

Oprindeligt var engrosprisindekset baseret på priser fortrinsvis indhentet fra grossister, medens engrosprisindekset i de senere år belyser prisudviklingen i førstegangssomsætningen. Denne udvikling i indeksets formål svarer til en lignende udvikling internationalt, hvor der beregnes tilsvarende indeks, der har ændret karakter fra at belyse selve engroshandelens priser til at belyse priser i første salgsled og for forskellige sektorer.

Herudover har der været ændringer i prisbegrebet som følge af ny afgiftsform i august 1962, og der har også været ændring i prisbegrebet fra juli 1973 som følge af ny praksis i forbindelse med firmaernes indregning af toldafgifter i priskalkulationer i perioden efter Danmarks indtræden i EF.

Denne ændring i firmaernes priskalkulationer førte til, at råvareprisindeksets prisbegreb blev ændret, jf. afsnittet om råvareprisindekset. Konsekvensen af dette blev, at råvareprisindekset siden 1975 blev beregnet med samme prisbegreb som engrosprisindekset, og fra januar 1982 beregnes som et delindeks af engrosprisindekset og benævnes "Prisindeks for importerede uforarbejdede råvarer".

2. Begrebsmæssig afgrænsning.

Engrosprisindekset omfatter alle varer indenfor industri, herunder industrielt fremstillede landbrugs- og fiskeriprodukter, der havde over 10 mill. kr. i omsætnings/importværdi i 1975. Engrosprisindekset omfatter ikke tjenesteydelser, men i øvrigt varer på alle de forskellige trin i produktionsprocessen, dvs. færdigvarer, halvfabrikata og råvarer, og i hvert trin er der - såvidt muligt - indhentet priser på både importerede og danske varer. Visse varer er dog ikke medtaget (fx skibe, pelsskind mm.), jf. afsnit 5.

Prisbegrebet for varer, der produceres her i landet, er producenterens salgspriser (dvs. handlede priser) ekskl. moms og punktafgif-

ter. Der foretages ikke reduktion for almindeligt ydede kontantrabatter.

Prisbegrebet for varer, der importeres, er importørens salgspri- ser (i danske kroner), ekskl. moms og punktafgifter, men incl. told- og importafgifter og uden reduktion for almindeligt ydede kontantra- batter. I de tilfælde, hvor varerne importeres af en producent udeluk- kende til eget brug, er prisbegrebet importørens købspris, dvs. cif- prisen inkl. told.

For brændselspriserne er der ikke foretaget reduktion for bered- skabsafgiften.

FEOGA tilskud og andre subsidier er ikke fratrukket varepriserne.

3. Beregningsgrundlag.

Der indhentes ca. 4.200 prisoplysninger fordelt på 1.730 repræsen- tantvarer, der indberettes af 1.050 producent- og/eller importvirksom- heder. Herudover indberetter enkelte brancheorganisationer for visse vareområder.

Ved udvælgelsen af det antal firmaer, der skal indberette prisop- lysninger inden for en repræsentantvare, er det tilstræbt at medtage et antal indberettere, der dækker mindst 50 pct. af en repræsentant- vares omsætning, dog med undtagelse af visse repræsentantvarer, hvis omsætning er fordelt på et stort antal indberettere.

Som det fremgår af disse principper for vareudvælgelsen, er kun betydende varer medtaget ved prisindsamlingen, hvilket begrænser mu- ligheden for at give prisindeks på meget detaljerede undergrupper, hvorimod indeks for grupper på tværs af det offentliggjorte kan bereg- nes.

Engrosprisindekset beregnes månedligt.

Indberetningsformen:

For de udvalgte repræsentantvarer, der defineres med udgangspunkt i CCCN-varenumre i 1975 samt denne nomenklatures varettekst, har Dan- marks Statistik indhentet oplysninger om hver enkelt firmas egne vare- specifikationer (model nr., dessinr., mængdeenhed mm.). Firmaerne ud- vælger selv de mest gængse varettyper for de repræsentantvarer, som Danmarks Statistik har udvalgt for det enkelte firma. Herefter er der i Danmarks Statistik udarbejdet indberetningsskemaer, der er skræd- dersyede til hver enkelt firma, som indberetter prisoplysninger for nøjagtig de samme varer (modeller, dessiner osv.) fra gang til gang.

Når udgåede varer erstattes med nye varer, sender Danmarks Sta- tistik firmaet nye rettede indberetningsskemaer.

Som følge af, at antallet af indberettere til engrosprisindekset blev udvidet i forbindelse med indførelsen af 1975 som nyt sammenligningsår, bliver skemaindsamlingen fremover styret ved hjælp af en edb-journal, der sikrer en systematisering af de enkelte firmaers indberetninger. Indberetning om priser skal som tidligere finde sted hver måned pr. den 25. og indsendes inden månedens udgang. For visse varer, hvor der erfaringsmæssigt sjældent ændres priser, aftales individuelle indberetningsmåneder, hvor der skal indberettes, uanset om priserne er uændrede eller ej. Såfremt priserne ændres mellem de aftalte indberetningsmåneder, skal firmaerne selv sende et ekstra indberetningsskema.

4. Vægtgrundlaget.

Vægtgrundlaget er den samlede omsætningsværdi, dvs. produktions- og importværdien i 1975 ekskl. moms og punktafgifter, i alt 152.810 mill. kr. Materialet til bestemmelse af vægtene hidrører fra nationalregnskabets sammenstilling af disse tal, dvs. først og fremmest omsætningsværdier fra den industrielle varestatistik i 1975 og importværdierne fra udenrigshandelsstatistikken i 1975 tillagt eventuel told samt produktionsværdier fra andre kilder, især Danmarks Statistiks landbrugsstatistik.

Anvendelsen af nationalregnskabsstatistikken åbner således mulighed for dels en hyppigere ajourføring af selve vægtgrundlaget, dels en løbende ajourføring af vareudvalget inden for den fastlagte ramme. Dette muliggør, at der hver januar kan foretages mindre justeringer i vægtgrundlaget for udgåede og nyoptagne repræsentantvarer.

En repræsentantvare er en vare, der indhentes prisoplysninger for, idet den forudsættes at repræsentere prisudviklingen for en række andre varer. Repræsentantvarerne i engrosprisindekset er defineret på det 7-cifrede varenummerniveau for importerede varer og på det 8-cifrede varenummerniveau for danskproducerede varer, og er i øvrigt det mest detaljerede varenummerniveau, hvortil der er knyttet vægte. Varenummerklassifikationen er nærmere beskrevet i afsnit 5.

Vægtberegningerne er i første omgang foretaget ved en sammenstilling af hver enkelt af nationalregnskabets 12.000 varer (defineret som 7- og 8-cifrede varenumre) med en af engrosprisindeksets 1730 repræsentantvarer.

Vægtene for den enkelte repræsentantvare i engrosprisindekset er herefter beregnet ved at sammenlægge omsætningsværdierne og importværdierne for de enkelte varer, som den pågældende repræsentantvare i

engrosprisindekset repræsenterer. Dette betyder, at vægtene for engrosprisindeksets repræsentantvarer består dels af en egenvægt, dvs. omsætnings/importværdien for nøjagtig den samme vare i nationalregnskabet, dels af en tillægsvægt, dvs. omsætnings/importværdien for de øvrige varer, som den pågældende vare repræsenterer.

5. Klassifikation.

Vareklassifikationen bygger på Brugstariffens numre, som igen er baseret på CCCN ("Customs Cooperation Council Nomenclature"), som tidligere hed BTN ("Bruxelles Tariff Nomenclature"). Varenumrene for de enkelte repræsentantvarer tager udgangspunkt i de varenumre, der anvendtes i industristatistikken og udenrigshandelsstatistikken for året 1975.

Af hensyn til vægtberegningerne, er der i engrosprisindeksets grundmateriale anvendt nøjagtig samme varenummerering (på det 7- og 8-cifrede varenummerniveau) som i nationalregnskabsstatistikken for året 1975, der også er baseret på ovennævnte varenomenklatur. Da engrosprisindekset beregnes som et Laspeyres fastvægtindeks, ændres varenumrene ikke, før vægtgrundlaget ajourføres, med mindre selve varerne på indberetningsskemaerne ændres væsentligt. I disse tilfælde giver det nye edb-orienterede system bedre mulighed for løbende justeringer i vægtgrundlaget.

Visse af CCCN's kapitler er ikke medtaget i engrosprisindekset, jf. Statistiske Efterretninger 1982, nr. A 9. Det er især kapitler, der indeholder varer af en særlig karakter (fx skibe), eller hvor specielle omsætningsforhold gør sig gældende (fx pelsskind).

Opdelingen af engrosprisindeksets varer efter deres anvendelse til produktionsmidler eller forbrugsvarer er foretaget efter lignende retningslinier som i det tidligere engrosprisindeks. I tabelopstillingen for engrosprisindeksets fordeling efter anvendelse indeholder produktionsmidler råvarer til landbrug og øvrige erhverv samt brændsel og investeringsvarer, medens forbrugsvarer indeholder fødevarer, nydelsesmidler og andre forbrugsvarer. I mange tilfælde anvendes samme vare til flere formål, men indgår kun een gang i den varegruppe, hvor hovedparten af anvendelsen ifølge oplysninger fra nationalregnskabsstatistikken finder sted.

Opdelingen af engrosprisindeksets varer efter deres oprindelse er foretaget efter følgende retningslinier: Ved en dansk vare skal forstås en vare, der er produceret i Danmark, herunder også en importvare, der er bearbejdet i Danmark, selv om bearbejdningen har været forholdsvis beskedent. I definitionen for danakproducerede varer er det

underforstået, at eksportvarer også medtages i indekset. Ved en importvare forstås en importeret vare, der videresælges uden forarbejdning i Danmark samt importerede varer, der udelukkende anvendes i egen produktion.

Engrosprisindeksets delindeks "Råvarer til landbrug" og "Råvarer til øvrige erhverv" indeholder både danske og importerede varer, herunder såvel uforarbejdede som forarbejdede varer, der indgår som råvarer eller komponenter i produktionsprocessen.

6. Beregningsmetode.

For hver enkelt prisserie, som indgår i prisindekset, beregnes hver måned et indeks, idet månedens pris sættes i forhold til den gennemsnitlige pris i 1975.

Hvor der inden for samme varenummer er flere prisserier, beregnes et simpelt gennemsnit af varens enkeltindeks.

Disse indeks/gennemsnitsindeks multipliceres herefter med varens vægt, som denne er beregnet på grundlag af omsætnings/importværdien 1975. Herefter beregnes såvel det samlede engrosprisindeks som gruppeindeksene ved at sammenlægge de nævnte produkter (indeks, henholdsvis gennemsnitsindeks, gange vægt) og dividere med den tilsvarende sum af vægte.

Engrosprisindekset beregnes som et Laspeyres fastvægtindeks, og beregningen sker på grundlag af en omskrivning af formlen til følgende udtryk for det samlede prisindeks:

$$I_t = \sum_{i=1}^N \frac{P_{ti} \cdot 100}{P_{oi}} \cdot V_{oi}$$

hvor P_{oi} er prisen på en given vare i på basistidspunktet og P_{ti} prisen på samme vare på tidspunktet t .

Størrelsen $\frac{P_{ti} \cdot 100}{P_{oi}}$ er et prisindeks for den pågældende vare og V_{oi}

er vægten, dvs. sammenvejningsfaktoren. Summen af de enkelte varers vægte er 1.

I tilfælde, hvor en bestemt varekvalitet er udgået, oplyser firmaet prisen på en vare af tilsvarende art og kvalitet, og der foretages nye beregninger af basisprisen for året 1975. Den nye vares fremtidige prisudvikling bliver herefter tillagt indekset for den udgåede vare i Danmarks Statistik, hvorved kontinuiteten i indekset opretholdes ved erstatninger for udgåede varer. I et vist omfang dækker en kvalitetsændring over en reel prisændring, og i disse sjældne tilfæl-

de forsøger man med prisoplyserens hjælp at foretage korrektion for dette.

Herudover foretages der særlige beregninger i de tilfælde, hvor antallet af prisserier inden for en repræsentantvare udvides eller indskrænkes, således at indekset ikke bliver påvirket, blot fordi man ændrer antallet af prisserier inden for en repræsentantvare.

7. Sæsonkorrektion.

Der er ikke foretaget sæsonkorrektion.

For frugt og grønsager er hovedsagelig udvalgt varer, som omsættes i størstedelen af året. I de tilfælde, hvor en vare kun sælges i en del af året, regnes med uændret pris uden for sæsonen.

8. Sammenligningsperiode.

Fra januar 1982 er engrosprisindekset beregnet med 1975 gns. = 100 og nyt vægtgrundlag for 1975. Der er også beregnet engros- og råvareprisindeks for hvert af årene 1976-1980 samt indeks for hver af månederne i 1981 med 1975 som både vægt- og prisbasis.

9. Offentliggørelse

Resultaterne af de indsamlede prisoplysninger offentliggøres i form af indekstal beregnet for varegrupper, dvs. for Brugstariffens (CCCN's) 2-cifrede kapitler med delindeks for råvareprisindekset, dvs. prisindeks for importerede uforarbejdede råvarer.

Nyt fra Danmarks Statistik.

I Nyt fra Danmarks Statistik offentliggøres hovedtallene ca. 4 uger efter tællingsdagen den 25. i måneden.

I Statistiske Efterretninger, emnegruppe: Indkomst, forbrug og priser offentliggøres tallene for de enkelte varegrupper ca. 7 uger efter tællingsdagen.

I Statistisk Månedsoversigt bringes engros- og råvareprisindeks på hovedvaregrupper.

I Statistikservice: Prisstatistik offentliggøres de samme enkeltvaregruppeindeks som i Statistiske Efterretninger ca. 7 uger efter tællingsdagen.

I Statistisk Tiårsoversigt bringes engros- og råvareprisindeks på hovedvaregrupper.

Statistisk Årbog indeholder engros- og råvareprisindeks med samme detaljeringsniveau som i Statistiske Efterretninger og Statistikservice.

Engrosprisindekset er senest revideret i januar 1982, jf. Statistiske Efterretninger 1982, nr. A9, hvor overgang til nyt vægtgrundlag og nyt sammenligningsår er beskrevet, og hvor ny beregning og præsentation af råvareprisindekset samt sammenligneligt talmateriale for perioden 1976-81 og omregningsfaktorer for hver enkelt vare er offentliggjort.

Herudover er der mulighed for - mod betaling - at få beregnet varegruppeindeks, der går på tværs af de offentliggjorte varegruppeindeks. Det er dog ikke muligt at give indekstal på det mest detaljerede niveau, dels fordi engrosprisindekset beregnes ud fra et repræsentantvareprincip, dels af diskretionsmæssige hensyn.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed.

Indekset har gennemgået ændringer i sammenligningsår, vægtgrundlag og varegruppering. Nedenfor er angivet en skematisk oversigt for disse ændringer samt kildeangivelse til en nærmere beskrivelse af revisionen.

Engrosprisindeksets ændringer 1925-1982.

	Sammenligningsår	Vægtbasisår	Varegruppering	Revision: Stat.Eft.
Engrosprisindeks				
for:				
1925-1935	1913=100	1924	11	1925, nr. 9
1935-1937	1931=100	1934	Hvd.	1936, nr. 5
1938-1956	1935=100	1935	Grup.	1938, nr. 7
1957-1962	1955=100	1954	SITC	1957, nr. 77
1962-1971	1955=100	1954	SITC	1962, nr. 50 (prisbegreb ekskl. moms og punktafg.)
1971-1981	1968=100	1966	BTN	1971, nr. 88
1982-	1975=100	1975	BTN=CCCN	1982, nr. A9

Til sammenligning bagud i tiden kan der i princippet foretages sammenkædning af gamle og nye indeks ved at sammenholde indeks med nyt og gammelt sammenligningsår for samme tidspunkt, således at indekset med det nye sammenligningsår divideres med indekset med det

1984 -

Se Indk. forbrug og priser 1985:7

gamle sammenligningsår. For totalindekset fx sker sammenkædning mellem det nuværende engrosprisindeks (1975=100) og engrosprisindekset med 1968=100 ved at multiplicere månedsindeksene fra før januar 1981 med forholdet mellem det nye og det gamle indeks for januar 1981, hvorved der fremkommer en omregningsfaktor: $\frac{166}{298} = 0,56$.

Ved sammenkædninger bagud i tiden må man imidlertid være opmærksom på, at vareantal og sammensætning ved hver revision af engrosprisindekset er ændret. Ved revisionen for 1968=100 blev der offentliggjort en oversigt over sammenlignelige varegruppe- og enkeltvareindeks i det gamle og det nye engrosprisindeks. Ved revisionen til 1975=100 blev der i tabellerne offentliggjort omregningsfaktorer for hver enkelt varegruppe.

En historisk oversigt over engrosprisindeksene for perioden 1925-1935 er offentliggjort i Statistiske Efterretninger 1938, nr. 7 og for 1935-1955 i Statistisk Årbog 1970. En historisk serie, der fortsætter med 1935=100 kan beregnes på følgende måde:

Engrosprisindeks med 1955=100, dvs. for perioden 1956-1968 kan multipliceres med omregningsfaktoren 3,52. Engrosprisindeks med 1968 = 100, dvs. for perioden 1969-1981 kan multipliceres med omregningsfaktoren 4,3648. Engrosprisindeks med 1975=100 kan multipliceres med omregningsfaktoren 7,8357.

PRISINDEKS FOR IMPORTEREDE UFORARBEJDEDE RÅVARER (DELINDEKS AF ENGROS-
PRISINDEKSET).

1. Formål og baggrund.

Danmarks Statistik har siden 1959 beregnet et månedligt råvareprisindeks ved hjælp af prisoplysninger fra betydende importører.

Råvareprisindekset har til formål at belyse prisudviklingen for de vigtigste råvarer, der importeres til Danmark.

Siden januar 1982 beregnes og offentliggøres råvareprisindekset som et delindeks af engrosprisindekset.

Baggrunden for dette er, at firmaerne ændrede deres indregning af toldafgifter i priskalkulationerne efter Danmarks indtræden i EF. Denne ændring i firmaernes priskalkulationer førte til, at råvareprisindeksets prisbegreb blev ændret, således at det siden 1975 fik samme prisbegreb som engrosprisindekset og fra januar 1982 beregnes som et delindeks af engrosprisindekset og benævnes "Prisindeks for importerede uforarbejdede råvarer". De enkelte delindeks for importerede uforarbejdede råvarer offentliggøres også som delindeks af engrosprisindekset.

Råvareprisindekset har herefter samme vægtgrundlag som engrosprisindekset. Dette indebærer, at det hidtidige råvareprisindeks med årlige ajourføringer af vægtgrundlaget ophører, således at der ikke fremover offentliggøres omregnede tal for tidligere offentliggjorte indekstal. De årlige ajourføringer af råvareprisindeksets vægtgrundlag med omregnede tal er hidtil beskrevet i Statistiske Efterretninger, A-serien.

Begrundelsen for den nye præsentation af indekstallene for importerede råvarer er, at Danmarks Statistik har ønsket at lette erhvervslivets anvendelse af enkeltvareindeksene i kontraktreguleringer, især ved kontraktreguleringer der strækker sig over flere år.

En nærmere beskrivelse af den udvikling, der førte til råvareprisindeksets beregning som et delindeks af engrosprisindekset, er beskrevet i Statistiske Efterretninger 1973, nr. 60; 1975, nr. 42 og 1982, nr. A 9.

2. Begrebsmæssig afgrænsning.

Prisindeks for importerede uforarbejdede råvarer, indeholder varer, der indgik i det hidtidige råvareprisindeks, dvs. fortrinsvis uforarbejdede varer, men i visse tilfælde også halvfabrikata.

Prisbegrebet er importørens salgspriser i danske kroner inkl. told og importafgifter, men ekskl. moms og punktafgifter og uden reduktion for almindeligt ydede kontantrabatter. I de tilfælde, hvor varerne importeres af en producent til eget brug, er prisbegrebet importørens købs pris, dvs. cif-prisen inkl. told.

Valutakursændringer har således en afgørende indflydelse på de priser, der indgår i indeksene for importerede råvarer.

Benævnelsen råvareprisindeks har været anvendt siden 1959 og indtil januar 1982. Herefter benævnes råvareprisindekset "Prisindeks for importerede uforarbejdede råvarer". Denne benævnelse har til formål:

1. At præcisere råvareprisindeksets indhold, der nu - ligeså vel som siden 1959 - omfatter importerede råvarer.
2. At præcisere, at råvareprisindekset, dvs. "Prisindeks for importerede uforarbejdede råvarer", skal ses i modsætning til de varegrupper under engrosprisindekset, der benævnes "Råvarer til landbrug" og "Råvarer til øvrige erhverv", da disse indeks indeholder både danskproducerede og importerede varer foruden højt forarbejdede varer, fx komponenter til industriproduktionen.

3. Beregningsgrundlag.

Råvareprisindekset beregnes på grundlag af det samme prismateriale som engrosprisindekset. Af engrosprisindeksets 1730 repræsentantvarer er ca. 140 tillige repræsentantvarer til beregning af prisindeks for importerede uforarbejdede råvarer, som beregnes og offentliggøres månedligt som delindeks af engrosprisindekset.

4. Vægtgrundlag.

Da prisindeks for importerede uforarbejdede råvarer beregnes som delindeks af engrosprisindekset har det også det samme vægtgrundlag, medens det indtil januar 1982 blev beregnet med årlig udskiftning af vægtgrundlaget.

I Statistiske Efterretninger 1982, nr. A 9, er prisindeks for importerede uforarbejdede råvarer herudover også beregnet med 1980-vægte.

5. Klassifikation

Som ved engros- og råvareprisindeks.

6. Beregningsmetode

Som ved engros- og råvareprisindeks.

7. Sæsonkorrektio

Som ved engros- og råvareprisindeks.

8. Sammenlignelighed

Som ved engros- og råvareprisindeks.

9. Offentliggørelse

Som ved engros- og råvareprisindeks.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed.

Nedenfor er angivet en skematisk oversigt for ændringer i råvareprisindeksets sammenligningsår, vægtgrundlag m.m.

Råvareprisindeksets ændringer 1959-1982.

	Sammen- lignings- år	Vægt- basis- år	Vare- grup- pering	Andet	Revision: Stat.Eft.
Jan 1959- Jun 1973	Foregå- ende kalenderår	Foregå- ende kalender- års im- portværdi	25 vare- grupper		1959, nr.57
Jul 1973- Feb 1975	1968=100			Ændring i prisbegreb	1973, nr.60 1974, nr.37
Mar 1975- Dec 1981	1968=100			Beregnes som delin- deks af engros- prisindeks	1975, nr.42
Jan 1982-	1975=100	Som engros- prisindeks			1982, nr.A9

For årene til og med 1972 blev der i Statistisk Årbog og Statistisk Tiårsoversigt offentliggjort et råvareprisindeks som et kædeindeks med prisbasisår 1958=100.

For 1973-1981 blev der foruden de offentliggjorte råvareprisindeks med årlig udskiftning af vægtgrundlaget beregnet et råvareprisindeks med fast vægtgrundlag, dvs. med vægtgrundlaget fra 1972, men samme sammenligningsår som de offentliggjorte råvareprisindeks, dvs. 1968 = 100. Disse indeks kan fås ved henvendelse til Danmarks Statistik.

Til sammenligninger bagud i tiden kan der i øvrigt foretages sammenkædning af gamle og nye indeks på samme måde som i engrosprisindexet, og der er i forbindelse med engrosprisindexets omlægning til 1975 = 100 beregnet omregningsfaktorer for hver enkelt varegruppe, herunder også for delindeksene for importerede uforarbejdede råvarer, jf. Statistiske Efterretninger 1982, nr. A 9.

INDEKS FOR FORBRUGERPRISER

Danmarks Statistik offentliggør fire prisindeks baseret på oplysninger om forbrugerpriser indsamlet fra detailforretninger og andre virksomheder med salg af varer eller tjenesteydelser til private husholdninger. Det er forbrugerprisindekset, nettoprisindekset, månedsprisindekset (til brug for beregning af reguleringspristallet) og reguleringspristallet.

Forbrugerprisindekset beregnes på grundlag af de faktiske priser, dvs. priser inklusive indirekte skatter, mens de øvrige tre indekser er baseret på priserne efter fradrag af indirekte skatter og tillæg af eventuelle pristilskud. En nærmere karakteristik af de fire indekser vil fremgå af efterfølgende afsnit.

I. FORBRUGERPRISINDEKSET

1. Formål og baggrund.

Forbrugerprisindekset belyser den gennemsnitlige stigning i de priser, som forbrugerne må betale for de varer og tjenesteydelser, der indgår i det private forbrug på dansk område. Den gennemsnitlige prisstigning angiver samtidig den forholdsmæssige forøgelse af udgiften til et gennemsnitsforbrug, som er nødvendig, såfremt man skal kunne fastholde dette forbrug uanset prisændringerne. Tager man omvendt udgangspunkt i et givet beløb, er stigningsprocenten tillige et udtryk for den af prisændringerne betingede forringelse af beløbets købekraft.

Forbrugerprisindeks er derfor internationalt et ofte anvendt mål for den kompensation, som skal ydes for prisstigningerne i kontraktforhold. I Danmark benyttes almindeligvis det særlige reguleringspristal til dette formål, jf. afsnittet om dette pristal. Derimod er det efter sædvane forbrugerprisindekset, der herhjemme såvel som i udlandet anvendes som den generelle indikator for prisudviklingen, og det

er dette indeks, der oftest benyttes ved sammenligninger landene imellem. Som det mest benyttede mål for inflationen er den periodiske stigning i forbrugerprisindeksene blevet identisk med "inflationraten".

Baggrunden herfor er vel især, at forbrugerprisindeksene beregnes og offentliggøres i en endelig form relativt hurtigt i de fleste lande, og at beregningen trods nationale forskelle har et vist fælles præg. Hertil kommer, at udviklingen i forbrugerpriserne afspejler en samlet virkning af ændringer i priserne for rå- og hjælpestoffer, halvfabrikata m.v. og i omkostningerne til forarbejdning, distribution, finansiering samt i avancerne. I forbrugerpriserne sammenfattes de mange indbyrdes varierende forskydninger med en implicit vejning efter betydningen af de enkelte faktorer i priserne for de færdige forbrugsvarer, hvis fremstilling er et hovedformål for den økonomiske aktivitet.

Forbrugerprisindekset beregnes som et indeks af Laspeyres-typen på grundlag af et fast forbrug uden hensyntagen til forbrugernes mulighed for at omlægge forbruget fra varer med kraftige prisstigninger til varer med moderate forhøjelser. Den heraf følgende overvurdering af prisvirkningen på forbrugernes udgifter må dog anses for at have ringe betydning på grund af den nutidige struktur i prisfastsættelsen og træghedsfaktorer i tilpasningen efter perioder med inflation. En tilpæning af beregningsgrundlaget til forskydninger i forbrugsmønstret sker ved de periodiske revisioner, normalt hvert 5. år. Materialet fra de seneste forbrugsundersøgelser viser for perioder, hvor en gammel og ny udgiftsfordeling har kunnet sammenholdes, jf. afsnit 4, meget god overensstemmelse i udviklingen gennem de ca. 2 1/2 år, der har kunnet inddrages i sammenligningen. Fremføringen af resultaterne af forbrugsundersøgelsen i 1971 for prisudviklingen frem til april 1974 gav en identisk indekstigning med udgiftsgrundlaget fra 1966-forbrugsundersøgelsen. Fremføringen af 1976-forbrugsundersøgelsens udgiftssammensætning (samtlige husstande) til januar 1979 gav et indeks, der var 0,2 point lavere end den beregnede indekstigning på grundlag af 1971-undersøgelsen (lønmodtagerhusstande). Der var fra 1971 til 1976 en stigning i de ikke-momsbelagte posters vægtandel, herunder især for boligposten. Fra 1976 til januar 1979 øgedes momsprocenten fra 15 til 20,25 pct.

Ved fremføringen af 1981-forbrugets fordeling for prisudviklingen frem til april 1984 blev registreret en indekstigning, der var 0,6 point større end indekstigningen baseret på forbrugsmønstret fra 1976. Af denne forskel skyldes 0,4 point udviklingen for kollektiv transport, der i 1981 tegnede sig for en større andel af udgifterne, og for hvilken taksterne frem til april 1984 viste særlig stærk stigning. Der var

som følge af omlægningen i takstpolitikken tale om forhøjelser, der lå over de generelle pris- og omkostningsstigninger i perioden.

Der vil under normale forhold ikke være tale om forskydninger i forbruget af et sådant omfang, at forbrugerprisindekset ikke vil kunne tages som udtryk for stigningen i en gennemsnitshusstands forbrugsudgift.

Et dansk indeks baseret på de priser, forbrugerne må betale, er beregnet og offentliggjort for årene siden 1914. For årene 1914 til 1963 foreligger detailpristallet med juli 1914 = 100 (senere tillige 1935 = 100 og juli 1949 = 100). I detailpristallet indgik også de direkte skatter, kontingenter og lignende udgifter registreret i lønmodtagerhusstandes forbrug ved de periodiske forbrugsundersøgelser. Fra 1951 blev tillige offentliggjort et lønregulerende pristal efter fradrag af visse afgiftsforhøjelser i detailpristallets prisgrundlag. Disse pristal blev offentliggjort til og med oktober 1963.

Fra juli 1957 til april 1966 foreligger et indeks vedrørende forbrugerpriser eksklusive bolig og de direkte skatter. Dette indeks blev afløst af det nuværende forbrugerprisindeks inklusive bolig, men også uden de direkte skatter, med basis i 1964 og fra februar 1979 med 1975 gnstl. = 100. Fra januar 1984 er indekset offentliggjort med 1980 = 100.

For at skabe mulighed for at foretage sammenligninger over hele perioden fra 1914 og til i dag er detailpristallet beregnet eksklusive de direkte skatter. For årene 1914 til 1963 er offentliggjort årgennemsnit af dette prisindeks i en tabel i Statistisk Årbog. Der knytter sig dog væsentlige forbehold til sammenligninger over en periode af denne længde, for hvilken udviklingen kun kan belyses ved sammenkædning af indeks med periodisk forskelligt indhold, hvad angår såvel prisoplysninger som forbrugets omfang og sammensætning.

2. Begrebsmæssig afgrænsning.

I forbrugerprisindekset indgår prisserier for varer og tjenester, der indgår i det private forbrug.

Prisbegrebet i forbrugerprisindekset er den pris, som forbrugeren betaler, dvs. inkl. afgifter og med den reduktion, som eventuelt følger af generelle pristilskud til almindelig nedsættelse af forbrugerpriserne. På baggrund af indeksets anvendelse ved deflateringer af forbrugs- og omsætningsværdier og i internationale sammenligninger følges nationalregnskabets definitioner ved afgrænsningen af det private forbrug.

Nationalregnskabets opgørelse af forbruget foretages ud fra tilgangen af varer og tjenesteydelser på dansk område (udbudssiden) og

en fordeling af tilgangen på anvendelseskategorier, herunder det private forbrug. Til sammenligning kan nævnes, at forbrugsundersøgelserne registrerer forbruget i de private husstande fra efterspørgselsiden, jf. beskrivelsen heraf i afsnittet om reguleringspristallet. De to opgørelsesmåder medfører visse principielle forskelle. Således indgår i nationalregnskabet's opgørelse udenlandske turisternes forbrug under ophold her i landet og forbruget i private fælleshusholdninger, foreninger m.v., som ikke er omfattet af forbrugsundersøgelserne. Derimod indgår ikke værdien af danske husstandes forbrug under rejser og ophold i udlandet, mens denne forbrugsudgift indgår i forbrugsundersøgelsernes opgørelse. Da der kun er ringe forskel i størrelsen af turistindtægter og -udgifter, og sammensætningen har væsentlige lighedspunkter, vil nettovirkningen ikke være særlig stor.

Der er derudover mindre forskelle i de to opgørelser på grund af afvigende opgørelsesprincipper for enkelte forbrugsområder. Af størst betydning er boligforbruget i ejerboliger, hvor værdien af boligbenyttelsen i nationalregnskabet - og dermed i forbrugerprisindeksets vægtgrundlag - er opgjort som en beregnet lejeværdi ud fra lejen for udlejede boliger, mens den i forbrugsundersøgelserne - og i reguleringspristallets vægtgrundlag - baseres på udgifterne til boligformål.

En post som autoforsikring indgår i forbrugsundersøgelserne med beløbet for de betalte præmier. Det reale forbrug bag denne udgift er for den del af forsikringspræmien, der udbetales som erstatninger, forbruget af materialer og arbejdskraft ved reparation af forsikringskader. I forbrugerprisindekset indgår forbruget heraf under autoreparation. Serviceelementet i forsikringen (administrationen) er holdt uden for indeksberegningen.

Ved udarbejdelsen af vægtgrundlagene for indeksene må nogle poster udelades af beregningstekniske grunde, hvor det ikke er muligt at definere en modydelse til den opgjorte værdi af forbruget tilstrækkeligt entydigt til, at det er muligt at udvælge en prisserie. Det gælder de fleste forsikringer, udgifter til lotteri, tipning og lignende samt til en række tjenesteydelser (advokatbistand, revisorhjælp m.v.). Af den samlede opgjorte værdi i 1981 på 229,4 milliarder kroner androg disse poster godt 2 pct.

I nationalregnskabsstatistikken er dette beløb opdelt på 63 konsumgrupper. Den yderligere opdeling på undergrupper, som er nødvendig af hensyn til vægtgrundlaget, er foretaget ud fra materialet fra forbrugsundersøgelsen for 1981. Derfor følger revisionerne af vægtgrundlaget årene for afholdelsen af forbrugsundersøgelserne.

3. Beregningsgrundlag.

Grundlaget for beregningen af forbrugerprisindekset er et udvalg på i alt 523 forbrugsvarer og tjenesteydelser, der som repræsentantvarer indgår med vægte, som ikke blot omfatter varens egen andel af den samlede forbrugsudgift, men også en andel for beslægtede varer med en tilsvarende prisudvikling. Kriterier for udvælgelsen af repræsentantvarer er, at varen eller tjenesteydelsen selv tegner sig for en væsentlig udgift i forbruget, eller at den uden at opfylde denne betingelse findes egnet til at repræsentere et vareområde. Forbrugerprisindeksets stigende anvendelse til deflateringsformål og et stigende behov for delindeks for særlige vareområder har bidraget til en forøgelse af antallet af repræsentantvarer og til en udvidelse af antallet af prisserier for de enkelte repræsentantvarer. Det samlede antal prisserier udgør ca. 900, og der indsamles for disse godt 22.000 enkeltoplysninger pr. måned, hvoraf de to trediedele indsamles ved kommunernes foranstaltning for 83 varer inden for føde- og drikkevarer. Der offentliggøres for disse varer gennemsnitspriser for hver af de deltagende 48 kommuner i henhold til lov om beregning af et reguleringspristal, jf. lovens § 2, stk. 2, i afsnittet om reguleringspristallet.

Priserne indsamles fra omkring 2.000 forretninger, selskaber, institutioner m.v. med salg til private husstande. Ved udvælgelse er søgt tilvejebragt en repræsentation efter branche, virksomhedernes størrelse og geografiske placering. Indsamlingen foregår dels med bistand fra 48 kommuner fordelt over hele landet - ca. 750 forretninger - og dels gennem en postenquete med skriftlig kontakt til 1.200 forretninger m.v. Indsamlingen ved kommunernes foranstaltning gennemføres ved besøg i forretningerne af prisinterviewere.

Prisindsamlingen finder sted fra den 15.-21. hver måned i henhold til loven om beregning af et reguleringspristal.

Oplysninger om huslejeudviklingen indhentes to gange om året i april og oktober måned for et udsnit af udlejede lejligheder på omkring 4.000 lejligheder.

4. Vægtgrundlag.

Udgiftsgrundlaget for vægtfordelingen i forbrugerprisindekset, der som nævnt er baseret på nationalregnskabet, er opdelt på de 523 repræsentantvarer, hvis vægt angiver den relative andel af den samlede udgift. Udgiftsgrundlaget refererer til året 1981, men blev ajourført for prisudviklingen for perioden 1981 til april 1984. Denne ajourføring ændrer ikke dette forhold, at det er de forbrugte mængder for året 1981,

der ligger til grund for de anvendte vægte. For april 1984 fremkommer værdien som de forbrugte mængder i 1981 ganget med april 1984-priser. Den ændring i de forbrugte mængder, som kan være indtruffet som en forbrugsreaktion på de indtrufne prisstigninger, er der ikke korrigeret for. Vægtbasis er derfor 1981.

5. Klassifikation.

For at imødekomme et stigende behov for en koordinering nationalt og internationalt af statistikproduktionen er grupperingen af varerne baseret på den af FN anbefalede klassifikation af husholdningernes forbrug i SNA (System of National Accounts, New York 1968). Grupperingen er her foretaget ud fra de formål, hvortil varer og tjenesteydelser erhverves, og der sondres derudover mellem varige, semivarige og ikke varige produkter.

Opdelingen følger et 6-cifret hierarkisk opbygget system, som er illustreret i nedenstående tabel. De otte hovedgrupper karakteriseret ved 1. ciffer, er på næste niveau (2. ciffer) opdelt på 32 større forbrugsområder, som igen er opdelt på 63 grupper (3. ciffer). Inddelingen følger her FN's anbefalinger, som også indgår i EF's system (ESA) og anvendes i det danske nationalregnskab. Den yderligere opdeling på det 4. ciffer følger en af EF's statistiske kontor udarbejdet klassificering af varer og tjenesteydelser i fremtidige forbrugsundersøgelser. Med det 6. ciffer er karakteriseret de enkelte repræsentanter, som efter behov er grupperet efter art, forarbejdningsgrad o.lign. på det 5. ciffer. Varerne tilhørsforhold i denne gruppering er afstemt med forbrugsundersøgelsernes og nationalregnskabets opgørelser.

Vare- og tjenesteposter i forbrugerprisindekset på hoved- og undergrupper

Gruppering efter SNA (ESA)	ESA udvidet				
	2	3	4	5	6
Ciffer-niveau:					
1	antal undergrupper				
Fødevarer, drikkevarer, tobak	4	14	51	79	173
Beklædning og fodtøj	2	4	9	35	60
Hualeje, brændsel og belysning	2	6	8	12	23
Indbo, husholdningsudstyr	6	10	25	57	91
Sygepleje	4	4	7	10	12
Transport og kommunikation	4	9	12	26	61
Fritidsudstyr, underholdning m.v. ..	5	8	22	52	59
Andre varer og tjenester	5	8	11	23	44
I alt	32	63	145	294	523

6. Beregningsmetode.

Forbrugerprisindekset er et Laspeyres-indeks, idet beregningen sker på grundlag af en omskrivning af formlen herfor til følgende udtryk:

$$I_t = \sum_{i=1}^n \left(\frac{P_{ti} \cdot 100}{P_{oi}} \right) \cdot \alpha_0^i \quad \left(\sum_{i=1}^n \alpha_0^i = 1 \right)$$

hvor P_{oi} er prisen på en given vare i på basistidspunktet og P_{ti} prisen på samme vare på tidspunktet t . Størrelsen

$$\frac{P_{ti} \cdot 100}{P_{oi}}$$

er et prisindeks for den pågældende vare og α_0^i er sammenvejningsfaktoren. Det samlede indeks fremkommer som summen af produkterne af de enkelte prisindeks og sammenvejningsfaktorerne, som angiver de enkelte varers vægt i det samlede pristal.

Ved indsamlingen af prisoplysninger registreres lejlighedsvis prisændringer, der delvis skyldes ændringer af kvalitativ karakter ved varen. Ændringer i kvaliteten har karakter af en "mængdeændring", der ikke skal indgå i et prisindeks. Hvor disse ændringer er ubetydelige, vil valget af praktiske grunde ofte stå mellem at se bort fra ændringen eller fuldt ud at modregne den i en samtidig prisforhøjelse efter skøn. Ved væsentlige ændringer må der foretages en korrektion ud fra en afvejning af, hvor stor en del af prisstigningen, der skal henføres til kvalitetsændringen. Praksis i disse tilfælde er at indhente oplysninger fra producenten og/eller en repræsentation for forbrugerne. Det gælder fx i spørgsmål om ændringer af bilmodeller.

Kvalitetsændringer kan ikke alene knytte sig til en vare, men også til den ydede service m.v. ved købet, hvilket rejser tilsvarende problemer. Det gælder fx ved udbredelsen af nye butikstyper som discountforretninger og lavprisvarehuse, hvor den lavere pris samtidig er udtryk for et andet serviceniveau, øgede transportudgifter eller omkostninger i forbindelse med køb af større kvanta o.lign. Inddragelsen af disse butikstyper i prisindsamlingen vil hyppigst ske efter samme retningslinier som nye varer ved en sammensplejsning med de hidtidige varetyper.

7. Sæsonkorrektion.

Der foretages i forbrugerindekset sæsonudjævning af priserne for torsk, rødspætter, kartofler, tomater, gulerødder, salatagurker, por-

rer, løg, hvidkål, blomkål og salathoveder samt for æbler, vindruer og appelsiner. For disse varer er det derfor fra måned til måned kun prisændringer ud over det for sæsonen normale, som indgår i indekset. Fra 1984 benyttes X-11-udgaven af censusmetoden ved sæsonberegningen.

8. Sammenligningsår.

Forbrugerprisindekset offentliggøres med året 1980 som sammenligningsår, dvs. 1980 gnstl. = 100 og forbrugsudgiften for 1981 som vægtbasis.

Indekset er tidligere beregnet med 1975 og 1964 som basis og kan kædes sammen med detailpristallet + skatter med juli 1914 som basis, jf. afsnit 10. Omregning til et af disse tidligere benyttede sammenligningsår kan teknisk gøres ved at multiplicere med efterfølgende omregningsfaktorer:

Sammenligningsår	1980	Omregning til:		
		1975	1964	Juli 1914
Omregning fra:				
1980	1,64	3,715	20,21
1975	0,61	.	2,265	12,315
1964	0,269	0,442	.	5,437
Juli 1914	0,0495	0,0812	0,1839	.

9. Offentliggørelse.

Forbrugerprisindekset offentliggøres hver måned i følgende af Danmarks Statistiks publikationer:

Nyt fra Danmarks Statistik: Indeks for hovedgrupper redigeret ud fra grupperingen på 2 cifre, jf. foranstående oversigt.

Stat. Efterr., emnegruppe: Indkomst, forbrug og priser:
Samme tabel som i Nyt fra Danmarks Statistik.

Statistisk Månedsoversigt: Indeks for hovedgrupper (1. ciffer).

Statistikservice: Prisstatistik: Indeks for hoved- og undergrupper, ca. 135 grupper.

Hvert år offentliggøres indekset i:

Statistisk Ti-årsoversigt: Årsgennemsnit for hovedvaregrupper
(1. ciffer) for seneste 10-årsperiode.

Statistisk Årbog: Årsgennemsnit og månedlige indeks for det seneste år.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed.

For årene 1914-1963 foreligger offentliggjort detailpristallet med juli 1914 = 100 (senere 1935 = 100 og juli 1949 = 100) fire gange om året (januar, april, juli og oktober). Detailpristallet omfattede også de direkte skatter, kontingenter m.v., og vægtgrundlaget var baseret på forbrugets sammensætning i lønmodtagerhusstande ifølge de periodiske forbrugsundersøgelser.

Fra juli 1957 til april 1966 er offentliggjort et indeks vedrørende forbrugerpriser for at belyse prisudviklingen i detailomsætningen. Indekset blev beregnet eksklusivt bolig og de direkte skatter og offentliggjort fire gange om året som detailpristallet.

Forbrugerprisindekset er offentliggjort fra 1965 med 1964 = 100. Fra 1965 til januar 1967 fire gange om året, fra 1967 hver måned. Sammenligningsåret 1964 blev anvendt indtil januar 1979. Efter dette tidspunkt er indekset offentliggjort med 1975 = 100 (til januar 1984) og med 1980 = 100.

Med henblik på sammenligninger for årene fra 1914 til i dag er et indeks rensat for de direkte skatter offentliggjort for årene 1914 til 1963 og sammenkædet med udviklingen i forbrugerprisindekset, jf. tabellen herfor i Statistisk Årbog.

Kildehenvisninger for detailpristallet:

Statistiske Efterretninger	1920, nr. 1 og 2	1948, nr. 21
	1920, nr. 19	1949, nr. 58
	1924, nr. 5	1949, nr. 60
	1928, nr. 5	1951, nr. 23
	1933, nr. 24	1961, nr. 16
	1938, nr. 8	1961, nr. 28
	1942, nr. 33	1963, nr. 45

For forbrugerprisindekset:

Statistiske Efterretninger	1966, nr. 48
	1969, nr. 51
	1979, nr. A41
	1984, nr. 17 (ømnegruppe: Indkomst, forbrug og priser)

II. NETTOPRISINDEKSET.

1. Formål og baggrund.

Nettoprisindekset belyser den gennemsnitlige stigning i nettopriserne for samtlige varer og tjenesteydelser, der indgår i de private husstandes forbrug. Nettopriser i denne sammenhæng er forbrugerpriser

med fradrag af indirekte skatter og afgifter og med tillæg af pristilskud til almindelig nedsættelse af priserne til forbrugerne. Disse pristilskud kan karakteriseres som negative indirekte skatter. Ved at tillægge dem ved prisberegningen får man et konsistent prisbegreb i indekseberegningen.

Nettoprisindekset er beregnet og offentliggjort selvstændigt under denne benævnelse fra og med februar 1980. Det beregnes som en videreførelse af den indeksserie af månedsprisindeks, som frem til januar 1980 indgik i beregningen af reguleringspristallet, jf. afsnittet om dette pristal. I nettoprisindekset indgår således de poster for brændsel og energi, som efter januar 1980 har været udeladt af reguleringspristallet. For tiden før februar 1980 er nettoprisindekset identisk med de offentliggjorte månedsprisindeks.

Grundlaget for beregningen er derfor det samme som for reguleringspristallet suppleret med oplysningerne om energiposterne, jf. beskrivelse i næste afsnit. Her skal alene principperne bag beregningen uddybes nærmere.

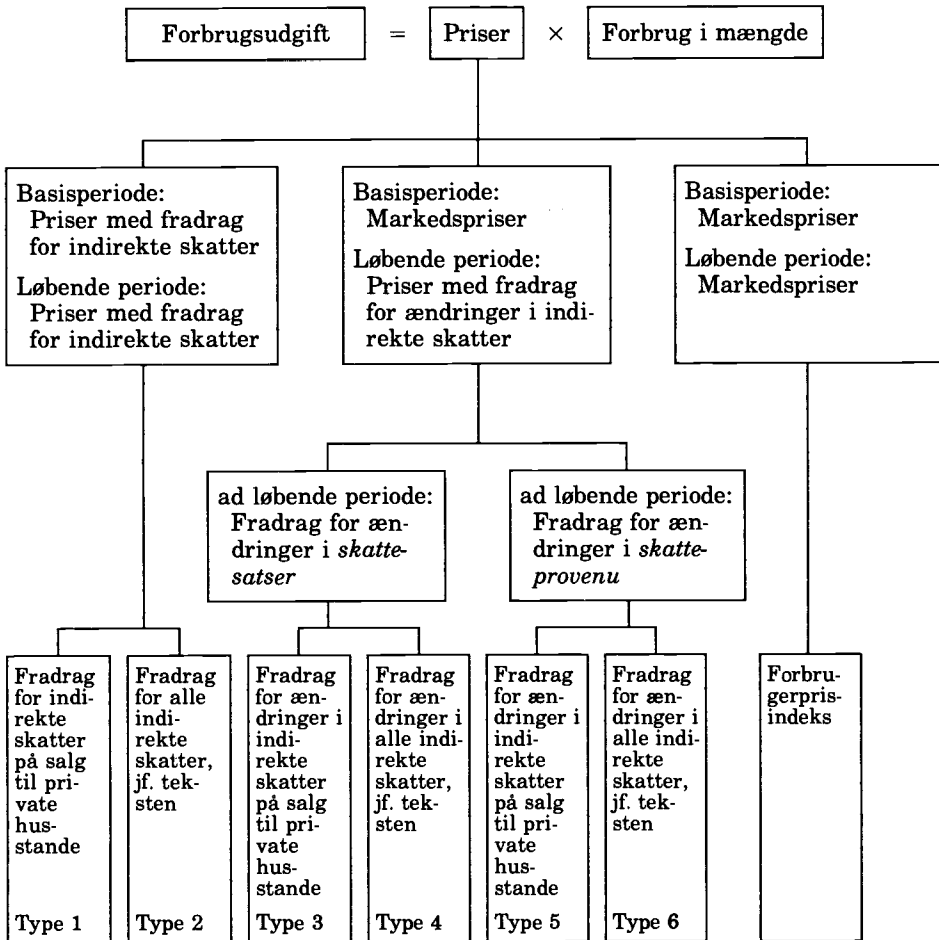
Nettoprisindekset anvendes ved indeksreguleringer i henhold til lov om indeksregulerede realkreditlån, jf. lovebekendtgørelse nr. 317 af 1. juli 1983. I henhold til lov om en realrenteafgift af visse pensionskapitaler m.v., lov nr. 222 af 3. juni 1983, er det stigningen i nettoprisindekset, som indgår i beregningen af afgiftssatsen, jf. lovens § 10.

2. Begrebsmæssig afgrænsning.

Interessen for indeks eksklusive indirekte skatter er knyttet til dets anvendelse som et supplement til forbrugerprisindekset i analyser af prisudviklingen og som grundlag for indeksregulering af ydelser i kontraktsforhold. Hovedargumentet for benyttelsen i indeksreguleringer har været, at man herigennem kunne undgå, at formålet med ændringer i den indirekte beskatning som led i økonomisk-politiske foranstaltninger med et fordelings- eller finanspolitisk sigte straks blev undergravet gennem reguleringsordningerne. Gennem disse kunne nogle befolkningsgrupper blive begunstiget i forhold til andre uden reguleringer, og indgreb til begrænsning af købekraften ville hurtigt blive virkningsløse, såfremt der blev udbetalt kompensation for afgiftstigningerne via indeksreguleringen.

Prisindeks med fradrag af indirekte skatter kan udformes på flere måder med indbyrdes afvigende udviklingsforløb. En international sammenligning i 1981 af den anvendte praksis ved beregningen af indeks

De indirekte skatter i prisindeksberegninger

Kilde: R. Turvey m.fl.: Adjusting the CPI for Indirect Taxes. Bulletin of Labour Statistics, 1983-4. ILO. Geneve. Artiklen belyser hovedtræk i beregningsmetoderne.

af denne type viste, at der er seks hovedtyper, jf. omstående oversigt.

Man kan enten foretage fradrag for den til enhver tid gældende indirekte skat eller for forhøjelser efter et givet tidspunkt. I sidstnævnte tilfælde kan fradraget omfatte forhøjelser af skattesatserne, eller det kan omfatte forhøjelser af skatteprovenuet. Ved fradrag af stigninger i provenuet vil man også rense indekset for virkningen af den forøgelse, som automatisk følger med prisudviklingen, når skatten beregnes efter varens værdi.

Korrektionen af priserne kan derudover sigte mod alene at rense priserne for indirekte skatter i omsætningsleddet eller at rense for skatter i såvel omsætningsleddet som i produktionsleddet, hvilket forudsætter en input-output model.

Det danske nettoprisindeks er et indeks som den angivne type 1. Indeks af type 2 offentliggøres i Sverige og Finland, af type 4 i Holland og af type 5 i Irland.

Nettoprisindeksets udvikling i forhold til et indeks baseret på forbrugerpriser kan bidrage til en belysning af de indirekte skatters virkning på priserne. En opdeling af forbrugerprisen i de to komponenter: den indirekte skat (i omsætningsleddet) indeholdt i prisen og nettoprisen muliggør beregningen af to indeks: et indeks for stigningen i de indirekte skatter og et nettoprisindeks. Et vejte gennemsnit af disse to indeks viser stigningen i et forbrugerprisindeks. Til illustration heraf kan for 20-års perioden januar 1963 - januar 1983 anføres den samlede udvikling i de tre indeks.

	Vægt	Indeks jan. 1963 = 100
<u>Indeks for januar 1983:</u>		
Nettoprisindeks	85,3	428,3
Indeks for indirekte skatter	<u>14,7</u>	<u>773,7</u>
Indeks for forbrugerpriser	100,0	479,1

Det anførte indeks for forbrugerpriser er baseret på det samme materiale fra forbrugsundersøgelserne som de to andre indeks. Det er således ikke identisk med det foranævnte forbrugerprisindeks baseret på nationalregnskabets opgørelse af det private forbrug. De angivne vægte er beregnet ud fra de indirekte skatters gennemsnitlige andel af forbrugsudgifterne i perioden. Denne andel udgjorde 10,3 procent i januar 1963 og 22,1 procent i januar 1983. Stigningen skyldes ikke blot forøgelsen af den indirekte beskatning, men også at der har været en relativ kraftigere udvidelse af forbruget af de stærkt beskattede varer end af de øvrige varer i forbruget. Dette forhold har på-

virket vægten for indekset for indirekte skatter, men ikke indeksudviklingen.

Nettoprisindekset viser for de tyve år godt en firedobling, mens indekset for de indirekte skatter er næsten ottedoblet. Det vejede indeks, indekset for forbrugerpriserne, viser en stigning til indeks 479, hvilket er 12 procent mere end stigningen i nettoprisindekset.

Forskellen mellem de to indeks svarer til den beregnede virkning af merværdiafgiftens indførelse og gentagne forhøjelser til 22 procent i januar 1983, når hensyn tages til de områder, der er friholdt for moms, samt at merværdiafgiften afløste engrosomsen. Denne fik ved indførelsen i sommeren 1962 - 9 pct. - lov til at udspille sin virkning i forbrugerprisniveauet, inden nettoprisberegningen blev påbegyndt fra januar 1963. Blandt områder fritaget for merværdiafgiften er bolig, læge- og tandlægehjælp, kollektiv persontransport, undervisning, daginstitutioner og aviser.

Det var et hovedmotiv bag indførelsen af nettoprisberegningen, at der i skattepolitikken skulle lægges øget vægt på beskatningen af forbruget, og at denne omlægning skulle ske, uden at der blev udløst kompensation til de grupper i befolkningen, der havde en dyrtidsreguleringsordning. Den kraftige forhøjelse af den indirekte beskatning, som var en følge af omlægningen, har skabt afstand i indeksene for nettopriser og for forbrugerpriser. Derimod viser udviklingen, at de lejlighedsvise forhøjelser af punktafgifterne nok på kort sigt kan bidrage til at øge afstanden mellem de to indeks, men andre faktorer bidrager til en indsnævring af afstanden mellem tidspunkterne for afgiftsændringerne. Der har således efter omlægningen været en høj grad af parallellitet i udviklingen af de to indeks. Over den seneste femårs periode fra januar 1979 til januar 1984 er indekset for forbrugerpriserne steget 1,7 pct. mere end nettoprisindekset. Det væsentligste bidrag hertil kommer fra forhøjelsen af moms fra 20,25 til 22 pct. fra 30. juni 1980.

3.-7. Beregningsgrundlag m.v.

Beregningsgrundlaget, vægtfordelingen og dens gruppering samt beregningsmetoden for nettoprisindekset følger den anvendte praksis i månedsprisindekset og reguleringspristallet. Den eneste afvigelse er, at der i nettoprisindekset medtages indeks for brændsel og energi. Der henvises derfor til sidste afsnit.

8. Sammenligningsperiode.

Nettoprisindekset offentliggøres med januar 1975 = 100 som sam-

menligningsperiode, dvs. tre-månedersperioden november og december 1974 samt januar 1975, som tidligere ved lov blev fastsat som basis for reguleringspristallet.

9. Offentliggørelse.

Nettoprisindekset offentliggøres hver måned i følgende af Danmarks Statistiks publikationer:

Nyt fra Danmarks Statistik: Nettoprisindekset, i alt.

Stat. Efterr., æmnegruppe: Indkomst, forbrug og priser: Nettoprisindekset, i alt.

Statistisk Månedsoversigt: Nettoprisindeks, i alt.

Statistikservice: Prisstatistik: Indeks for hovedgrupper, redigeret ud fra grupperingen på 2 cifre.

Hvert år offentliggøres indekset i:

Statistisk Ti-årsoversigt: Årgennemsnit for nettoprisindeks, i alt.

Statistisk Årbog: Oversigt over nettoprisindekset, i alt for en årrække.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed.

Nettoprisindekset er offentliggjort tilbage til februar 1975, men vil ved sammenkædning med månedsprisindekset med januar 1971 og januar 1963 = 100 kunne føres tilbage til januar 1963.

III. REGULERINGSPRISTALLET (OG MÅNEDSPRISINDEKSET)

1. Formål og baggrund.

Reguleringspristallet og månedsprisindekset har som formål at belyse den gennemsnitlige stigning i nettopriserne for det udvalg af varer og tjenesteydelser i de private husholdes forbrug, for hvilken der skal ydes kompensation i følge dyrtidsreguleringen af lønninger og sociale ydelser m.v. i henhold til lov eller overenskomst herom. Nettoprisen er forbrugerprisen efter fradrag af indirekte skatter og med tillæg af pristilskud til almindelig nedsettelse af forbrugerpriserne. I udvalget af varer er efter januar 1980 udeladt brændselstoffer og energi. Indtil januar 1980 indgik disse varer i beregningsgrundlaget.

Reguleringspristallet beregnes i henhold til lov nr. 83 af 16. marts 1963, som senest ændret ved lov nr. 8 af 9. januar 1980, jf. bilaget. Det beregnes fire gange om året som et gennemsnit af månedsprisindeks for perioder på tre måneder. Loven indeholder retningslinier for pristallets beregning og en bestemmelse om, at pristallet skal anvendes ved pristalsreguleringer, hvor diase er fastsat ved lov, jf. § 1, stk. 3.

Reguleringspristallet afløste fra januar 1963 detailpristallet og det særlige lønregulerende pristal beregnet i forbindelse med dette ved fradrag af visse afgiftsforhøjelser. Det har været benyttet som grundlag for dyrtidsreguleringsordningerne for det private arbejdsmarked og for offentligt ansatte fra dets indførelse og frem til januar 1983, hvor ordningerne blev suspenderet for reguleringer af arbejdsvederlag m.v. i henhold til lov (lov nr. 575 af 27. oktober 1982). Ifølge loven bortfalder reguleringer på grundlag af reguleringspristallet for januar 1983 og følgende reguleringspristal til og med januar 1985. Ved lov nr. 237 af 23. maj 1984 er suspensionen forlænget til januar 1987. For sociale pensioner m.v. videreføres reguleringerne.

På baggrund af den interesse, der knytter sig til reguleringspristallets anvendelse som grundlag for reguleringen af lønninger m.v. på det private arbejdsmarked og for offentligt ansatte, er der nedsat et særligt navn, pristalnavnet, med den opgave at være rådgivende for Danmarks Statistik i spørgsmål vedrørende pristallets beregning. Nævnet er sammensat af repræsentanter for de i folketinget repræsenterede partier og af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter. Nævnet er berettiget til at aføse Danmarks Statistik sådanne oplysninger og forklaringer, som måtte være nødvendige, for at medlemmerne kan følge såvel de almindelige principper for pristallets beregning som fremgangsmåden ved udregningen af de enkelte poster i pristalsbudgettet.

Nævnet blev nedsat af finansministeren i 1948.

2. Begrebemæssig afgrænsning.

I følge lov om beregning af et reguleringspristal skal beregningen finde sted "på grundlag af oplysninger om detailpriser for varer og tjenesteydelser og om boligudgifter". Udeladt er de direkte skatter, og efter januar 1980 priser for brændselsstoffer, driv- og smøremidler til motorkøretøjer samt varme og energi.

Det er endvidere angivet, at der så vidt muligt skal foretages "fradrag for de skatter (herunder afgifter), som erlægges ved fremstilling, salg eller brug her i landet af de pågældende varer og tjenesteydelser". Bestemmelsen tolkes således, at der foretages fradrag for indirekte skatter i omsætningsleddet, for hvilke skatten kan beregnes pr. enhed af varen. Tilskud til almindelig nedsættelse af prisen på en vare tillægges ved prisberegningen ifølge loven, når beløbet kan beregnes pr. enhed af varen.

For boligudgifterne skal ifølge bemærkninger til loven beregnes udviklingen i de betalte huslejer efter fradrag af den udbetalte boligsikringsydelse. Fradraget herfor er en undtagelse fra den almindelige regel om, at tilskud skal tillægges ved prisberegningen.

I lighed med de pristal, som reguleringspristallet afløste i 1963, er vægtgrundlaget baseret på forbruget i de private husstande ifølge de periodiske forbrugsundersøgelser. Frem til januar 1979 indgik kun forbruget for lønmodtagerhusstande. Med den udstrakte anvendelse af pristallet til regulering af andre ydelser end lønninger var det naturligt at ændre praksis, efter at forbrugsundersøgelsen i 1976 blev udvidet til andre husstande end lønmodtagere. Fra februar 1979 er derfor indarbejdet forbrugssammensætningen for samtlige private husstande.

Med hensyn til afgrænsningen af forbruget er det de her i landet bosiddende husstandes forbrug, herunder deres udgifter under rejser og ophold i udlandet.

Udeladelsen af posterne for brændsel og energi fra og med februar 1980 kan fortolkes således, at disse varegrupper herefter repræsenteres af de øvrige varer og tjenesteydelser i beregningsgrundlaget. For prisstigninger på energiposterne ydes derved en kompensation svarende til den gennemsnitlige prisstigning for de øvrige poster. Derimod ydes der ikke kompensation for de kraftige prisudsving af udenlandsk oprindelse. En tilsvarende fortolkning kan anlægges for de offentlige tjenesteydelser, der betales gennem skatterne.

3. Beregningsgrundlag.

Prisbegrebet i reguleringspristallet er nettoprisen som defineret i loven. Det benyttede prismateriale er helt overvejende det samme, som anvendes ved beregningen af forbrugerprisindekset, jf. afsnittet herom. Der indgår dog nogle få prisserier i reguleringspristallet for udgifter til rejser og ophold i udlandet (selskabsrejser mv.) og fx autoforsikringer, som ikke er indeholdt i forbrugerprisindeksene på grund af den dér anvendte afgrænsning af forbruget.

For huslejeudviklingen registreres i reguleringspristallet udviklingen i nettohuslejen. Det vil som nævnt sige lejen efter fradrag af den udbetalte boligsikring, mens indeksudviklingen i forbrugerprisindekset følger udviklingen i bruttolejen.

Oplysninger om huslejeudviklingen indhentes i de halvårslige huslejeundersøgelser i april og oktober hvert år for et udsnit af udlejede lejligheder på omkring 4.000 lejligheder.

Med ovennævnte undtagelser er prismateriale og repræsentantvare-

udvalg det samme som i forbrugerprisindekset. Der henvises derfor til beskrivelsen i afsnit I.

4. Vægtgrundlag.

Vægtgrundlaget er udarbejdet på basis af fordelingen af forbrugsudgifterne for samtlige private husstande ifølge den seneste forbrugsundersøgelse i 1981. Det gennemsnitlige udgiftsbeløb til varer og tjenesteydelser for de 2.783 husstande i undersøgelsen blev opgjort til 87.295 kr. Beløbet fremkom efter fradrag for en række udgiftsposter til et samlet beløb på godt 7.000 kr. Det drejer sig om udgifter til kontingenter, en række forsikringer, lotteri, tipning, gaver og gebyrer. Der er her tale om udgifter, der vanskeligt kan behandles i et pristal, fordi det ikke er muligt at definere en modydelse til den afholdte udgift.

I udgiftsbeløbet indgår alle køb af forbrugsvarer i løbet af undersøgelsesåret. Indkøb på afbetaling er medregnet med den fulde købesum, hvorimod betalinger på afbetalingskontrakter indgået i de foregående år ikke er medregnet, idet de er betragtet som opsparing (nedbringelse af gæld).

Som udgift til bolig blev for 1981 medregnet de afholdte nettoudgifter. For husstande i lejet lejlighed var det som tidligere huslejen efter fradrag af en eventuel boligsikringsydelse. For husstande i ejerboliger (enfamiliehuse, ejerlejligheder) blev udgiften opgjort med en ændret beregningsmåde som de faktisk afholdte udgifter med tillæg af en beregnet rente af egenkapitalen - som tidligere - men med fradrag af nedslaget i ejerens indkomstskat ("skattefordelen") som følge af det skattemæssige underskud i boligen. Ejendomsskatterne blev i analogi med personskatterne holdt uden for beregningen. Renten af egenkapitalen blev beregnet som en realrente efter skat.

For yderligere oplysninger om udgifternes fordeling på vareområder kan henvises til redegørelsen i Statistiske Efterretninger, emnegruppe: Indkomst, forbrug og priser 1984, nr. 17.

Før beregningen af vægtfordelingen er udgiftsbeløbene ajourført for prisudviklingen til april 1984, og der er foretaget fradrag for de indirekte skatter og afgifter og tillagt tilskud til almindelig nedsættelse af priser på samme måde som ved prisberegningen.

Fradraget for de indirekte skatter - moms og punktafgifter androg pr. april 1984 i værdi 21,2 pct. af den samlede forbrugsudgift. En virkning af dette fradrag er, at de ikke-afgiftsbelagte poster som bolig, sygepleje, undervisning, kollektiv persontransport, aviser og andre øger deres relative vægtandel, mens omvendt de stærkt beskattede

vareposter fx cigaretter og andre tobaksvarer, spiritus mv. får vægt-andelen reduceret.

5. Klassifikation.

Grupperingen af varer og tjenesteydelser følger samme inddeling som i forbrugerprisindekset, jf. afsnit I.

6. Beregningsmetode.

Månedsprisindekset og reguleringspristallet er som forbrugerprisindekset Laspeyres-indeks, som i princippet beregnes efter samme formel ved indsættelsen af nettoprisen i stedet for forbrugerprisen.

Månedsprisindekset offentliggøres hver måned, mens reguleringspristallet beregnes fire gange om året på grundlag af de offentliggjorte månedsprisindeks for tre-måneders perioder. Disse perioder er forskudt i forhold til kvartalerne, således at reguleringspristallet for januar er et gennemsnit af månedsprisindeksene for november, december og januar.

7. Sæsonkorrektion.

Ved beregningen af månedsgennemsnit for tre måneder sker der en udjævning i reguleringspristallets stigning. Der foretages derudover en sæsonudjævning af priserne for de samme varer som i forbrugerprisindekset.

8. Sammenligningsperiode.

Månedsprisindekset og reguleringspristallet offentliggøres ifølge loven med januar 1980 = 100. Sammenligningsperioden er den tre-måneders periode november 1979 - januar 1980, som indgik i januar-pristallet. Pristallene er tidligere offentliggjort med januar 1963 = 100, januar 1971 = 100 og januar 1975 = 100.

9. Offentliggørelse.

Månedsprisindekset offentliggøres medio den efterfølgende måned, og reguleringspristallet offentliggøres fire gange om året medio februar, maj, august og november måned. Pristallene offentliggøres i:

Nyt fra Danmarks Statistik: Indeks for hovedgrupper.

Stat. Efterr., emnegrube: Indkomst, forbrug og priser: Indeks for hovedgrupper.

Statistisk Månedsoversigt: Reguleringspristallet, i alt.

Statistikservice, Prisstatistik: Reguleringspristallet, i alt.

Statistisk Ti-årsoversigt: Hovedgrupper for en årrække.

Statistisk Årbog: Indeks for hovedgrupper for det seneste år + oversigt for tidligere år.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed.

En videreførelse af det tidligere offentliggjorte reguleringspristal med januar 1975 = 100 vil teknisk kunne foretages ved at multiplicere de offentliggjorte reguleringspristal med januar 1980 = 100 med omregningsfaktoren 1,455.

Reguleringspristallet med januar 1971 = 100 kan videreføres ved at multiplicere med omregningsfaktorerne 1,455 og 1,470, og reguleringspristallet med januar 1963 = 100 kan videreføres ved at multiplicere med omregningsfaktorerne 1,455, 1,470 og 1,452.

For yderligere oplysninger om månedsprisindeks og reguleringspristal kan henvises til følgende kilder:

Statistiske Efterretninger, 1963, nr. 18	1969, nr. 29
1963, nr. 45	1974, nr. 40
1966, nr. 7	1979, nr. A 41
1967, nr. 29	1980, nr. B 29
	1984, nr. 17.

Bilag: Gengivelse af lovteksten.

Bekendtgørelse af Lov om beregning af et reguleringspristal

Herved bekendtgøres lov om beregning af et reguleringspristal, jf. lovbekendtgørelse nr. 243 af 2. juni 1971, med de ændringer, der følger af lov nr. 52 af 11. marts 1975 og lov nr. 8 af 9. januar 1980.

§ 1. På grundlag af oplysninger om detailpriser på varer og tjenesteydelser og om boligudgifter beregner Danmarks Statistik et prisindeks, betegnet reguleringspristallet. Ved beregning af reguleringspristal efter januar 1980 medtages ikke detailpriser for brændselsstoffer, driv- og smøremidler til motor-køretøjer og takster for varme- og energiforsyning, og reguleringspristallet har januar 1980 = 100.

Stk. 2. Reguleringspristallet beregnes fire gange om året som et gennemsnit af et månedsprisindeks for månederne november, december og januar og for hver af de følgende perioder på tre måneder. I reguleringspristallet for januar 1980, der beregnes med januar 1975 = 100, foretages dog for de i stk. 1 nævnte energiposter en modregning for den del af indeksstigningen herfor, der ligger over den gennemsnitlige stigning for de øvrige poster i pristallet siden reguleringspristallet for januar 1979. For varer, hvis priser efter Danmarks Statistiks skøn er underkastet væsentlige svingninger af sæsonmæssig karakter, beregnes månedsprisindekset på grundlag af sæsonudjævnede priser.

Stk. 3. Reguleringspristallet anvendes ved pristalsreguleringer, hvor sådanne er fastsat ved lov.

§ 2. Danmarks Statistik indhenter oplysninger om detailpriserne for et udvalg af varer og tjenesteydelser i perioden fra den 15. til den 21. i hver måned. Såfremt påskehellig-

dagene falder helt eller delvis inden for perioden 15.-21. marts eller 15.-21. april, indhentes prisoplysningerne inden for et tidsinterval på 7 dage umiddelbart før eller efter påskehelligdagene. Er visse varer underkastet væsentlige svingninger af sæsonmæssige eller andre årsager, kan der indhentes oplysninger også i andre tidsrum.

Stk. 2. For nærmere af Danmarks Statistik angivne varer, herunder almindelige fødevarer, tilvejebringes prisoplysninger fra et udvalg af kommuner. De nærmere regler herom fastsættes af Danmarks Statistik, som kan bestemme, at kommunalbestyrelserne skal tilvejebringe de nødvendige oplysninger ved henvendelse til handlende m.v. Kommunalbestyrelserne er pligtige at afgive de ønskede oplysninger senest den 26. i den pågældende måned. De i øvrigt fornødne oplysninger om detailpriser på varer og tjenesteydelser tilvejebringes af Danmarks Statistik ved henvendelse til handlende m. m.

Stk. 3. De fra kommunerne indhentede prisoplysninger offentliggøres af Danmarks Statistik.

§ 3. I de priser, der indgår i reguleringspristallet, foretager Danmarks Statistik så vidt muligt fradrag for de skatter (herunder afgifter), som i henhold til den på det pågældende tidspunkt gældende lovgivning erlægges ved fremstilling, salg eller brug her i landet af de pågældende varer og tjenesteydelser. Såfremt skatten erlægges på grundlag af

værdien ved salg fra fremstillings-, indførsels- eller mellemandsvirksomheder, kan fradraget ansættes i detailprisen efter de regler, der ifølge den pågældende lov eller i henhold til denne finder anvendelse ved beregningen af skatten, hvor skatten erlægges af en virksomhed, der sælger direkte til forbruger.

Stk. 2. Såfremt der af det offentlige ydes tilskud til en almindelig nedsættelse af prisen på en vare eller tjenesteydelse, der indgår i reguleringspristallet, og tilskud ydes eller kan beregnes med et beløb pr. enhed af varen, tillægges dette beløb ved prisberegningen.

§ 4. Boligudgifter indregnes i reguleringspristallet på grundlag af oplysninger indhentet fra et udvalg af lejere og/eller ejere af boliger.

§ 5. Enhver, der i henhold til bestemmelserne i § 2, stk. 2, afkræves oplysninger om detailpriser for varer m.v., er pligtig at afgive disse oplysninger. I tilfælde, hvor oplysninger begæres afgivet skriftligt, skal dette ske

inden den af kommunalbestyrelsen, henholdsvis Danmarks Statistik, fastsatte tidsfrist.

Stk. 2. Den, der undlader rettidigt at meddele de oplysninger, der omtales i stk. 1, eller forsætligt eller ved grov uagtsomhed afgiver urigtige oplysninger, straffes med bøde.

Stk. 3. Er overtrædelsen begået af et aktieselskab, andelselskab eller lignende, kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar.

§ 6. Beregningen af reguleringspristallet skal være tilendebragt senest ved udgangen af måneden efter de perioder på tre måneder, der nævnes i § 1, stk. 2.

Stk. 2. Reguleringspristallet offentliggøres med én decimal.

§ 7. Denne lov træder i kraft den 1. april 1963.

Stk. 2. (Overgangsbestemmelser, udeladt).

§ 8. Denne lov gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Økonoministeriet, den 8. april 1980

IVAR NØRGAARD

/ Ole Bruhn Johansen

PRISINDEKS FOR EJENDOMSSALG

1. Formål og baggrund.

Oplysninger om prisbevægelserne for fast ejendom er ønskelige af hensyn til de skattemæssige interesser hos det offentlige og de private borgere (grundejere), samt af hensyn til sælgere og købere af fast ejendom. Hertil kommer, at udviklingen i ejendomspriserne er en af mange indikatorer til bedømmelse af konjunkturudviklingen. Ved vurderingen af udviklingen i indekserne for ejendomspriserne må det tages i betragtning, at der ikke er tale om prisindeks i egentlig forstand, idet der alene benyttes summariske gennemsnit til beregning af prisbevægelsen, jf. afsnit 4 og 6.

De ældst foreliggende oplysninger om priser for landbrugsejendomme daterer sig helt tilbage til midten af forrige århundrede, og fra 1885 blev beregnet de gennemsnitlige salgspriser (ekskl. besætning og inventar) pr. tønde hartkorn for gårde (over 1 td. htk.) solgt i almindelig fri handel.

Interessen for prisudviklingen for landejendomme må ses i sammenhæng med, at ejendoms-skatterne indtil 1904 var de dominerende skatter, som fortrinsvis lignedes på landejendomme efter hartkornets størrelse, som senest er fastlagt ved matrikuleringen i 1844.

Ved indførelsen af indkomst- og formueskat i 1903 blev ejendoms-skatten totalt ændret. Hartkornskatten afvikledes, og ejendoms-skatten blev i stedet udskrevet på basis af en vurdering af samtlige ejendomes værdi i handel og vandel. Den første almindelige vurdering blev afholdt i 1904 og er siden gentaget med 4-5 års mellemrum.

Der formidledes samarbejde mellem den centrale statistiske institution og ligningsmyndighederne (nu Statskattedirektoratet), som primært var interesseret i forholdet mellem salgs- og vurderingspriser, og fra og med 1932 bygger al ejendomssalgs-statistik på sælgers og købers salgsindberetning. Ligningsmyndighederne har i stigende omfang

overtaget bearbejdningen, og i dag stiller Statsskattedirektoratet statistikbånd til rådighed for Danmarks Statistik.

Prisstatistikken for fast ejendom blev omkring 1920 udvidet til at omfatte byejendommene, men man skal helt frem til 1960'erne for at finde offentliggjorte systematiske indekserækker for prisudviklingen for de vigtigste ejendomsarter.

Ligningsmyndighederne har haft stigende behov for - til vurderingsformål - at udbygge prisstatistikken med oplysninger om forholdet mellem købesum og ejendomsværdi, og dette behov er ikke blevet mindre ved overgangen til årlige vurderinger (årsreguleringer) fra og med 1982 og opgørelserne af kontantværdier.

I efteråret 1983 er der indledt forhandlinger mellem Statsskattedirektoratet og Danmarks Statistik om endnu stærkere koordinering af salgsstatistikken. Det overvejes således, at Danmarks Statistik fra 1986 offentliggør den af Statsskattedirektoratet påtænkte kvartalsstatistik baseret på kontantværdier og kontantpriser i stedet for den hidtidige kvartalsstatistik om udviklingen i ejendomspriserne.

2. Begrebsmæssig afgrænsning.

Prisserierne omfatter følgende arter af ejendomme:

- Landbrugsejendomme
- Enfamiliehuse
- Sommerhuse
- Ejerlejligheder
- Ubebyggede grunde under 2000 m²

For landbrugsejendomme har prisbegrebet indtil 1961 været knyttet til den prioriterede købesum (ekskl. løsøre) i almindelig fri handel, målt pr. tønde hartkorn. På grund af de efterhånden stærkt ændrede boniteringsforhold har man fra 1961 erstattet opgørelserne over pris pr. tønde hartkorn med pris pr. hektar med tilbageregning til 1955.

Da ændringerne i forholdet mellem købesum (ekskl. løsøre) og ejendomsværdi bedre belyser prisudviklingen, uafhængigt af skift i de omhandlede ejendomes størrelse, kvalitet m.v., har man siden 1965-vurderingen også anvendt disse forholdstal. Købesummen er den prioriterede værdi, som den fremgår af salgsindberetningen. Da prioriteringsforholdene har ændret sig stærkt i de senere år, og beskatningsforholdene efter 1981-vurderingen er afhængig af kontantværdierne, har der vist sig stigende interesse for at følge prisudviklingen via kontantværdier og -priser. Statsskattedirektoratet har således i de seneste halvårsopgørelser offentliggjort indekserækker for kontantprisudviklingen siden 1965 for et større antal grupper af ejendomme, jf. Statsskatte-

direktoratets publikation: Ejendomssalg, 2. halvår 1982. Et uddrag heraf er offentliggjort i Danmarks Statistiks publikation om ejendomssalg 1983 og i årsartiklen for 1983 i Statistiske Efterretningers emnegruppe: Bygge- og anlægsvirksomhed.

Der er siden 1960'erne udarbejdet prisserier både for enfamiliehuse og sommerhuse baseret på de gennemsnitlige huspriser og de nævnte forholdstal. Prisudviklingen for byggegrunde under 2000 m² er alene belyst ved de gennemsnitlige købesummer pr. m², og på tilsvarende måde er salgspriserne for ejerlejligheder alene opgjort som gennemsnitspris pr. lejlighed.

3. Beregningsgrundlag.

Det benyttede primærmateriale stammer fra de indberetningsskemaer, som købere af fast ejendom i henhold til § 37 i lov nr. 281 af 8. juni 1977 skal udfylde. Skemaet er trykt som bilag til Danmarks Statistiks årlige publikation om ejendomssalg.

Statsskattedirektoratet, afdelingen for vurdering af fast ejendom, reviderer og registrerer skemaerne og stiller via Datacentralen særlige statistikbånd til rådighed for Danmarks Statistik.

De kvartalsvise og årlige statistikbånd indeholder bl.a. oplysninger om ejendommens art og beliggenhed (kommune), om købesummen og dens fordeling på prioriteter, om prioriteret ejendoms- og grundværdi ved sidste alm. vurdering eller årsregulering. Tidsafgrænsningen er bestemt af tidspunktet for skemaets modtagelse, og det kan skønnes, at dette tidspunkt gennemsnitligt ligger ca. 2 måneder senere end sluttedeldatoen. Sidstnævnte dato anvendes for salgsindberetninger modtaget efter 1. juli 1983.

4. Vægtgrundlag.

Prisudviklingen beregnes på grundlag af de gennemsnitlige priser for den i hver enkelt periode stedfundne omsætning.

I prisserierne, hvor priserne er opgjort pr. fysisk enhed, beregnes købesummen for henholdsvis

landbrugsejendomme,	pr. ha. samlet areal,
enfamilie- og sommerhuse,	pr. ejendom,
ejerlejligheder,	pr. lejlighed,
byggegrunde under 2.000 m ²	pr. m ² samlet areal.

Der benyttes ikke fast vægtgrundlag ved disse beregninger, heller ikke i indeksserierne for forholdet mellem købesum og ejendomsværdi. Kun ved beregning af det indeks, der dækker prisudviklingen for samtlige landbrugsejendomme, benyttes et fastvægtgrundlag svarende til landbrugsarealets fordeling på ejendomme efter hektargrupper og lands-

dele for salg i almindelig fri handel i 1971. For byggegrunde under 2000 m² har man i 1983 også benyttet et fastvægtgrundlag svarende til fordelingen i 1971 af omsatte byggearealer efter byggruppe.

5. Klassifikation

Klassifikationen af de i afsnit 2 nævnte 5 ejendomsarter svarer til den i Ejendomsregistret og Bolig- og byggeregistret anvendte. For landbrugsejendommernes opdeling på hektargrupper er det samlede areal (og ikke blot landbrugsarealet) afgørende.

6. Beregningsmetode.

De kvartalsvise prisserier, der bygger på den gennemsnitlige pris, beregnes som forholdet mellem de summerede købesummer og de summerede fysiske enheder (hektarer, huse, m²) for de i kvartalet omsatte ejendomme. Disse prisserier vil fra kvartal til kvartal være påvirket af ændringer i de omsatte ejendommers størrelse, kvalitet m.v.

Et renere udtryk for prisbevægelsen opnås ved at benytte forholdet mellem opsummerede købesummer og opsummerede ejendomsværdier som prisindikatorer. (I Statsskattedirektoratet benyttes et uvejet gennemsnit af forholdstallene for de enkelte salg, hvorved store og små ejendomme ligestilles).

Ved de almindelige vurderinger, der tidligere fandt sted hvert 4-5 år, foretog Statsskattedirektoratet beregninger af stigningerne i vurderingsniveauet for de forskellige grupper af identiske ejendomme. Sådanne beregninger foretages nu årligt i forbindelse med årsreguleringerne.

Som mål for købesummens størrelse benyttes de oplysninger om købesummens berigtigelse og dennes fordeling på kontant udbetaling, kontantlån og prioriteter i øvrigt, der fremgår af slutseddel og salgsindberetning. Der har i de senere år fundet betydelige forskydninger sted i sammensætningen af købesummen. Under hensyn hertil, og efter kontantværdiprincippets indførelse i 1981 bl.a. til brug for skatteberegning og fastsættelse af lejeværdi m.v., er salgsindberetningsskemaet blevet ændret i 1984. Herefter er det muligt at opgøre købesummens kontantpris ved de enkelte salg som summen af den kontante udbetaling og kursværdien for den prioriterede del af købesummen, mod den hidtil af Statsskattedirektoratet foretagne omregning på grundlag af grupper af ejendomme. Statsskattedirektoratet har som nævnt i afsnit 2 foretaget kontantværdiopgørelser for de vigtigste ejendomsarter med opdeling på hovedområder for perioden tilbage til 1965, jf. også Danmarks Statistiks publikation om ejendomssalg 1983, bilagstabel XV.

7. Sæsonkorrektio

Der foretages ingen sæsonkorrektio

8. Sammenligningsperiode.

I almindelighed benyttes 1971 som sammenligningsår, dog er 1975 anvendt i Statistikservice: Prisstatistik.

9. Offentliggørelse.

a. Nyt fra Danmarks Statistik.

Her offentliggøres tidligere end andre steder kvartalstal for prisstigninger, målt i forhold til det tilsvarende kvartal året før, for følgende arter af ejendomme: Landbrugsejendomme med 10-100 ha, enfamilie- og sommerhuse samt ubebyggede grunde under 2.000 m².

b. Statistiske Efterretninger, emnegruppe: Bygge og anlægsvirksomhed.

Kvartalsvise oplysninger om de årlige prisstigninger opgjort på grundlag af forholdet mellem prioriteret købesum og prioriteret ejendomsværdi, dog for byggegrunde baseret på pris pr. m²,

landbrugsejendomme, 10-100 ha, hele landet + hovedstadsregionen,
 enfamiliehuse, hele landet,
 sommerhuse, hele landet,
 byggegrunde under 2.000 m², hele landet.

c. Statistisk Månedsoversigt.

Der bringes for de samme arter af ejendomme, som nævnt under a), kvartalsvise tal for købesum i pct. af prioriteret ejendomsværdi, dog for ubebyggede grunde under 2.000 m² ved benyttelse af købesummen pr. m².

d. Statistikservice: Prisstatistik.

Der offentliggøres kvartalsvise prisindeks med 1975 = 100 for følgende grupper, solgt i alm. fri handel:

landbrugsejendomme, 10-100 ha, hele landet + hovedstadsregionen,
 enfamiliehuse (hovedstadsregionen
 (øvrige land
 sommerhuse (Frederiksborg og Roskilde amter
 (små landkommuner

Prisindeksene for byggegrunde er baseret på købesum pr. m², de øvrige prisindeks på prioriteret købesum i pct. af prioriteret ejendomsværdi.

e. Årspublikation om ejendomssalg.

Det årlige hæfte om ejendomssalg udkommer ca. 10 måneder efter udgangen af vedkommende år og indeholder følgende indekserækker på årsbasis med 1971 = 100:

1. Landbrugsejendomme, 1-5 (dog 2-5 ha fra 1983), 5-10 og 10-100 ha, hele landet,

alm. fri handel: Købesum pr. ha,
 alm. fri handel: Købesum i pct. af ejendomsværdi,
 familiehandel: Købesum pr. ha.

2. Enfamiliehuse, alm. fri handel:
 Købesum pr. hus: Hovedstadsregion, øvrige land, hele landet
 købesum i pct. af ejendomsværdi: Hele landet.
3. Ubebyggede grunde, alm. fri handel, købesum pr. m²: Hele landet.

f. Statistisk Tiårsoversigt.

Der offentliggøres følgende årlige indeks med 1971 = 100.

landbrugsejendomme (købesum i pct. af ejendomsværdi med 10-100 ha (købesum pr. ha	
enfamiliehuse (købesum i pct. af ejendomsværdi (købesum pr. hus	
sommerhuse (købesum i pct. af ejendomsværdi (købesum pr. hus	
Byggegrunde under 2000 m ² (købesum pr. m ²	

g. Statistisk Årbog.

Der offentliggøres årsindeks for hele landet, med 1971 = 100 for følgende grupper, solgt i alm. fri handel, baseret på prioriteret købesum i pct. af prioriteret ejendomsværdi:

landbrugsejendomme, 1-5 ha (fra 1983 2-5 ha), 5-10 ha, 10-100 ha
 enfamiliehuse
 sommerhuse.

Endvidere offentliggøres årsindeks på grundlag af
 pris pr. ha for grupper af landbrugsejendomme,
 pris pr. m² for byggegrunde, under 2.000 m²,
 pris pr. lejlighed for ejerlejligheder.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed.

a. Landbrugsejendomme.

Siden 1955 er der udarbejdet indekserækker for prisudviklingen pr. ha for ejendomme med 1-5 ha (fra 1983 2-5 ha), 5-10 ha, 10-100 ha samt 100 ha og derover.

De hidtidige indekserækker (videreført til 1961) var beregnede på grundlag af prisen pr. tønde hartkorn for huse med 1/4-1 td. htk. og for gårde med 1-12 td. htk. Disse indekserækker kan føres tilbage til århundredeskiftet.

En sammenkædning af hektar- og hartkornsindeksrækkerne er ikke mulig.

For hektarindekset var basisåret først 1955, senere 1965 og nu indtil videre 1971. Alle indeks er beregnet ud fra hektarpriserne i de respektive år.

Indeks for købesum i pct. af ejendomsværdi udarbejdes med 1971 = 100 og kan føres tilbage til 1967.

b. Enfamiliehuse.

Siden 1964 (1963) er der beregnet prisserier både på grundlag af den gennemsnitlige købesum pr. hus og købesum i pct. af ejendomsværdi, begge serier med 1971 = 100.

For så vidt angår enfamiliehuse i byerne er det muligt at beregne gnstl. købesummer pr. hus helt tilbage til 1932.

c. Sommerhuse.

Der er offentliggjort prisserier med 1971 = 100.

Gennemsnitspriserne pr. sommerhus er opgjort fra og med 1966, og prisudviklingen beregnet på grundlag af forholdet mellem købesum og ejendomsværdi kan føres tilbage til 1970.

d. Ejerlejligheder.

Der er offentliggjort prisserie på grundlag af priser pr. ejerlejlighed, med 1971=100. Serien kan føres tilbage til 1968.

e. Byggegrunde under 2.000 m².

Den offentliggjorte prisserie for købesum pr. m², med 1971 = 100, kan føres tilbage til 1963.

Der findes tilsvarende oplysninger helt tilbage til 1951, dog kun omfattende salg med angivet ejendomsværdi.

Det tilføjes, at Statsskattedirektoratet i sine senere halvårspublikationer har oplysninger om udviklingen fra og med 1965 både i prioriterede og kontantpriser for et større antal ejendomsgrupper med underopdeling på større områder.

Om prisudviklingen 1938 - 65 for landbrugsejendomme, enfamiliehuse, større beboelsesejendomme og byggegrunde, er der meddelt oplysninger i betænkning nr. 421 af maj 1966 om inflationens årsager, jf. bilag 7 hertil.

PRIS- OG MÆNGDEINDEKS FOR LANDBRUGETS SALGSPRODUKTER

Prisindeks for landbrugets salgsprodukter.

1. Formål og baggrund

Prisindeksene for landbrugets salgsprodukter belyser prisudviklingen for både vegetabiliske og animalske salgsprodukter. Prisindeksene anvendes bl.a. som en del af det statistiske baggrundsmateriale ved de årlige prisforhandlinger i EF, som afsluttes med, at Ministerrådet fastsætter de administrative priser for landbrugets salgsprodukter for det kommende produktionsår.

Indtil midten af halvfjerdserne blev prisindeksene beregnet med driftsåret 1963/64 som vægtbasis- og sammenligningsår. Indeksene blev beregnet for henholdsvis landbrugs- og gartnerisektoren. Disse indeks er senest offentliggjort i publikationen "Landbrugsstatistik 1976". Disse prisindeks er beregnet tilbage til 1956.

Prisindeksene er med den nuværende varedækning, der omfatter landbrugsprodukter, gartneriprodukter og produkter fra jagt og biavl, beregnet for årene siden 1970. Den under punkterne 2 til 10 givne beskrivelse dækker kun disse indeks.

2. Begrebsmæssig afgrænsning

Priserne er opgjort af gård og ekskl. moms. I overensstemmelse med de af EF-landene aftalte retningslinier omfatter prisindeksene salget af samtlige de produkter, der henhører under den udvidede landbrugssektor, som omfatter landbrug, gartneri (ekskl. anlægsgartneri),

pelsdyravl, jagt og biavl. Prisindeksene omfatter kun de produkter, der produceres på selve bedrifterne. De produkter, der fremkommer efter videreforarbejdelse på mejerier, slagterier m.v., indgår således ikke.

Indeksene er baseret på begrebet "Den nationale Bedrift", hvorved forstås, at samtlige bedrifter i erhvervet under et opfattes, som om de var en bedrift. Dette indebærer, at kun salg ud af erhvervet indgår i indekset. Salg direkte til andre bedrifter i landbruget indgår ikke, hvorimod salg via mellemhandlere uden for erhvervet indgår for de vegetabiliske produkters vedkommende. Kornhandlernes køb af korn fra landbruget vil således indgå i salgsprisindekset, selv om en del af kornet på et senere tidspunkt købes tilbage af landbruget. (I så fald vil tilbagekøbet være en råstofudgift). Melleghandel med de animalske produkter (smågrisesalg og salg af levende kvæg via mellemhandlere) omfattes ikke af indeksberegningerne.

Ud over ovennævnte egentlige salg omfatter vægtene i indekset producenternes forbrug af egne produkter i husholdningerne.

3. Beregningsgrundlag

Da landmændene i vidt omfang er medejere af virksomheder i de efterfølgende bearbejdningsled, er salgsprisen på de egentlige landbrugsvarer ofte vanskelig at definere, og det er for nogle produkter nødvendigt at regne tilbage fra de mere forarbejdede produkter for at nå frem til den salgspris, der kan benyttes som salgspris af bedrift.

Blandt salgsprodukterne beregnes månedlige prisindeks for de mest betydende animalske produkter, herunder naturmælk, okse- og kalvekød og svinekød.

Den årlige pris på naturmælk beregnes ved hjælp af Mejerikontorets årsstatistik over mejeriernes driftsresultater. De månedlige prisindeks beregnes ved at følge priserne på smør og ost og deraf aflede en pris på naturmælk. I de beregnede priser af producent indgår alle udbetalinger og tillæg, herunder efterbetaling og sæson tillæg. Tilsvarende er kvalitetsfradrag samt de af producenterne betalte afgifter (produktionsafgift, medansvarafgift m.v.) fratrukket, herunder også beløb, der er fratrukket til mejeriernes konsolidering.

Prisen på slagtesvin beregnes ud fra en ugentlig basisnotering, der vedrører prisen pr. kg varm slagtevægt. Til denne notering gives a) kødprocenttillæg, b) produktpræmie (vægtklassedifferentiering) og fradrag for henholdsvis c) overvægt og sygdom. Priserne til brug for

indeksberegningerne er baseret på et fast kødprocenttillæg og en fast vægt. Efterbetalinger for slagtesvin indgår ikke i salgsprisindekset. Mere end 90% af de solgte svin er slagtesvin. Priserne for fedesvin, søer, polte og orner indgår med de ugentlige noteringer, som de afregnes til.

Priserne på hornkvæg findes som ugenoteringerne på 20 repræsentantvarer. Noteringerne fastsættes af Kødbranchens Fællesråd. De er fastsat under hensyntagen til afregningen fra såvel andelsslagterier, privatslagterier som markedsprisen på kvægtorve. De øvrige animalske produkter har kun mindre vægt. For hovedparten af de vegetabiliske produkter beregnes kun prisindeks på driftsår og kalenderår.

Prisgrundlaget for korn er korn- og foderstofforretningernes gennemsnitfakturerede pris ved køb direkte fra landmanden for de fire kornarter. Priserne indberettes for fire forskellige geografiske områder af landet.

Prisoplysningerne for sukkerroer meddeles af sukkerfabrikkerne.

Prisoplysningerne for kartofler stammer dels fra Landboforeningernes noteringer for spisekartofler, dels fra eksportoplysninger, og endelig fra De danske Spritfabrikker og kartoffelmelsfabrikkerne for så vidt angår industrikartoflerne.

Priserne på frø til udsæd, industrifrø m.v. oplyses af Dansk Frøhandlerforening.

Priserne på frugt og grønsager oplyses dels fra Gartnernes Andels Salgsforening, dels fra industrien.

4. Vægtgrundlag

Som vægtgrundlag for prisindeks anvendes de salgsværdier, der beregnes for de enkelte produkter ved opgørelsen af landbrugets bruttofaktorindkomst. Disse værdier opgøres i overensstemmelse med de definitioner, der er vedtaget af EF-landene ved opgørelser til EF's statistiske kontor. Værdierne er opgjort ekskl. moms og beregnes for "Den nationale Bedrift" jf. afsnit 2. Der er siden 1970 skiftet vægtbasis hvert femte år, sidst til kalenderåret 1980.

5. Klassifikation

EF's klassifikation for landbrugets salgsprodukter indeholder følgende hovedgrupper: Korn, rodfrugter, frugt, grønsager, frø til udsæd, blomster og planter, andre vegetabiliske produkter, naturmælk, æg, slagtedyr, kød, fjerkræ og andre animalske produkter herunder pelsdyr og vildt.

6. Beregningsmetode

Prisindeksene beregnes som Laspeyres fastvægtindeks. Indeksene beregnes både for kalenderår og driftsår. For hovedparten af de animalske produkter beregnes endvidere et månedsprisindeks. For de fleste vegetabiliske produkters vedkommende, bortset fra korn, beregnes kun et prisindeks for driftsåret, da der ikke foreligger løbende prisoplysninger. Prisindeksene for kalenderåret sættes i disse tilfælde lig med de tilsvarende indeks for driftsåret. Årsindekset for svin og svinekød beregnes som et vejet gennemsnit af de enkelte perioders priser.

7. Sæsonkorrektur

Der foretages ingen sæsonkorrektur.

8. Sammenligningsperiode

Siden offentliggørelsen i april 1983 er både sammenligningsår og vægtbasis kalenderåret 1980. Der er beregnet indeks med 1970 som sammenligningsår og vægtbasis for årene 1970 til 1975, og indeks med 1975 som sammenligningsår og vægtbasis for årene 1975 til 1981.

9. Offentliggørelse

Prisindeksene for de vigtigste animalske salgsprodukter offentliggøres månedligt i Statistiske Efterretninger, emnegruppe: Landbrug. Tidligere offentliggjordes de tilsvarende oplysninger under titlen: Landbrugets produktions- og prisforhold, som først var et tillæg til Statistiske Efterretninger, men siden blev en selvstændig serie i "Statistikservice". I tillægget offentliggjordes månedsprisindekset fra 1966 for årene begyndende med 1964. De månedlige prisindeks offentliggøres siden januar 1983 også i Statistisk Månedsoversigt. Før januar 1983 blev disse månedlige prisindeks offentliggjort i Danmarks Statistiks kvartalsvise "Konjunkturoversigt".

Det samlede prisindeks for alle animalske og vegetabiliske salgsprodukter offentliggøres årligt for henholdsvis driftsår og kalenderår i Nyt fra Danmarks Statistik, Statistiske Efterretninger, emnegruppe: Landbrug, den årlige publikation, Landbrugsstatistik, samt alene på kalenderår i Statistisk Årbog og i Statistisk Tiårsoversigt.

Indeksene er mest specificeret i artiklerne i Statistiske Efterretninger og i den årlige Landbrugsstatistik, hvor offentliggørelsen sker i tilknytning til opgørelsen af bruttofaktoringkomsten.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed

For de år, i hvilke der skiftes basisår og sammenligningsår, gives der i årspublikationen Landbrugsstatistik og i Statistiske Efterretninger, Landbrug, både indeks med det nye basis- og sammenligningsår og indeks med det tidligere anvendte basis- og sammenligningsår.

Som basisår for prisindekset med den nuværende varedækning er som ovenfor nævnt anvendt henholdsvis 1970, 1975 og 1980. Årsindeks beregnet med de 2 førstnævnte basisår er givet i Landbrugsstatistik 1977, hvori der er anført endelige indeks for 1975 og 1976 beregnet med både 1970 og 1975 som basisår. I Landbrugsstatistik 1982, er anført indeks for 1980 og 1981 beregnet med både 1975 og 1980 som basisår.

Mængdeindeks for landbrugets salgsprodukter

1. Formål og baggrund

Mængdeindeksene for landbrugets salgsprodukter belyser mængdeudviklingen for både vegetabiliske og animalske produkter. Mængdeindeksene er med den nuværende varedækning, der omfatter landbrugsprodukter, gartneriprodukter og produkter fra pelsdyravl, jagt og biavl, beregnet for årene siden 1970. Den under punkterne 2 til 10 givne beskrivelse dækker kun disse indeks. Angående tidligere mængdeindeksberegninger med vægtbasis 1963/64, 1955 og 1949 henvises til side xx vedrørende prisindeks for landbrugets salgsprodukter, da vægtgrundlagene og sammenligningsårene har været parvis samhørende for de to sæt indeks.

2. Begrebsmæssig afgrænsning

Afgrænsningen af landbrugserhvervet er som ved prisindeksene.

3. Beregningsgrundlag

Blandt salgsprodukterne beregnes månedlige mængdeindeks kun for de vigtigste animalske produkter, herunder naturmælk, okse- og kalvekød og svinekød. For mælkens vedkommende fås ugevis oplysninger om den indvejede mælkemængde. Til dette lægges producenternes anslåede forbrug i private husholdninger. For svinekød, okse- og kalvekød fås månedsvise oplysninger om antallet af slagtninger fra veterinærdirektoratet.

For korn foreligger mængdeoplysninger for salget for perioderne

1/1 - 31/7 og 1/8 - 31/12, idet der kun foretages salgsopgørelser for disse perioder. Mængdeindekset for korn kan derfor kun beregnes for driftsår og kalenderår.

For de øvrige vegetabiliske produkter herunder gartneriprodukter beregnes kun årlige mængdeindeks.

Det antages, at hele årets høst sælges inden næste års høst. Mængdeindekset beregnes derfor primært på driftsår, hvorefter kalenderårets mængdeindeks sættes lig med det driftsårsindeks, der begynder i det pågældende kalenderår.

4. Vægtgrundlag

Se tilsvarende afsnit under prisindeks for landbrugets salgsprodukter.

5. Klassifikation

Se tilsvarende afsnit under prisindeks for landbrugets salgsprodukter.

6. Beregningsmetode

Mængdeindeksene beregnes som Laspeyres fastvægtindeks. Mængdeindeksene beregnes principielt både for drifts- og kalenderår. De vigtigste animalske indeks beregnes desuden månedsvis. Bortset fra korn beregnes de øvrige vegetabiliske mængdeindeks kun for driftsår, hvorefter kalenderårets indeks sættes lig med indekset for driftsåret, som begynder i det pågældende kalenderår.

7. Sæsonkorrektion

Der foretages ingen egentlig sæsonkorrektion. For de animalske produkter, hvor der udregnes månedlige mængdeindeks, foretages dog korrektion for månedernes forskellige længde.

8. Sammenligningsperiode

Se tilsvarende afsnit under prisindeks for landbrugets salgsprodukter, dog skal det anføres, at mængdeindekset for landbrugets produktion med basisår henholdsvis 1935, 1949 og 1955 er beregnet tilbage til 1935 og offentliggjort i Statistiske Efterretninger, tabeller over økonomiske bevægelser.

9. Offentliggørelse

Se tilsvarende afsnit under prisindeks for landbrugets salgsprodukter.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed

Se tilsvarende afsnit under prisindeks for landbrugets salgsprodukter.

PRIS- OG MÆNGDEINDEKS FOR LANDBRUGETS INDKØB AF RÅ- OG HJÆLPESTOFFER OG TJENESTEYDELSE

Prisindeks for landbrugets indkøb af rå- og hjælpestoffer og tjenesteydelser

1. Formål og baggrund

Prisindekset belyser prisudviklingen for landbrugets omkostninger ved indkøb af rå-, hjælpestoffer og tjenesteydelser.

Indekset beregnes månedligt.

Prisindekset anvendes bl.a. som en del af det statistiske baggrundsmateriale ved de årlige prisforhandlinger i EF, som afsluttes med, at Ministerrådet fastsætter de administrative priser for landbrugets salgsprodukter.

I forbindelse med opgørelsen af regnskabet for det samlede landbrugserhverv til brug for EF anvendes indekset og underindeks deraf ved fastprisberegninger af udgifterne til rå- og hjælpestoffer m.v., idet udgifterne for de enkelte rå- og hjælpestoffer opgjort i løbende priser deflateres med de tilsvarende prisindeks.

Prisindekset er med sin nuværende vare- og tjenesteydelsesdækning og sektorafgrænsning beregnet for årene siden 1970. Den under punkterne 2 til 10 givne beskrivelse nedenfor dækker kun dette prisindeks. For årene før 1970 og for en overlappende periode fra 1970 til 1976 er beregnet indeks med en mindre omfattende vare- og tjenesteydelsesdækning og eksklusive gartneri.

2. Begrebsmæssig afgrænsning

Prisindekset omfatter både varer og tjenesteydelser. Priserne er opgjort eksklusive moms og som hovedregel uden transportomkostninger fra sidste salgssted til leveringsstedet. Prisudviklingen på disse omkostninger måles som et særskilt delindeks.

Landbrugserhvervet omfatter i indekset for rå- og hjælpestoffer

det primære landbrug, gartneri (ekskl. anlægsgartneri), pelsdyravl, jagt og biavl. Indekset er baseret på begrebet "Den nationale Bedrift", herved forstås, at samtlige bedrifter i erhvervet under ét opfattes, som om de var en bedrift. Dette indebærer, at kun omkostninger ved køb af varer og tjenesteydelser fra enheder uden for landbruget indgår i indekset, medens der omvendt ses bort fra køb og salg af rå- og hjælpestoffer direkte mellem landbrugere.

3. Beregningsgrundlag

Der indhentes månedligt ca. 150 indberetninger om kunstgødning og foderstoffer dækkende ca. 35 repræsentantvarer samt en gang om året ca. 45 prisserier om såsød, frø til udsød og bekæmpelsesmidler. Prisoplysningerne om såsød, kunstgødning og foderstoffer er indsamlet specielt med henblik på beregning af indekset. Foderstofpriserne inkluderer siden 1979 transport fra forhandler til gård, hvorimod de øvrige priser ikke inkluderer transport. Priserne på kunstgødning, såsød og foderstoffer angiver prisen ved salg fra forhandler til landmand. Prisen på bekæmpelsesmidler angiver prisen ved salg fra grossist til lokal forhandler. Energipriserne er de af Monopoltilsynet godkendte priser ved salg fra producent til forhandler. Oplysninger om udviklingen i el-prisen er dog hentet fra nettoprisindekset.

Prisen på vareandelene af reparation og vedligeholdelse måles ved delindeks fra engrosprisindekset og byggeomkostningsindekset for et enfamiliehus. Priserne på tjenesteydelser, herunder dyrlægeydelser, transport, konsulenttydelser m.v. måles dels ved delindeks for transport og telefon, dels ved takstoplysninger fra dyrlægeforeningen.

4. Vægtgrundlag

Vægtgrundlaget er værdien af landbrugets samlede indkøb af rå-, hjælpestoffer og tjenesteydelser fra andre erhverv. Værdien opgøres ekskl. moms. Udgiften til rå-, hjælpestoffer og tjenesteydelser opgøres som alle varer og tjenesteydelser (ekskl. investeringsgoder) forbrugt i produktionsprocessen "På den nationale bedrift" for at producere landbrugsvarer. Rå- og hjælpestoffer, der er produceret i landbruget, medregnes dog kun som udgift, hvis de også er blevet registreret som en indtægt, og det sker kun, når råstoffet er solgt ud af landbruget til en ikke landbruger og derefter købt tilbage til landbruget igen. Som eksempel kan nævnes, at værdien af landmandens selvproducerede foder til den animalske produktion ikke indgår i udgiften. Derimod er den del af kornhøsten, der først sælges til foderstofforhandle-

ren, og derefter købes tilbage til landbruget, inkluderet i både salgsværdien og udgiften til råstoffer m.v.

Der er siden 1970 skiftet vægtbasis hvert 5. år sidst til kalenderåret 1980.

5. Klassifikation

Hovedgrupperne i EF's klassifikation for varer og tjenesteydelser til landbruget er følgende: Såsød, energi, bekæmpelsesmidler, gødningsstoffer, foderstoffer, værktøj, reparation og vedligeholdelse, veterinære ydelser og øvrige tjenesteydelser. Delindeksene for foder, gødningsstoffer og såsød offentliggøres på henholdsvis 11,2 og 2 underindeks.

6. Beregningsmetode

Prisindekset beregnes som et Laspeyres fastvægtindeks. Indeksene beregnes både for kalenderår og driftsår. Oplysningerne indsamles månedligt og kvartalsvis af hensyn til EF. Årsindeksene for kunstgødning og foderstoffer er beregnet ud fra landmændenes køb fordelt på halvår, medens de øvrige årsindeks er simple gennemsnit af de månedlige indeks.

7. Sæsonkorrektio

Der foretages ingen sæsonkorrektio.

8. Sammenligningsår

Siden offentliggørelsen i april 1983 er både sammenligningsår og vægtbasis kalenderåret 1980. Der er beregnet indeks med 1970 som sammenligningsår og vægtbasis for årene 1970 - 1975, og indeks med 1975 som sammenligningsår og vægtbasis for årene 1975 - 1981. Oplysninger om mulighed for at sammenkæde nye og gamle indeks kan fås ved henvendelse til Danmarks Statistiks 3. kontor.

9. Offentliggørelse

Prisindekset offentliggøres årligt for henholdsvis driftsår og kalenderår i Nyt fra Danmarks Statistik, Statistiske Efterretninger, emnegruppe: Landbrug, den årlige Landbrugsstatistik samt i Statistisk Tiårsoversigt og Statistisk Årbog. Indekset er mest specificeret i Statistiske Efterretninger og den årlige Landbrugsstatistik. I Årbog og Statistisk Tiårsoversigt er indekset kun opgjort på 5 hovedgrupper.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed

Ved beregning af indeksene for årene 1970 til 1975 er foderstofudgifterne i vægtgrundlaget opgjort som summen af enkeltfoderstofferne uden hensyn til pelletterings- og blandingsomkostninger. I indeksene

fra 1975 til 1981 er vægtgrundlaget for foderstofferne inklusive blandings- og pelletteringsomkostninger, og indeksene er beregnet på de gennemsnitlige fakturerede købspriser, hvor de i den første periode blev beregnet på et gennemsnit af ugenoteringer. Beregning af indeksene efter skift af vægtbasis til 1980 er ændret ved, at vægtbasis for tjenesteydelsesindekset er beregnet på grundlag af regnskabsstatistik fra Statens Jordbrugsøkonomiske Institut, hvor det tidligere beregnedes på et mere summarisk grundlag.

Mængdeindeks for landbrugets indkøb af rå- og hjælpestoffer og tjenesteydelser

1. Formål og baggrund

Mængdeindekset belyser mængdeudviklingen for de af landbruget indkøbte rå-, hjælpestoffer og tjenesteydelser.

Der foretages ingen beregning af månedsindeks.

Mængdeindekset er med sin nuværende vare- og tjenesteydelsesdækning og sektorafgrænsning beregnet for årene siden 1970. Den under punkterne 2 til 10 givne beskrivelse dækker kun dette mængdeindeks. For årene før 1970 og for en overlappende periode fra 1970 til 1976 er beregnet indeks med en mindre omfattende vare- og tjenesteydelsesdækning, ligesom mængdeindekset ikke omfattede gartneri.

2. Begrebsmæssig afgrænsning

Mængdeindekset omfatter både varer og tjenesteydelser.

Angående afgrænsning af landbrugserhvervet se tilsvarende afsnit under prisindeks.

3. Beregningsgrundlag

Der indhentes én gang om året mængdeoplysninger om kunstgødning, såsæd og frø til udsæd, medens mængdeoplysningerne om foderstoffer indsamles halvårligt.

Mængdeangivelserne for de øvrige varer og tjenesteydelser foreligger ikke oplyst, hvorfor mængdeindeksene i disse tilfælde er beregnet ved at deflatere udgifterne til landbrugets indkøb af de pågældende varer og tjenesteydelser med de tilsvarende prisindeks. De benyttede prisindeks er de foran anførte fastvægt prisindeks for landbrugets indkøb af rå- og hjælpestoffer.

4. Vægtgrundlag

Se tilsvarende afsnit under prisindeks.

5. Klassifikation

Se tilsvarende afsnit under prisindeks.

6. Beregningsmetode

Mængdeindekset beregnes principielt som et Laspeyres fastvægtindeks. Delindeksene for reparation og vedligeholdelse og andre rå- og hjælpestoffer er dog fremkommet ved at deflatere værdistørrelser, men sammenvejningen af indeksene til gruppeindeks og totalindeks for rå- og hjælpestoffer sker dog i alle tilfælde efter formlen for fastvægtindeks.

Mængdeindeksene beregnes både for driftsår og kalenderår. For såsæds vedkommende sættes dog driftsåret lig med det efterfølgende kalenderår. Foderstofindeksene kan beregnes umiddelbart på halvår, da mængdeoplysningerne foreligger oplyst. Kunstgødningsforbruget opgøres på driftsår, men de største leverandører oplyser hvert år en procentvis fordeling af driftsårstallene på kalenderår. På dette grundlag kan et kalenderårsindeks beregnes, når de 2 omkringliggende driftsår er oplyst. Indtil denne betingelse er opfyldt, bruges driftsårets mængdeindeks som skøn for kalenderårsindekset. For de øvrige mængdeindeks beregnes kalenderårsindeks, og driftsårsindeksene findes som simple gennemsnit af disse.

7. Sæsonkorrektio

Mængdeindekset beregnes kun for kalenderår og driftsår, hvorfor der ikke kan blive tale om sæsonkorrektio.

8. Sammenligningsår

Se tilsvarende under prisindeks.

9. Offentliqqørelse

Se tilsvarende under prisindeks.

10. Iidsmæssiq sammenlignelighed

Se tilsvarende under prisindeks.

PRISINDEKS FOR LANDBRUGETS BRUTTOFAKTORINDKOMST

1. Formål og baggrund

Beregningen af prisindekset for landbrugets bruttofaktorindkomst indledtes ved forarbejderne til lov om indeksregulerede realkreditlån, hvor det var tanken, at indekset skulle benyttes ved regulering af ydelser på realkreditlån til landbruget. Denne del af loven blev ikke gennemført. Fra og med 1981 indgår BFI-prisindekset opgjort såvel på kalenderår som driftsår i Danmarks Statistik løbende indeksberegninger.

Indekset er et sammenvæjet udtryk for salgsproduktpriser og priser på rå- og hjælpestoffer og afspejler udviklingen i landbrugssektorens bytteforhold.

2. Begrebsmæssig afgrænsning

Se prisindeks for landbrugets salgsprodukter henholdsvis rå- og hjælpestoffer.

3. Beregningsgrundlag

Se prisindeks for landbrugets salgsprodukter henholdsvis rå- og hjælpestoffer.

4. Vægtgrundlag

Se prisindeks for landbrugets salgsprodukter henholdsvis rå- og hjælpestoffer.

5. Klassifikation

Se prisindeks for landbrugets salgsprodukter henholdsvis rå- og hjælpestoffer.

6. Beregningsmetode

Prisindekset for landbrugets bruttofaktorindkomst beregnes på grundlag af en sammenvejning af prisindekset for landbruget salgsprodukter og prisindekset for landbrugets rå- og hjælpestoffer. Disse 2 indeks vejes sammen på følgende måde:

a) Først opgøres summen af værdien af landbrugets salgsprodukter + lager- og besætningsforskydninger i basisåret 1975 og landbrugets udgift til rå- og hjælpestoffer i 1975.

b) Dernæst beregnes hvor stor en andel salgsværdien m.v., henholdsvis rå- og hjælpestofudgift udgør af ovennævnte sum, det var i 1975 henholdsvis 66,2% og 33,8%.

c) Derefter ganges det samlede salgsprisindeks med 66,2% og rå- og hjælpestofindekset med 33,8%, og de 2 produkter trækkes fra hinanden.

d) Bruttofaktorindkomstprisindekset fremkommer herefter ved, at ovennævnte produktdifference divideres med produktforskellen for 1975 (basisåret) - og ganges med 100. Eksempel:

$$\begin{aligned} \text{Indeks 1976: } & \frac{(\text{salgsprisindeks 1976}) \times 66,2 - (\text{råstofindeks 1976}) \times 33,8}{(\text{salgsprisindeks 1975}) \times 66,2 - (\text{råstofindeks 1975}) \times 33,8} \times 100 \\ & = \frac{113,1 \times 66,2 - 108,4 \times 33,8}{100,0 \times 66,2 - 100,0 \times 33,8} \times 100 = 118,0 \end{aligned}$$

7. Sæsonkorrektur

Der foretages ingen sæsonkorrektur.

8. Sammenligningsperiode

Siden offentliggørelsen i november 1982 er både sammenligningsår og vægtbasis kalenderåret 1975. I efteråret 1984 skiftes til sammenligningsår og vægtbasis 1980. Der er beregnet prisindeks med 1975 som vægtbasis og sammenligningsår for årene 1975 - 1982.

9. Offentliggørelse

Prisindekset offentliggøres alene i den årlige Landbrugsstatistik.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed

Prisindekset er hidtil alene offentliggjort med 1975 som sammenligningsår og vægtbasis.

PRISINDEKS FOR LANDBRUGETS INVESTERINGSGODER

1. Formål og baggrund

Investeringsindekset belyser udviklingen i priserne på landbrugets investeringsgoder. Indekset er etableret på EF's foranledning og er beregnet tilbage til 1970.

Indekset beregnes månedligt.

Investeringsprisindekset anvendes bl.a. som en del af det statistiske baggrundsmateriale ved de årlige prisforhandlinger i EF, som afsluttes med, at Ministerrådet fastsætter de administrative priser på landbrugets salgsprodukter.

Investeringsindekset benyttes yderligere ved beregning af afskrivningerne for landbrugserhvervet, idet afskrivningerne opgøres i genanskaffelsespriser. Derudover anvendes indekset som deflator ved fastprisberegninger af investeringsudgifterne i landbruget, idet investeringsudgifterne i løbende priser deflateres med de relevante investeringsprisindeks.

2. Begrebsmæssig afgrænsning

Investeringsprisindekset omfatter landbrugets avlsbygninger, maskiner, inventar og grundforbedringer. Lager- og besætningsforskydning er således ikke omfattet af indekset. Landbrugserhvervet omfatter i denne opgørelse alene det primære landbrug ekskl. gartneri, pelsdyravl, jagt og biavl.

3. Beregningsgrundlag

Prisoplysningerne er baseret på materialer hovedsagelig indsamlet til andet formål; således stammer oplysningerne om maskiner fra delindeks fra engrosprisindekset og om opførelsesomkostninger for avlsbygninger fra byggeomkostningsindekset for enfamiliehus. Indekset for

grundforbedringer beregnes som et kombineret lønomkostningsindeks og et indeks for materialeomkostninger.

4. Vægtgrundlag

Vægtgrundlaget er værdien af landbrugets investeringer i basisperioden. Vedrørende afgrænsning af landbrugserhvervet se pkt. 2. Værdien opgøres ekskl. moms.

Mere detaljeret angivet er vægtene til indekset, investeringsudgifterne til de faste investeringer i landbruget, således som disse investeringer er opgjort i vægtbasisåret. For mejetærskere og traktorer indeholder investeringsopgørelsen for landbruget siden driftsåret 1978/79 en direkte opgørelse af disse investeringsgoders værdi. For de øvrige maskiner og inventargenstande er vægtgrundlaget fundet ved at anvende den relative fordeling af investeringerne på de øvrige maskintyper fra Statens Jordbrugsøkonomiske Instituts regnskabsmateriale på basisperiodens maskininvesteringer.

Der er siden 1970 skiftet vægtbasis hvert 5. år. I 1970 og i 1975 med vægtbasis kalenderår 1970 henholdsvis 1975, men ved skiftet til ny vægtbasis efter 1975 er der anvendt en basis, der er et gennemsnit af de 3 driftsår 1978/79 - 1980/81. Begrundelsen for den 3-årige vægtbasis er, at investeringernes struktur skiftede overordentlig stærkt fra avlsbygninger til maskiner i perioden omkring 1980.

5. Klassifikation

Vareklassifikationen indeholder følgende hovedgrupper: jordbearbejdningmateriel, høstmaskiner, traktorer, andre transportmidler, avlsbygninger og grundforbedringer.

6. Beregningsmetode

Investeringsprisindekset beregnes som Laspeyres fastvægtindeks. Dette indeks er beregnet for årene siden 1970. Årsindeksene er aritmetiske gennemsnit af månedsindeks.

7. Sæsonkorrektion

Der foretages ikke sæsonkorrektion.

8. Sammenligningsår

Der er beregnet indeks med 1970 som sammenligningsår og vægtbasis for årene 1970-76. Med 1975 som sammenligningsår og vægtbasis er der beregnet indeks for årene 1975 til 1983. Sammenligningsåret 1980 er blevet kombineret med en vægtbasis udregnet som gennemsnit af drifts-

årene 1978/79, 1979/80 og 1980/81. Oplysning om mulighed for sammenkædning mellem gamle og nye indeks kan fås ved henvendelse til Danmarks Statistiks 3. kontor.

9. Offentliggørelse

Investeringsprisindekset offentliggøres årligt i Statistiske Efterretninger, emnegruppe: Landbrug, samt i den årlige Landbrugsstatistik med en specifikation på hovedgrupper som angivet under punkt 5.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed

Beregningsprincipperne og datagrundlaget for vægtfordelingerne har været uændret frem til 1980 sammenligningsåret. Ved dette vægtskift er datagrundlaget for vægtfordelingen blevet væsentligt forbedret, fordi grundlaget for investeringsstatistikken blev væsentlig udbygget fra 1978/79, såvel hvad angår antallet af oplysninger for hver enkelt bedrift som angående antallet af bedrifter investeringsstatistikken baseres på.

KAPITELSTAKSTER FOR LANDBRUGET

1. Formål og baggrund

Kapitelstakster har til formål at danne grundlag for regulering af forpagtningskontrakter i landbruget, hvor der sker en omregning af en afgift fastsat i naturalier til et beløb i kroner. Oprindeligt anvendtes kapitelstaksterne ved omregning af tiende. Fra 1812 til 1917 fastsattes kapitelstaksterne i henhold til kgl. resolution af 30. maj 1812 på grundlag af priserne for afgrøder m.v. de pågældende år. I hvert af årene 1918, 1919 og 1920 blev selve taksterne fastsat ved særlige love. For året 1921 er kapitelstaksterne fastsat i henhold til lov nr. 280 af 6. maj 1921, ifølge hvilken Det statistiske Departement i de efterfølgende år bekendtgjorde kapitelstaksten i Statstidende for årene 1921 til 1970. Kapitelstaksten blev ved særlig lov af 21. januar 1925 indført som gældende for de sønderjyske landsdele.

Tidligere beregnedes kapitelstaksten for en række af landbrugets afgrøder og salgsprodukter, men fra og med vedtagelsen af lov nr. 179 af 28. april 1971 beregnes kun kapitelstakst for byg. Der er dog i loven fastsat entydige omregningsfaktorer mellem byg og rug, havre og hvede.

De i loven fastsatte omregningsfaktorer var tænkt som en midlertidig foranstaltning. De anvendte faktorer afspejler ikke længere de markedsmæssige prisrelationer, hvorfor der i efteråret 1984 vil blive fremsat lovforslag, så der for 1985 og fremover beregnes særskilt kapitelstakst for såvel byg som hvede. Omregningsfaktorerne mellem byg og de 3 andre kornarter ophæves samtidigt.

2. Begrebsmæssig afgrænsning

Kapitelstaksten for byg beregnes som den gennemsnitlige salgs-

pris pr. 100 kg landmændene har opnået ved salg i perioden fra høstens begyndelse til udgangen af december det pågældende år. Priserne beregnes for tørt og rensset byg frit på vogn afhentet på eller ved landmandens ejendom. Ved tørt byg forstås byg med max. 16% vandindhold. Hvis kornet er leveret vådt og urensset direkte til kornhandlerens forretning, findes den definerede pris ved, at der til afregningsbeløbet til landmanden lægges udgifter til rensning og tørring og fradrages udgifter for transport fra gård til kornhandlers forretning. Da den definerede pris yderligere dækker over en standardkvalitet, foretages der fradrag for kvalitetsmangler, fx. lavere hollandsk vægt.

Såvel vinter- som vårbyg indgår i opgørelsen, ligesom maltbyg gør det, derimod indgår fremavlskorn (såsæd) ikke. Begrundelsen for, at ovennævnte tre bygkategorier indgår men ikke den fjerde, er at de tre førstnævnte primært giver udtryk for jordens ydeevne, hvorimod den fjerde i højere grad er påvirket af indsatsen af variable produktionsfaktorer i form af forberedelse af såbed, forfrugt m.v. Dertil kommer, at fremavlskornet kun udgør en beskedent del af den samlede byghøst.

3. Beregningsgrundlag

Kapitelstaksten beregnes fra 1971 på grundlag af indberetninger fra samtlige kornhandlere, der er underkastet kontrol af Statens foderstofkontrol. Antallet af kornhandlere er på grund af strukturudviklingen i grovvarehandlen faldet fra ca. 290 i 1971 til ca. 180 i 1983.

Taksten beregnes ved at få indberetninger om såvel omsætningen ved kornhandlerens køb af byg fra landmænd i perioden fra høstens begyndelse til udgangen af december som den tilhørende købte mængde. Til og med året 1983 har indberetningsperioden dækket månederne august til og med december. Den øgede dyrkning af vinterbyg bevirker fra og med 1984, at juli måned inddrages i indberetningsperioden. De købte mængder omfatter kun købet af byg direkte fra landmænd i ren handel, hvilket vil sige, at de mængder byg, der er købt på ombytningbasis med foderblandinger, ikke er medtaget. Kapitelstaksten findes ved at dividere den fundne omsætningsværdi med den omsatte mængde. Forskydninger i sammensætningen af omsætningen af byg fra år til år mellem de nævnte bygkategorier vil derfor påvirke kapitelstaksten. Forekomsten af maltbyg i et område i et år sammenlignet med ikke-forekomst af maltbyg i samme område næste år, vil således mind-

ske stigningstaksten for kapitelstaksten i det pågældende område sammenlignet med andre områder i den samme periode, idet maltbyg har en relativt højere pris end foderbyg.

Kapitelstaksten er siden 1971 beregnet for 8 områder af landet, samt for hele landet. Taksten for hele landet var i 1971 baseret på købet af ca. 825.000 tons byg. Den tilsvarende mængde for 1983 var 927.000 tons. Den samlede byghøst i 1983 er foreløbig beregnet til 4.450.000 tons, hvoraf størstedelen opfodres direkte på gårdene.

4. Vægtgrundlag

Se afsnit 3.

5. Klassifikation

Se afsnit 3.

6. Beregningsmetode

Se afsnit 3.

7. Sæsonkorrektion

Der foretages ingen sæsonkorrektion.

8. Sammenligningsperiode

Se afsnit 10.

9. Offentliggørelse

Kapitelstaksten offentliggøres årligt i Statstidende, Nyt fra Danmarks Statistik, Statistiske Efterretninger, emnegruppe: Landbrug, den årlige Landbrugsstatistik samt i Statistisk Årbog.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed

I perioden fra 1921 til 1970 fastsattes kapitelstaksten direkte for rug, byg, havre og hvede på grundlag af indberetninger fra 25 (21) amtslige kapitelstakstnavn. Ved lovændringen i 1971, hvorefter der kun er beregnet kapitelstakst for byg, blev spørgsmålet om niveauforskydningen for bygprisen ved det nye beregningsgrundlag belyst. Danmarks Statistik sammenlignede kapitelstakst for byg for årene 1966 til 1969 med salgspriserne for byg af landmand. De benyttede salgspriser er beregnet som gennemsnittet af foderstofforretningernes noteringer for byg pr. 100 kg af 112 pd hollandsk vægt med den gang højst 17% vandindhold. Byggen var leveret til lokalafdelingen, hvorfor der blev foretaget et fradrag på 1,50 kr. pr. 100 kg til transport. Med den nævnte korrektion for transport konstateredes, at der var en tilfredsstillende kontinuitet i kapitelstakstberegningen.

BESKÆFTIGELSESIKSEKS FOR INDUSTRIENS ARBEJDERE

1. Formål og baggrund

Sammen med månedligt produktionsindeks offentliggjordes månedlige beskæftigelsestal for industrien første gang i 1934. Formålet hermed var at give en belysning af bevægelserne i den industrielle produktion og beskæftigelses omfang fra måned til måned. Hidtil havde kun årlige opgørelser af produktion og arbejdstimer pr. uge i industrien været tilgængelige. Beskæftigelsestallet for industrien fremstod dels selvstændigt, dels indgik det i produktionsindekset for de industrier, der ikke gav oplysning om produktionsmængde eller råstofforbrug pr. måned.

Indberetterne til beskæftigelsestallet var større industrielle virksomheder, som alle anmodedes om at give oplysning om det samlede antal arbejdstimer pr. uge, eller for industrier, der beskæftigede hjemmearbejdere, om udbetalt arbejdsløn pr. uge. I alt kom der indberetninger fra 400 virksomheder repræsenterende fra 35 til 100 pct. af de i industribrancherne beskæftigede arbejdere; totalt repræsenterede indberetterne knap 60 pct. af de beskæftigede arbejdere i industrien.

Indtil 1949 blev beskæftigelsestallet offentliggjort som det totale antal arbejdstimer. Samtidig med indførelsen af ISIC-nomenklaturen - International Standard Industrial Classification of all Economic Activities - blev beskæftigelsestallet fra 1949 omregnet til et indeks med 1935 = 100, dels for hele industrien, dels for udvalgte brancher. Det primære formål med beskæftigelsesindekset var stadig at få et udtryk for den arbejdsmængde, der havde været anvendt i produktionen, hvad der også afspejlede sig i indeksets grunddata, som var antal faktisk udførte arbejdstimer i et tidsrum.

Den årlige produktionsstatistik, hvor der også indhentes oplysninger om arbejdstimer for hele industrien, har hele tiden været

grundlaget for beskæftigelsesindekset. Fra 1949 foretages hvert år en revision af de tidligere offentliggjorte tal fra den månedlige stikprøvestatistik ud fra årsindekset, der beregnes på totaltællingens materiale.

I 1961 blev beskæftigelsesindekset løsrevet fra produktionsindekset men har stadig det samme indhold, som er de af industriens arbejdere faktisk udførte arbejdstimer.

2. Begrebsmæssig afgrænsning

Som tidligere nævnt skal beskæftigelsesindekset give et mål for den arbejdsmængde, der har været anvendt i industrien. Under hensyn hertil korrigeres beskæftigelsesindekset ikke for ferie, strejke, lockout og ændringer i ugentlig arbejdstid. Derimod korrigeres for månedernes ulige længde og for helligdage.

Beskæftigelsesindekset omfatter alle firmaer, der i henhold til den internationale standarderhvervsgruppering henhører under grupperne råstofudvinding og fremstillingsvirksomhed, og som beskæftiger mindst 6 personer. Desuden medtages også industrivirksomheder, hvis aktivitet hører til tidligere nævnte grupper, men hvor firmaets hovedaktivitet ligger udenfor.

Der udelades visse håndværksprægede brancher, reparationsværksteder (dog ikke skibsreparationsværksteder) samt nogle få andre brancher. Endvidere kræves også, at arbejderne har en fastere tilknytning til arbejdsstedet, hvilket i praksis er fastlagt ved, at der kun registreres arbejdstimer udført af arbejdere med en normal ugentlig arbejdstid på mindst 15 timer. I indekset medtages ikke timer udført af hjemmearbejdere.

Arbejdstimer er defineret som det faktisk antal udførte arbejdstimer i virksomheden samt lærlinge/efg-elevers skoletimer. Indekset indeholder timer for overarbejde, men ikke for ferier, afspadseringsdage og helligdage. Afhængig af overenskomstmæssige forhold kan frokostpauser indgå i arbejdstimer, men for det meste vil disse være fratrukket i antallet af arbejdstimer.

3. Beregningsgrundlag

Grundlaget for beskæftigelsesindekset er månedlige indberetninger fra et udsnit af industrifirmaer. Stikprøven udgør i dag ca. 1450 firmaer ud af i alt ca. 5.700 firmaer - dækkende ca. 70 pct. af

beskæftigelsen i industrien. Total populationen stammer fra den årlige beskæftigelses- og lønstatistik.

Stikprøven er et repræsentativt udsnit, der medtager samtlige firmaer med 200 beskæftigede eller derover, medens firmaer i størrelsesgrupperne 100-199, 50-99 og 6-49 har en faldende sandsynlighed for at blive udtrukket. Ved fastsættelsen af udtrækssandsynligheden tages der udover størrelsesstratificeringen også hensyn til strukturen i pågældende branche - således indgår de mindste firmaer (dvs. med 6-19 beskæftigede) i visse brancher ikke i stikprøven. Dels af respondenthensyn, dels af statistiske grunde foretages en løbende udskiftning af de mindre virksomheder, hvor dette er muligt. Ligeledes anmodes mindre virksomheder ikke om at indberette både til beskæftigelsesindekset og den månedlige ordre- og omsætningsstatistik.

I begyndelsen af hvert år modtager et udsnit af firmaer fra totalpopulationen et hæfte bestående af 12 indberetningsblanketter med kopier. For hver måned indsendes oplysning om bl.a. antal beskæftigede arbejdere samt oplysning om arbejdstimer. Da indberetningsperioderne er lønperioder og derfor ikke nødvendigvis svarer til en hel måned, korrigeres der herfor ved at sætte de indberettede arbejdstimer i forhold til antal mulige arbejdsdage i indberetningsperioden, jfr. nedenfor under beregningsmetode.

4. Vægtgrundlag

Indekset er i branchemæssig henseende et vejet indeks, idet brancherne på 5-cifret ISIC-niveau indgår med en vægt i branche 29 grupperingen, der svarer til antal arbejdstimer på 5-ciffer-niveau i tællingsåret i forhold til sammenligningsåret.

5. Klassifikation

Månedsstatistikken opgøres på 29 branchegrupper, som i alt væsentligt er en ISIC-gruppering på 3-ciffer niveau.

6. Beregningsmetode

Stikprøven, hvorfra oplysninger til beskæftigelsesindekset indhentes, udtages fra den årlige, totale beskæftigelses- og lønstatistik for industri. Indberetninger til årstællingen om arbejdstimer i virksomhederne vedrører det forløbne kalenderår. Udtagelsenhedernes oplysninger om arbejdstimer vil derfor referere til en periode, der ligger et til to år før den aktuelle oplysning, der indhentes til det månedlige beskæftigelsesindeks.

Ud fra de oplysninger, der tilgår Danmarks Statistik om branchetilhørsforhold m.m. for virksomhederne, ændres indsamlingens enhedernes karakteristika, således at årstællingens indberetningsenheder (= virksomheder) føres frem til begyndelsen af månedsstatistikens tællingsår. Herved opnås, at der på begyndelsestidspunktet af månedsstatistikken for et givet år er overensstemmelse mellem totalpopulation og stikprøve, hvad angår enhedernes karakteristika. Det eneste karakteristikon, der i sagens natur ikke kan være up to date, er antal ansatte i den enkelte virksomhed. Herudover mangler også virksomheder, der er nyoprettede i perioden mellem årstællingens indsamlingstidspunkt og månedsstatistikken.

Ud fra firmaets størrelse og virksomhedernes (lokaløkonomiske enheders) branche opdeles totaltællingens enheder i grupper, henholdsvis for stikprøve og for restgruppe.

Opregningen fra stikprøve til totalpopulation foregår i to delprocedurer. Den første procedure vedrører beregning af opregningsfaktorer på grundlag af de virksomheder, som er med i stikprøven, den anden vedrører de øvrige virksomheder.

For stikprøvens virksomheder, som er placeret i en efter størrelse og branche bestemt gruppe, beregnes ud fra antallet af arbejdstimer pr. arbejdsdag i en måned i år $t+2$ (hvor år t er årstællingsåret) en opregningsfaktor for hver gruppe. Opregningsfaktoren beregnes som $\text{arbejdstimer}_{t+2} / \text{arbejdstimer}_t$ og udgør den første delprocedure.

I den anden delprocedure er virksomhederne, som ikke er med i stikprøven, ligeledes opdelt i grupper efter størrelse og branche. Det antal arbejdstimer, som blev målt ved årstællingen, tildeles hver virksomhed i de respektive grupper. Antal arbejdstimer pr. dag multipliceres herefter med opregningsfaktoren beregnet for den tilsvarende gruppe i stikprøven.

Antallet af arbejdstimer pr. dag i hver gruppe i stikprøven og i resten af virksomhederne adderes herefter.

Tallene for den aktuelle måned for hele industrien og for de enkelte branchegrupper sættes i forhold til de tilsvarende gennemsnitlige tal for hele 1980, hvorved der dannes et beskæftigelsesindeks.

7. Sæsonkorrektion

Der foretages sæsonkorrektion af beskæftigelsesindekset efter den såkaldte censusmetode på grundlag af sæsonmønstret i beskæftigelses-

indekset i de forudgående år. Sæsonmønstret i beskæftigelsesindekset har i de sidste par år ændret sig på grund af at ferien er blevet udvidet til 5 uger. Dette har medført, at såvel ferieperiodernes længde som deres placering er under forandring. For at afhjælpe effekten af disse ændringer er der igangsat en undersøgelse af, hvorvidt en forhåndskorrigerings kan påvirke den nye irregularitet i sæsonmønstret.

8. Sammenligningsår

Fra og med januar 1984 offentliggøres beskæftigelsesindekset med sammenligningsår 1980 = 100. Beskæftigelsesindekset har i den periode, hvor det har været offentliggjort som indeks, haft adskillige sammenligningsår - det senest forudgående var 1975 = 100.

9. Offentliggørelse

Beskæftigelsesindekset offentliggøres månedligt i Nyt fra Danmarks Statistik, Statistiske Efterretninger, emnegruppe: Industri og Energi, Statistisk Månedsoversigt og Statistikservice: Månedlig beskæftigelses- og lønstatistik for industri. I sidstnævnte publikation sker offentliggørelsen på 3-cifret ISIC-niveau (29 gruppering), hvorimod offentliggørelsen i andre publikationer er på 2-cifret ISIC-niveau. Endvidere offentliggøres indekset i Statistisk Årbog.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed

I oversigten nedenfor er ændring i sammenligningsår og øvrige ændringer angivet.

Beskæftigelsesindeks

År	Sammen- ligningsår	Brancheopdeling	Andet
jan. 1949	1935 = 100	Vigtigere branche- grupper	400 virksomheder
nov. 1952	1949 = 100		
1958	1955 = 100		
1961			900 større virksomheder
1962			1100 større virksomheder
1966			1200 større virksomheder
1969		Ny branchegruppering (ISIC 58)	20 hovedbrancher offent- liggøres
1971	1968 = 100		
1972	1970 = 100		
1974	1972 = 100	Ny branchegruppering (ISIC 68)	29 branchegrupper offent- liggøres
1978	1975 = 100		
1984	1980 = 100		

Ann. Før 1969 omfattede beskæftigelsesindekset ikke fjerkræslagterier og sukkerfabrikker. Disse blev sammen med råstofudvinding medtaget i 1969. Beskæftigelsesindekset omfatter herefter råstofudvinding og fremstillingsvirksomhed excl. mejerier.

LØNMKOSTNINGSINDEKS FOR INDUSTRIEN

1. Formål og baggrund

Siden 1971 er der månedligt blevet indsamlet oplysninger om virksomhedernes lønudgifter til arbejdere og funktionærer i industrien. Formålet er at give en hurtig belysning af udviklingen i industri- virksomhedernes lønomkostninger.

Lønomkostningsstatistikken er en summarisk statistik, hvor indek- sene angiver lønomkostninger til henholdsvis arbejdere og funktio- nærer uanset hvilke faggrupper og hvilken aflønningsform, der er på tale. Udviklingen i lønomkostningsindeksene er således påvirket af ændringer i personalets fordeling på faggrupper, af ændringer i andelen af højtlønnede og lavtlønnede og af ændringer i aflønnings- form (fx tidløn/akkord).

Industriens branchevise lønomkostningsindeks er således korttids- indikatorer for industriens lønomkostninger.

Lønomkostningsindeks for arbejdere er offentliggjort siden 1971 og lønomkostningsindeks for funktionærer siden 1972.

Lønomkostningsindeksene for industrien består dels af lønsums- indeks for arbejdere og funktionærer, der angiver virksomhedernes ud- betalte lønsummer før skat til arbejdere og til funktionærer, dels af lønindeks opdelt i et timelønsindeks for industriens arbejdere og et månedslønsindeks for industriens funktionærer. Lønsumsindeksene er udtryk for de totale lønomkostninger for arbejdere og funktionærer i industrien. Timelønsindeks for arbejdere angiver virksomhedernes ud- betalte lønsum pr. udført arbejdstime af arbejdere, og månedslønsin- deks for funktionærer virksomhedernes udbetalte lønsum pr. funktio- nær. Indeksene er således udtryk for de gennemsnitlige lønomkostnin- ger pr. produceret arbejdstime eller pr. funktionær.

2. Begrebsmæssig afgrænsning

Med hensyn til afgrænsning af industri i forhold til andre erhverv henvises til "Beskæftigelsesindeks for industriens arbejdere".

Lønomsomkostningen for industriens arbejdere og funktionærer er den direkte udbetalte løn før skat og er nærmere defineret som den ferieberettigende løn, dvs. løn, incl. akkordløns, ulempetillæg, overarbejde, gratiale og tantieme, holddriftstillæg og løn til lærlinge og efg-elever i skoletiden. Dog er arbejdstagers bidrag til ATP og andre pensioner ikke medtaget i lønomsomkostningsstatistikken, selv om også dette bidrag er ferieberettigende løn. For arbejderens vedkommende inkluderes i lønsummen også det for lønperioden beregnede tillæg af feriegodtgørelse og søgnehelligdagsbetaling samt udbetaling af sygedagpenge, hvor der ikke sker refusion fra Dagpengefondens. Sygedagpenge til arbejdere er, selv om de kun under nærmere fastsatte betingelser (ferielovens §13) er ferieberettigende løn, inkluderet i lønsummen for arbejdere, fordi lønomsomkostninger til de to grupper arbejdstagere derved får nogenlunde samme indhold. Lønomsomkostningen til funktionærer inkluderer ud over den direkte, udbetalte månedsløn også udbetalte gratialer, tantiemer, ferietillæg, provision og lignende ydelser, der udbetales med større mellemrum end en måned.

Lønomsomkostninger, der har forsikringsmæssig karakter, såsom ATP og andre pensionsordninger, medtages ikke, idet disse ikke betragtes som direkte lønudgift. Dette gælder også arbejdstagerbidraget til disse ordninger, selv om bidraget er ferieberettigende løn.

Udover indsamling af de allerede nævnte oplysninger om lønomsomkostning, arbejdstimer og antal arbejdere (jfr. "Beskæftigelsesindeks for industriens arbejdere") indsamles også oplysning om antal funktionærer i industrien. Funktionærer er ansatte omfattet af funktionærloven samt ansatte direktører. Hvis ansatte herudover betragtes som hørende til funktionærgruppen af virksomheden medregnes disse også.

3. Beregningsgrundlag

Grundlaget for lønomsomkostningsindeksene er månedlige indberetninger fra det samme udsnit af industrifirmaer som ved beskæftigelsesindekset for industriens arbejdere og følger dette såvel med hensyn til stratificering som med indsamlingen af lønoplysninger. Oplysninger om lønudbetalinger til funktionærerne følger dog kalendermåneden.

4. Vægtgrundlag

Se "Beskæftigelsesindeks for industriens arbejdere."

5. Klassifikation

Se "Beskæftigelsesindeks for industriens arbejdere".

6. Beregningsmetode

Ved den årlige totaltælling om industriens beskæftigelse og løn indhentes der oplysninger om virksomhedernes årlige lønomkostninger til arbejdere og funktionærer. Lønomkostningsdefinitionerne for arbejdere og funktionærer er de samme som ved månedsstatistikken. Selve opregningen af lønomkostningerne foregår på samme måde som ved "Beskæftigelsesindeks for industriens arbejdere".

Lønsumsoplysninger for arbejdere beregnes pr. arbejdsdag, medens lønsumsoplysninger for funktionærer vedrører hele kalendermåneden.

Timelønsindekset for industriens arbejdere er for en given måned defineret som

$$\frac{\text{Lønsumsindeks for arb.}}{\text{Beskæft.indeks for arb.}} = \frac{\frac{\text{Lønsum pr. arbejdsdag}}{\text{Lønsum pr. arbejdsdag i samlign.år}}}{\frac{\text{Faktisk antal arbejdstimer pr. arbejdsdag}}{\text{Antal arbejdstimer pr. arbejdsdag i samlign.år}}}$$

og månedslønsindekset for en given måned som

$$\frac{\text{Lønsum pr. funktionær}}{\text{Gennemsnit. mdl. lønsum pr. funkt. i samlign.år}}$$

7. Sæsonkorrektion

Der foretages ingen sæsonkorrektion.

8. Sammenligningsperiode

Fra og med januar 1984 offentliggøres lønomkostningsindeksene med sammenligningsår 1980 = 100. Sammenligningsårene følger i øvrigt "Beskæftigelsesindeks for industriens arbejdere" fra 1971/72.

9. Offentliggørelse

Lønsumsindeksene for arbejdere og funktionærer offentliggøres månedligt i Statistiske Efterretninger, emnegruppe: Industri og Energi og i Statistikservice: Månedlig beskæftigelses- og lønstatistik for industri. I sidstnævnte publikation sker offentliggørelsen på 3-cifret ISIC-niveau, medens indekserne i øvrige publikationer offentliggøres på 2-cifret niveau. Endvidere offentliggøres lønsumsindeksene i Statistisk Årbog.

Lønindeksene, henholdsvis timelønsindekset for industriens arbejdere og månedslønsindekset for industriens funktionærer offentliggøres månedligt i Nyt fra Danmarks Statistik, Statistiske Efterretninger, emnegruppe Industri og Energi, Statistisk Månedsoversigt og Statistikservice: Månedlig beskæftigelses- og lønstatistik for industri. I sidstnævnte publikation sker offentliggørelsen på 3-cifret ISIC-niveau, medens den i andre publikationer sker på 2-cifret niveau eller på sektorerne forbrugsgodeindustri, mellemproduktindustri og investeringsgodeindustri. Endvidere offentliggøres indeksene i Statistikservice: Løn og indkomststatistik samt i Statistisk Årbog.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed

Med hensyn til sammenlignelighed af branchegrupper henvises til det under "Beskæftigelsesindeks for industriens arbejdere" anførte. Herudover skal føjes, at såvel lønsumsindeks som timelønsindeks og månedslønsindeks vil vise uregelmæssigheder i den måned, hvor udbetaling af akkordpuljer, bonus og gratialer m.v. sker, fordi udbetalingen i disse tilfælde ikke kan henføres til en bestemt måned. I perioden 1971-74 er lønomkostningsindeksene påvirket af, at de som følge af Dagpengelovens ikrafttræden i 1973 og Pensionsbeskatningslovens ikrafttræden i 1972 (obligatorisk i 1974) kan have lidt forskelligt indhold, der hindrer en fuldstændig kontinuerlig beregning af indeksene.

VÆRDIINDEKS FOR INDUSTRIENS OMSÆTNING, ORDREINDGANG OG ORDREBEHOLDNING

1. Formål og baggrund

Indeksene i månedlig ordre- og omsætningsstatistik for industrien har først og fremmest til formål at give et aktuelt grundlag for bedømmelse af konjunkturudviklingen i dette erhverv.

Statistikken, som er påbegyndt i 1974 i henhold til EF-direktiv af 30. maj 1972 om konjunkturstatistik for industrien, omfatter oplysninger om omsætning, ordreindgang og ordrebeholdning med fordeling på hjemmemarked og eksportmarked. Til statistikken er tillige knyttet beregning af månedlige industriprisindeks og mængdeindeks, jf. beskrivelsen af disse indeks. Brugergrupperne er især offentlige myndigheder, brancheorganisationer og andre interesseorganisationer, pengeinstitutter samt industriens virksomheder.

Den månedlige ordre- og omsætningsstatistikks omsætningsoplysninger er principielt defineret som i den kvartalsvise opgørelse af industriens omsætning af egne varer og tjenester, der udarbejdes i forbindelse med industriens kvartalsvise varestatistik.

Ordre- og omsætningsstatistikken samt pris- og mængdeindeksene indgår i den fælleseuropæiske korttidsstatistik, som Danmarks Statistik gennem dansk tilslutning til EF ved direktiv er forpligtet til at udarbejde.

2. Begrebsmæssig afgrænsning

Ordre- og omsætningsstatistikken indekser månedligt industrivirksomhedernes omsætning af egne varer og tjenester, ordreindgang samt ordrebeholdning ultimo måneden. Oplysningerne indhentes fra et repræsentativt udsnit af firmaer, som beskæftiger mindst 6 personer, og som ifølge den internationale standarderhvervsgruppering (ISIC, 1968-revisionen) henhører under erhvervshovedgrupperne råstofudvinding

(ekskl. olieudvinding og -efterforskning) og fremstillingsvirksomhed. I udvalgspopulationen indgår endvidere virksomheder med hovedaktivitet inden for råstofudvinding og fremstillingsvirksomhed, som tilhører firmaer med hovedbranche uden for disse erhvervshovedgrupper. Ordre- og omsætningsoplysningerne er opdelt på hjemme- og eksportmarked. For begge markeder gælder, at ordrebeholdning ved en måneds begyndelse (= ordrebeholdning ultimo foregående måned) + ordreindgang i månedens løb + annullerede ordrer + månedens omsætning = ordrebeholdning ultimo måneden.

Ordre- og omsætningsoplysningerne angives i løbende priser som salgs- eller fakturaværdier opgjort eksklusive moms, punktafgifter samt forsikringsudgifter, men inklusive pristilskud, fx eksportstøtte fra Landbrugsfonden i Bruxelles (FEOGA). Fakturerede rabatter er fratrukket.

Omsætningen består af dels salg af egne produkter, dels lønarbejde samt reparations- og opstillingsarbejde udført for andre. Den del af virksomhedernes omsætning, der vedrører salget af handelsvarer indkøbt med henblik på videresalg uden yderligere forarbejdning, medregnes ikke. Andre former for omsætning herunder salg af know-how og udlejning af materiel fremstillet af virksomheden medregnes heller ikke.

Såfremt et firma omfatter flere virksomheder, medregnes ikke interne leverancer mellem de af firmaets virksomheder, der har samme branchetilhørsforhold, fordi disse opfattes som én faglig enhed, jf. afsnit 3. Omfatter et firma derimod flere virksomheder med produktion i forskellige brancher, medregnes de interne leverancer mellem brancherne, idet firmaet her omfatter flere faglige enheder; leverancerne herimellem opgøres som hovedregel til markedsværdi.

Omsætning med hjemmemarked omfatter leverancer til modtagere inden for dansk toldområde. I den indenlandske omsætning indgår således også leverancer til indenlandske modtagere, som senere eksporterer varerne uden yderligere forarbejdning. Leverancer direkte til modtagere uden for dansk toldområde, herunder også leverancer til Færøerne og Grønland samt til frihavn, angiver eksportomsætningen.

Ordreindgangen omfatter summen af virksomhedernes forudberegne- de salgs- eller fakturaværdier for de ordrer, som er indgået i løbet af måneden. Ordreindgangsoplysningerne i den forløbne måned reduceres med eventuelle annullerede ordrer i månedens løb. Indgående ordrer, som effektueres straks, medregnes også. Såfremt en ordrebeholdning op- eller nedskrives i værdi, registreres dette som positiv respek-

tive negativ ordreindgang. Hvor virksomhederne effektuerer alle ordrer direkte fra lager, eller hvor der er tale om produktion fra "dag til dag", følger omsætningen og ordreindgangen tidsmæssigt og dermed også beløbsmæssigt hinanden.

Ordrebeholdningen består af summen af forudberegnete salgs- eller fakturaværdier for samtlige ikke effektuerede ordrer ved månedens udgang. I de tilfælde hvor alle ordrer effektueres direkte fra lager uden tidsforskydning, registreres følgelig en ordrebeholdning på nul.

3. Beregningsgrundlag

Som tidligere nævnt indhentes ordre- og omsætningsoplysninger fra et repræsentativt udsnit af firmaer. De modtagne oplysninger opregnes til at omfatte hele industrien. Udsnittet er baseret på industristatistikens faglige enheder (kind-of-activity - enheder), der er dannet ved at henføre virksomheder med samme branchetilhørsforhold inden for et firma til én rapporteringsenhed. Udtrækningen af disse enheder foregår på firmaplan, således at samtlige faglige enheder henhørende under et udtrukket firma medvirker i stikprøven med samme opregningsfaktor, jf. afsnit 6.

Udsnittet er stratificeret med hensyn til branche (ca. 70 branchegrupper) og størrelse (5 størrelsesgrupper). De store firmaer, dvs. firmaer med mindst 200 beskæftigede ved industriaktiviteter - godt 300 i alt - indgår totalt i stikprøven. Firmaer med færre beskæftigede inden for størrelsesgrupperne 100-199, 50-99, 20-49 og 6-19 beskæftigede har en faldende sandsynlighed for at blive udtrukket, idet sandsynligheden for udtrækning i øvrigt afhænger af industrigruppens struktur. For at lempe indberetningsforpligtelserne for især mindre firmaer medtages fra og med 1984 ikke firmaer med 6-19 beskæftigede i de industrigrupper, hvor omsætningen i disse mindre firmaer er af underordnet betydning for opgørelsen. Den totale stikprøvestørrelse er begrænset til omkring 1.350 ud af en samlet population på i alt ca. 5.700 firmaer dækkende 70% af omsætningen.

For dagbladenes vedkommende (ISIC 3424) indsamles alene omsætningsoplysninger og altså ikke oplysninger om ordrer. Det samme gælder fra og med juli 1984 for slagterier (ISIC 3111) samt virksomheder inden for drikkevarerindustri (ISIC 313), tobaksindustri (ISIC 314) og mineralolieindustri (ISIC 353). Mejerier (branche 31121) er ikke omfattet af statistikken.

Indberetningsblanketten har 3 kolonner svarende til oplysninger for den aktuelle måned og de to foregående måneder. Besvarelsesfri-

sten er kort - kun 10 dage efter tællingsmånedens udgang. På dette tidspunkt har mange virksomheder endnu ikke afsluttet deres månedlige ordre- og omsætningsregnskab, hvorfor disse virksomheder er henvist til at give foreløbigt beregnede eller skønnede oplysninger, indtil endelige regnskabstal foreligger. I kolonnerne for de to foregående måneder kan virksomhederne korrigere eller komplettere allerede afgivne oplysninger, som er påtrykt blanketten ved udsendelse.

Ved indberetning kan det for hver måned angives ved afkrydsning om den anvendte opgørelsesperiode er en kalendermåned, 4 arbejdsuger eller 5 arbejdsuger. De oplyste omsætnings- og ordreindgangsbeløb omregnes til at dække kalendermåneden.

4. Vægtgrundlag

Ordre- og omsætningsindeksene er værdiindeks dækkende både pris- og mængdebevægelser. Egentlige vægtninger forekommer ikke. Indeksene beregnes ved simple opregninger af udsnittets omsætning, ordreindgang og ordrebeholdning til at dække omsætningen, ordreindgangen og ordrebeholdningen for hele industrien.

5. Klassifikation

Statistikken offentliggøres nationalt på i alt 30 grupper omfattende den egentlige industri samt råstofudvinding (ekskl. olieudvinding og -efterforskning). Branchegrupperingen har sit udgangspunkt i den internationale 4-cifrede standardgruppering (ISIC, 1968-revisjonen). Til brug for EF's fælleseuropæiske korttidsstatistik er ordre- og omsætningsstatistikken tillige blevet udarbejdet for en række industrigrupper ifølge EF's branchenomenklatur NACE. Dette er muliggjort gennem underopdeling af branchegrupperne (tilføjelse af et 5. ciffer i erhvervsgrupperingskoden). Underopdelingen fører desuden frem til en gruppering af industriens brancher i de 3 sektorer investeringsgodeindustri, mellemproduktindustri og forbrugsgodeindustri. Hovedsynspunktet bag denne 3-delning er de omsatte varer og tjenesters anvendelse. Til vurdering af udviklingen i konjunktursituationen er denne opdeling betydningsfuld og benyttes derfor sammen med 30-grupperingen.

I tilknytning til den almindelige ordre- og omsætningsstatistik er udviklet et serviceprogram, som muliggør specialopgørelser for grupper af virksomheder inden for eller på tværs af 30-grupperingen.

6. Beregningsmetode

De månedlige ordre- og omsætningsindeks er som nævnt værdiindeks. De fremkommer ved branchegruppe for branchegruppe at opregne de af

udsnittets faglige enheder meddelte ordre- og omsætningsbeløb til at omfatte hele populationen og sætte disse beløb i forhold til 1/12 af de respektive branchegrupperes ordre- og omsætningsbeløb i sammenligningsåret.

Idet 1980 benyttes som sammenligningsår kan eksempelvis omsætningsindekset for måned t for offentliggørelsesgruppe h ($h = 1, 2, \dots, 30$) formuleres som følger:

$$\begin{aligned} \text{OMS.INDEKS}(h)_t &= \frac{\text{OMS}(h)_t}{\frac{1}{12} \cdot \text{OMS}(h)_{1980}} \cdot 100 \\ &= \frac{\sum_{i=1}^{m_h} \sum_{j=1}^5 \sum_{k=1}^{n_i} F_{ij,t} \cdot \text{oms}_{ijk,t}}{\frac{1}{12} \cdot \text{OMS}(h)_{1980}} \cdot 100 \end{aligned}$$

hvor

k = faglig enhed, der kan henføres til branchegruppe i
($k = 1, 2, \dots, n_i$)

i = branchegruppe tilhørende offentliggørelsesgruppe h
($i = 1, 2, \dots, m_h$)

j = størrelsestratum ($j=1, 2, 3, 4, 5$)

$\text{OMS}(h)_t$ = opregnet omsætning måned t i offentliggørelsesgruppe h

$\text{oms}_{ijk,t}$ = omsætning måned t hos den k'te faglige enhed i i'te branchegruppens j'te stratum

$F_{ij,t}$ = opregningsfaktor anvendt måned t i i'te branchegruppens j'te stratum.

Opregningen sker med udgangspunkt i senest afsluttede totale kvartalsopgørelse af industriens omsætning af egne varer og tjenester. Forholdet mellem den totalt opgjorte omsætningsværdi for egne varer og tjenester inden for stratum og udsnittets tilsvarende værdi angiver det enkelte stratums opregningsfaktor. Hvis t angiver første måned i et kvartal gælder, at $F_{ij,t} = F_{ij,t+1} = F_{ij,t+2}$. Der benyttes samme opregningsfaktorer ved beregning af omsætnings-, ordreindgangs- og ordrebeholdningsindeks. Opregningsfaktorerne anvendes ved beregningen af såvel hjemmemarkeds- som eksportmarkedsindeks. Den benyttede opregningsmetode med fornyelse af opregningsgrundlaget 4 gange årligt indebærer, at ordre- og omsætningsstatistikens resultater i størst muligt omfang tager højde for den faktiske udvikling i industrien.

Ordre- og omsætningsstatistikkenes hurtige offentliggørelse, ca. 35 dage efter den aktuelle måneds udgang, indebærer, at antallet af ikke-indkomne svar ved den første offentliggørelse risikerer at blive ret stort. For at kompensere for manglende oplysninger, indsættes beregnede tal for hver rapporteringsenhed, som ikke er indkommet med oplysninger. De midlertidigt indsatte tal er beregnet ved at benytte oplysninger fra rapporteringsenheden fra foregående måned og multiplicere med den procentvise udvikling hos en erfaringsmæssig ækvivalent rapporteringsenhed i samme branche- og størrelsesgruppe, som har indberettet oplysninger for begge måneder. En måned senere kan mange af de indsatte værdier erstattes med faktisk indberettede oplysninger, hvorefter reviderede resultater offentliggøres. Yderligere en måned senere er der kun et fåtal indsatte værdier tilbage, som ikke hidtil har kunnet erstattes med faktiske oplysninger. På dette tidspunkt sker endnu en revision af statistikresultaterne, der herefter som hovedregel kan betragtes som definitive. Der kan dog blive tale om ekstraordinær revision i tilfældet af, at en rapporteringsenhed meddeler ændringer til tidligere afgivne oplysninger, som er af væsentlig betydning for statistikken. Sådanne ekstraordinære revisioner vil blive nævnt i en note til de pågældende tabeller.

7. Sæsonkorrektio

Der er ikke hidtil foretaget sæsonkorrektio.

8. Sammenligningsperiode

Fra og med april 1984 offentliggøres ordre- og omsætningsstatistikken med sammenligningsår 1980. Som sammenligningsbasis for ordreindgangs- og omsætningsindeksene benyttes gennemsnitlig månedlig omsætning i 1980 henholdsvis gennemsnitlig månedlig ordreindgang i 1980. Som sammenligningsbasis for indeksene for ordrebeholdning benyttes ordrebeholdningen ultimo 1980. Ordre og omsætningsstatistikkenes basisoplysninger publiceres i januar-nummeret af Statistikservice fra Danmarks Statistik: Månedlig ordre- og omsætningsstatistik for industri. Ordre- og omsætningsindeksene har tidligere haft 1974 og 1975 som sammenligningsår.

9. Offentliggørelse

Ordre- og omsætningsindeksene offentliggøres månedligt i Nyt fra Danmarks Statistik, Stat. Efterr., emnegruppe: Industri og energi, Statistisk Månedsoversigt og Statistikservice fra Danmarks Statistik: Månedlig ordre- og omsætningsstatistik for industri. I sidstnævnte publikation offentliggøres på mest specificeret niveau.

Desuden offentliggøres kvartalsvise omsætnings- og ordreindgangsindeks opgjort ifølge branchenomenklaturen NACE i EF-publikationen Industrial Short-Term Trends. I Eurostatistics: Data for short term economic analysis bringes månedlige indekser for ordreindgangen.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed

Nedenstående oversigt angiver tidspunkter for ændring af sammenligningsår og for hvilke perioder ordre- og omsætningsindeks ifølge 30-grupperingen er publiceret med de respektive sammenligningsår.

Tidspunkt for indførelse af ny sammenligningsperiode	Sammenligningsperiode	Indeks offentliggjort for perioden
Januar 1974	Januar 1974 = 100	Januar - December 1974
Januar 1975	Gnstl.måned 1974 = 100	Januar 1974 - December 1978
Januar 1979	Gnstl.måned 1975 = 100	Januar 1977 - Marts 1984
April 1984	Gnstl.måned 1980 = 100	Januar 1982 -

Generelt gælder, at indekseene uden problemer kan omregnes til nyt sammenligningsår. Ad sammenkædning, se indledningsafsnittet.

Udviklingen på eksportmarkedet belyses til og med 1978 ved eksportmarkedsandele af samlet omsætning af egne varer og tjenester, ordreindgang og ordrebeholdning ultimo måneden. Fra 1979 er udviklingen belyst ved indekstal. Eksportmarkedsindeks er offentliggjort tilbage til 1977.

PRISINDEKS FOR INDUSTRIENS OMSÆTNING AF EGNE VARER OG TJENESTER

1. Formål og baggrund

De månedlige prisindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester har til formål at belyse udviklingen i de salgspriser, som opnås af industriens virksomheder. I praksis belyses hovedsagelig prisudviklingen på hjemmemarkedet. Prisindeks beregnes for en række industrigrupper samt for industri i alt, ekskl. skibsværfter m.m.

Ud over at indgå direkte som en del af det statistiske grundlag for vurdering af konjunkturudviklingen, indgår prisindeksene i beregningen af industriens månedlige mængdeindeks. Prisindeks rapporteres endvidere til EF, jf. afsnittet "EF-prisindeks for industri".

Månedlige industriprisindeks - også kaldet industriens brancheprisindeks - er beregnet fra 1974. I perioden 1962 til 1974 er beregnet, men ikke offentliggjort kvartalsvise industriprisindeks til brug for beregning af kvartalsvise mængdeindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester.

2. Begrebsmæssig afgrænsning

Prisindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester belyser som nævnt udviklingen i industrivirksomhedernes salgspriser. Vedrørende det benyttede omsætningsbegreb og prisbegreb henvises til afsnittene "Værdiindeks for industriens omsætning, ordreindgang og ordrebeholdning" og "Engrosprisindeks".

3. Beregningsgrundlag

Grundlaget for beregning af industriens prisindeks er ca. 1300 engrospriserier med 1975 som sammenligningsår. Engrospriserne består primært af hjemmemarkedspriser og priser på importerede varer. For-

skelle i hjemmemarkeds- og eksportmarkedspriser kan betyde, at prisindekset ikke giver et helt korrekt billede af udviklingen i industrivirksomhedernes salgspriser.

For 2 industrigrupper foreligger ikke til formålet anvendelige engrosprisserier. Disse er grafisk industri (ISIC 342) samt skibsværfter og bådebyggerier (ISIC 3841). For grafisk industri er i stedet benyttet oplysninger om udviklingen i lønomkostningerne og priserne på vigtigere råvarer m.v. For skibsværfters og bådebyggeriers vedkommende kan der i øjeblikket ikke opstilles prisindeks, som tilfredsstillende belyser prisudviklingen. Som konsekvens heraf angives det summariske industriprisindeks ekskl. skibsværfter og bådebyggerier.

4. Vægtgrundlag

Som vægtgrundlag anvendes industriens omsætning i faste priser som et udtryk for den omsatte mængde. Omsætningsoplysningerne stammer fra den kvartalsvise varestatistik for industri, der omfatter firmaer med mindst 6 beskæftigede. Omsætningen er opgjort i løbende priser som salgs- eller fakturaværdier eksklusive moms, punktafgifter og forsikringsudgifter, men inklusive pristilskud. Fakturerede rabatter er fratrukket. I vægtgrundlaget indgår omsætningsoplysninger på godt 5000 varer. Mere præcist er det mængderne af de omsatte varer, der udgør vægtene ved prisindeksberegningen. Mængdeoplysninger fås ved deflatering af vareomsætningerne. Antallet af vigtigere varer i de respektive branchegrupper er betydeligt større end antallet af engrosprisserier. Hvor der i en branchegruppe ikke er direkte korrespondance mellem vare og engrosprisserie knyttes varen til en engrosprisserie for en substituerende vare, som formodes at have samme prisudvikling.

Prisindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester er af Paasche-typen, hvorved vægtgrundlaget udskiftes løbende. Da varestatistikens oplysninger i forhold til månedsstatistikken først foreligger på et senere tidspunkt, benyttes ved beregningen af prisindeks for den aktuelle måned oplysninger om vareomsætningen for korresponderende kvartal året før. Herved er forudsat, at varesammensætningen i en branchegruppe i en given måned er den samme som i kvartalet året før, jf. 6. Beregningsmetode.

5. Klassifikation

Industriens prisindeks offentliggøres på i alt 29 grupper omfattende den egentlige industri samt råstofudvinding (ekskl. olieud-

vinding og -efterforskning). Desuden offentliggøres indeks for sektorerne investeringsgodeindustri, ekskl. skibsværfter m.m., mellemproduktindustri og forbrugsgodeindustri. Vedrørende branchegrupperingen henvises til "Værdiindeks for industriens omsætning, ordreindgang og ordrebeholdning".

6. Beregningsmetode

Beregning af industriens prisindeks sker på grundlag af oplysninger fra den kvartalsvise statistik om branchegruppernes vareomsætning og oplysninger fra engrosprisstatistikken.

Følgende notation er anvendt:

P_0^v = engrospris for vare v i sammenligningsåret

P_t^v/P_0^v = engrosprisindeks for vare v i måned t

P_{T-4}^v/P_0^v = gennemsnitlig engrosprisindeks for vare v i kvartal $T-4$

Q_t^v = omsat mængde af vare v i måned t

Q_{T-4}^v = omsat mængde af vare v i kvartal $T-4$

OMS_{T-4}^v = omsætning af vare v i kvartal $T-4$ ($=P_{T-4}^v \cdot Q_{T-4}^v$).

Der beregnes prisindeks for ca. 70 branchegrupper. Ved skønnet over en branchegruppens omsætning i den aktuelle måned t er forudsat, at varesammensætningen er uændret i forhold til korresponderende kvartal året før, dvs. at $Q_t^v = \text{konstant} \cdot Q_{T-4}^v$ for alle varer. Idet $v = 1, 2, \dots, m_1$ angiver de i branchegruppe i omsatte varer, og en måneds omsætning udgør $1/3$ af et kvartals omsætning, fås et skøn over branchegruppe i 's omsætning i måned t ved:

$$\sum_{v=1}^{m_i} \frac{P_t^v}{P_0^v} \cdot \frac{\% OMS_{T-4}^v}{\frac{P_{T-4}^v}{P_0^v}} = \% \sum_{v=1}^{m_i} P_t^v \cdot Q_{T-4}^v = \sum_{v=1}^{m_i} P_t^v \cdot Q_t^v$$

Det månedlige prisindeks for branchegruppe i for måned t, $BPI(i)_t$, beregnes herefter ved:

$$BPI(i)_t = \frac{\sum_{v=1}^{m_i} \frac{P_t^v}{P_o^v} \cdot \frac{\frac{1}{2} OMS_{T-4}^v}{\frac{P_{T-4}^v}{P_o^v}}}{\sum_{v=1}^{m_i} \frac{\frac{1}{2} OMS_{T-4}^v}{\frac{P_{T-4}^v}{P_o^v}}} = \frac{\frac{1}{2} \sum_{v=1}^{m_i} P_t^v \cdot Q_{T-4}^v}{\frac{1}{2} \sum_{v=1}^{m_i} P_o^v \cdot Q_{T-4}^v} = \frac{\sum_{v=1}^{m_i} P_t^v \cdot Q_t^v}{\sum_{v=1}^{m_i} P_o^v \cdot Q_t^v}$$

Af ovenstående formel ses, at prisindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester er et Paascheindeks. Som vægte indgår omsatte varemængder i kvartal T-4. Beregningen af industriprisindeks for måned t gennemføres således med kvartalsvægte fra korresponderende kvartal året før.

Det er hidtil forudsat, at industriens prisindeks og engrosprisindeks har fælles sammenligningsår. Såfremt dette ikke er tilfældet, må beregningsformlen ovenfor modificeres ved hjælp af faktoren P_{BPI}^v/P_o^v , som angiver engrosprisindeks for vare v i industriprisindekssets sammenligningsår:

$$BPI(i)_t = \frac{\sum_{v=1}^{m_i} \frac{P_t^v}{P_o^v} \cdot \frac{\frac{1}{2} OMS_{T-4}^v}{\frac{P_{T-4}^v}{P_o^v}}}{\sum_{v=1}^{m_i} \frac{P_{BPI}^v}{P_o^v} \cdot \frac{\frac{1}{2} OMS_{T-4}^v}{\frac{P_{T-4}^v}{P_o^v}}}$$

7. Sæsonkorrektion

Indeksene sæsonkorrigeres ikke.

8. Sammenligningsperiode

Fra og med april 1984 offentliggøres prisindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester med sammenligningsår 1980. Som sammenligningsbasis benyttes gennemsnitlig månedlig salgspris i 1980. Tidligere har 1974 og 1975 været benyttet som sammenligningsår.

9. Offentliggørelse

Se "Værdiindeks for industriens omsætning, ordreindgang og ordrebeholdning". Årsgennemsnit af prisindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester offentliggøres desuden i publikationen Industristatistik.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed

Nedenstående oversigt angiver tidspunkter for ændring af sammenligningsperiode og for hvilke perioder prisindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester er publiceret med de respektive sammenligningsperioder.

Tidspunkt for indførelse af ny sammenligningsperiode	Sammenligningsperiode	Indeks offentliggjort for perioden
Oktober 1975	Genemsnitlig måned 1974=100	Januar 1974 - December 1978
Januar 1979	Gennemsnitlig måned 1975=100	Januar 1977 - Marts 1984
April 1984	Gennemsnitlig måned 1980=100	Januar 1980-

Kvartalsvise industriprisindeks er beregnet for perioden 1962 - 1974. Indeksene er ikke publiceret, men anvendt i den kvartalsvise omsætningsstatistik til beregning af omsætning af egne varer og tjenester i faste priser samt til beregning af mængdeindeks.

EF-PRISINDEKS FOR INDUSTRI

1. Formål og baggrund

EF-prisindeks for industri belyser prisudviklingen for industriprodukter i første omsætningsled på hjemmemarkedet. Beregningen af indekset blev begyndt i 1980. Indekset, hvis mere officielle benævnelse er "EF's producentprisindeks for industrielle produkter", beregnes månedligt. Det er harmoniseret med de øvrige EF-landes industriprisindeks, således at de enkelte medlemslandes indeks kan sammenvejes til et industriprisindeks for EF som helhed.

EF-prisindeks for industri anvendes primært til komparative analyser af prisudviklingen i de forskellige medlemslande samt til sammenligning af prisudviklingen i EF, Japan og USA.

2. Begrebsmæssig afgrænsning

Se "Prisindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester".

3. Beregningsgrundlag

Se "Prisindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester".

4. Vægtgrundlag

EF-prisindeks for industri er af Laspeyres-typen og beregnes følgelig med faste vægte. Som vægtgrundlag bruges industriens omsætning af egne varer og tjenester med hjemmemarkedet i 1980. Omsætningen er opgjort som dels salg af egne produkter, dels lønarbejde samt reparations- og opstillingsarbejde udført for andre. Vægtgrund-

laget har tidligere været hjemmemarkedsomsætningen i 1975.

5. Klassifikation

EF-prisindeks for industri beregnes på 2- og i en vis udstrækning på 3-cifret niveau i henhold til EF's kombinerede vare- og branchenomenklatur (NACE/NIPRO-nomenklaturen).

6. Beregningsmetode

EF-prisindeks for industri er af Laspeyres-typen med hjemmemarkedsomsætningen i 1980 som faste vægte. Antages at branchegrupperne $i = 1, 2, \dots, m_h$ indgår i NACE-gruppe h kan industriens EF-prisindeks for NACE-gruppe h i måned t , $PPI^{EF}(h)_t$, beregnes som et vejet aritmetisk gennemsnit af branchegruppernes prisindeks for måned t , $BPI(i)_t$, efter formlen:

$$PPI^{EF}(h)_t = \frac{\sum_{i=1}^{m_h} BPI(i)_t \cdot w(i)_0}{\sum_{i=1}^{m_h} w(i)_0}$$

hvor $w(i)_0$ angiver hjemmemarkedsomsætningen i 1980 for branchegruppe i .

7. Sæsonkorrektion

Indeksene sæsonkorrigeres ikke.

8. Sammenligningsperiode

Fra og med april 1984 beregnes industriens EF-prisindeks med sammenligningsår 1980. Som sammenligningsbasis benyttes gennemsnitlig månedlig salgspris i 1980. Tidligere har 1975 været anvendt som sammenligningsår.

9. Offentliggørelse

EF's statistiske kontor har planlagt offentliggørelse af prisindeksene i et særskilt afsnit i Industrial Short-Term Trends. Offentliggørelse af indeksene i en ny EF-publikation er under overvejelse.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed

Af oversigten nedenfor fremgår hvilke perioder industriens EF-prisindeks med sammenligningsår 1975 og 1980 er beregnet for. Desuden er angivet vægtbasisår og antallet af indeksserier.

Sammenligningsår	Vægtbasisår	Antal indeksserier	Indeks beregnet for perioden
1975	1975	32	januar 1975- marts 1984
1980	1980	54	januar 1980-

MÆNGDEINDEKS FOR INDUSTRIENS OMSÆTNING AF EGNE VARER OG TJENESTER

1. Formål og baggrund

Mængdeindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester er knyttet til industriens månedlige omsætningsstatistik, jf. afsnittet "Værdiindeks for industriens omsætning, ordreindgang og ordrebeholdning". Ændringer i de månedlige omsætningsbeløb kan skyldes såvel pris- som mængdeændringer. For at nå frem til et udtryk for i hvilket omfang ændringer i omsætningen af egne varer og tjenester skyldes mængdeændringer, er værdien af omsætningen omregnet til faste priser (deflatering). Deflateringen sker ved hjælp af prisindeksene omtalt i afsnittet "Prisindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester". De månedlige mængdeindeks beskriver således udviklingen i industriens omsætning af egne varer og tjenester målt i faste priser og giver dermed et aktuelt grundlag for bedømmelse af industriens aktivitet.

Beregningen af månedlige mængdeindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester blev påbegyndt i 1974 i henhold til EF-direktiv af 30. maj 1972 om konjunkturstatistik for industrien. De månedlige mængdeindeks har erstattet kvartalsvise mængdeindeks opgjort på grundlag af den med kvartalsvis varestatistik for industrien integrerede omsætningsstatistik. Kvartalsvise mængdeindeks er beregnet for perioden 1962 - 1974. Fra 1962 til 1967 blev oplysninger om omsætningen af egne varer og tjenester indsamlet hos industrivirksomheder tilhørende firmaer med mindst 10 beskæftigede. I 1968 ændredes grænsen til 6 beskæftigede.

Nært beslægtet med industriens mængdeindeks er de tidligere beregnede produktionsindeks. Mængdeindekset adskiller sig fra et pro-

duktionsindeks ved ikke at være korrigeret for eventuelle lagerændringer. Desuden beregnes mængdeindekset ved deflatering af industriens omsætning, medens produktionsindekset blev beregnet ved deflatering af industriens værditilvækst. Årlige produktionsindeks for industrien er beregnet for perioden 1928 - 1972. Grundlaget for disse var oplysninger indhentet til brug for den årlige totale industristatistik. Fra 1934 til 1960 blev tillige beregnet månedlige produktionsindeks på grundlag af oplysninger om produceret mængde af udvalgte, veldefinerede standardiserede varer. Hvor sådanne oplysninger ikke fandtes, anvendtes hovedsagelig oplysninger om antal udførte arbejdstimer, jf. afsnittet "Beskæftigelsesindeks for industriens arbejdere". En mere uddybende beskrivelse af produktionsindeks og kvartalsvise mængdeindeks for industrien findes i Statistiske Meddelelser 1976:6 "Industristatistik 1974" og i 1971-udgaven af "Indeksberregninger i Danmarks Statistik". Kvartalsvise mængdeindeks er tillige nærmere beskrevet i Stat. Efterr. 1970, nr. 34.

Det skal afslutningsvis nævnes, at ændringer i mængdeindekset for industriens omsætning af egne varer og tjenester ikke nødvendigvis afspejler tilsvarende ændringer i den produktive indsats i industrien. Dels er mængdeindekset som anført ovenfor ikke korrigeret for lagerændringer, dels kan ændringer i mængdeindekset være forårsaget af ændret varesammensætning inden for branchegrupperne.

2. Begrebsmæssig afgrænsning

De månedlige mængdeindeks belyser som nævnt industrivirksomhedernes omsætning af egne varer og tjenester i faste priser (pt. 1980-priser). Vedrørende det benyttede omsætningsbegreb henvises til "Værdiindeks for industriens omsætning, ordreindgang og ordrebeholdning". Vedrørende prisbegrebet henvises til afsnittene "Prisindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester" og "Engrosprisindeks".

3. Beregningsgrundlag

Se afsnittene "Værdiindeks for industriens omsætning, ordreindgang og ordrebeholdning" og "Prisindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester". For industrigruppen skibsværfter og bådebyggerier anvendes dog som beregningsgrundlag antal arbejdstimer korrigeret for produktivitetsudvikling.

4. Vægtgrundlag

Beregning af månedlige mængdeindeks for industriens hovedgrupper

foregår ved sammenvejning af mængdeindeksene for de respektive branchegrupper. Som vægtgrundlag er anvendt branchegruppernes værditilvækster i 1980. Værditilvæksten fremkommer som summen af værditilvæksten ved produktion (produktionsværdien - materialeforbruget) og værditilvæksten ved omsætning med handelsvarer (handelsomsætning - vareforbrug). Industriens værditilvækst opgøres i forbindelse med den årlige regnskabsstatistik, som omfatter faglige enheder tilhørende firmaer med mindst 20 beskæftigede. Værditilvæksten i 1980 er opregnet til at omfatte faglige enheder med mindst 6 beskæftigede ved hjælp af værditilvækstoplysninger om industrifirmaer med 6 - 19 beskæftigede i 1978. Værditilvæksten hos disse mindre firmaer opgøres hvert 5. år.

Som vægtgrundlag er tidligere anvendt branchegruppernes værditilvækster i 1972 og i 1975.

5. Klassifikation

Se afsnittet "Værdiindeks for industriens omsætning, ordreindgang og ordrebeholdning".

6. Beregningsmetode

For at nå frem til et udtryk for i hvor høj grad ændringer i industriens omsætning af egne varer og tjenester hidrører fra mængdeændringer, er det nødvendigt at eliminere de stedfundne prisændringer. Dette sker ved at deflatere omsætningstallene til sammenligningsperiodens priser ved hjælp af de månedlige industriprisindeks. Omregningen foretages for ca. 70 branchegrupper. Mængdeindeks for disse branchegrupper fremkommer som forholdet mellem månedens omsætning af egne varer og tjenester i faste priser og 1/12 af årsomsætningen af egne varer og tjenester i faste priser i sammenligningsåret. Disse ca. 70 mængdeindeks offentliggøres ikke, men indgår i beregningen af mængdeindeks for den industrielle korttidsstatistik 30 industrihovedgrupper samt for hele industrien. De indgår endvidere i beregningen af mængdeindeks for sektorerne investeringsgodeindustri, ekskl. skibsværfter m.m., mellemproduktindustri og forbrugsgodeindustri.

For skibsværftgruppen anvendes denne fremgangsmåde ikke. Den mest velegnede metode har for denne gruppe vist sig at være at beregne månedlige produktionsindeks med udgangspunkt i antal arbejdstimer korrigeret for produktivitetsudviklingen. En undersøgelse foretaget i Danmarks Statistik for perioden 1974 - 1977 har vist, at produktions-

udviklingen for skibsværftgruppen bedst beskrives ved et beskæftigelsesindeks korrigeret for 3 pct. årlig produktivitetsstigning.

Deflatering af en branchegruppens omsætning af egne varer og tjenester i den aktuelle måned, t , giver i princippet omsætningen i faste priser:

$$\frac{\frac{\Sigma P_t \cdot Q_t}{\Sigma P_t \cdot Q_t}}{\Sigma P_o \cdot Q_t} = \Sigma P_o \cdot Q_t$$

Mængdeindekset for hver af de ca. 70 branchegrupper fås herefter som forholdet mellem månedens fastprisberegnete omsætningsværdi og basisomsætningsværdien udtrykt ved:

$$\frac{\Sigma P_o \cdot Q_t}{\Sigma P_o \cdot Q_o}$$

hvor priserne i sammenligningsåret indgår som faste vægte (Laspeyresindeks).

Beregningen af hovedgruppeindeks er foretaget ved sammenvejning af de respektive branchegruppeindeks med værditilvæksterne som vægte. Værditilvæksten er forskellen mellem produktionsværdien $P_o \cdot Q_o$ og materialeforbruget $p_o \cdot q_o$. Beregningen kan udtrykkes i følgende formel:

$$\sum \frac{\Sigma P_o \cdot Q_t}{\Sigma P_o \cdot Q_o} \cdot \frac{\Sigma P_o \cdot Q_o - \Sigma p_o \cdot q_o}{\Sigma (\Sigma P_o \cdot Q_o - \Sigma p_o \cdot q_o)}$$

hvor første faktor angiver mængdeindeksene for de enkelte branchegrupper og anden faktor angiver de pågældende branchegrupperes andel af hovedgruppens værditilvækst.

Ved en lignende sammenvejning af hovedgruppeindeksene fås mængdeindeks for ISIC 10-grupperingen, sektorerne investeringsgodeindustri, ekskl. skibsværfter m.m., mellemproduktindustri og forbrugsgodeindustri samt for industri i alt, inkl. henholdsvis ekskl. skibsværfter m.m.

Mængdeindeksene for hver af de ca. 70 branchegrupper kan siges at give udtryk for udviklingen i de varestrømme, som de pågældende branchegrupper afsætter (bruttoindeks). De aggregerede mængdeindeks kan derimod betragtes som nettoindeks, idet sammenvejningsproceduren borttager omsætningsopgørelsens dobbeltregninger. Ved at benytte værditilvæksten som vægtgrundlag tages i beregningen hensyn til værdien

af det medgåede input i de respektive branchegrupper. "Nettoindekset" for en industrigruppe på aggregeret niveau kan undertiden afvige betydeligt fra det tilsvarende "bruttomængdeindeks" beregnet ved at dividere indekset for gruppens omsætning i løbende priser med prisindekset for gruppen. Det gælder fx for ISIC 35 kemisk industri m.m., hvor afvigelsen overvejende kan tilskrives undergruppen ISIC 353 mineralolieindustri. Mineralolieindustri er målt ved omsætningen den mest betydningsfulde undergruppe i kemisk industri m.m. Den indgår imidlertid kun med en vægt på knap 5 pct. ved beregningen af mængdeindeks for kemisk industri m.m. pga. en relativ lille værditilvækst.

De offentliggjorte hovedgruppeindeks kan omskrives til:

$$\frac{\sum \Sigma P_o \cdot Q_t \frac{\Sigma P_o \cdot Q_o - \Sigma p_o \cdot q_o}{\Sigma P_o \cdot Q_o}}{\Sigma (\Sigma P_o \cdot Q_o - \Sigma p_o \cdot q_o)}$$

hvor brøkens tæller angiver summen af branchegruppernes omsætning af egne varer og tjenester i faste priser i den aktuelle måned, t, multipliceret med de respektive værditilvækstprocenter i basisåret. Hvis varesammensætningen og de tekniske koefficienter (dvs. strukturen i og sammensætningen af arbejdskraft-, råvare- og kapitalanvendelse) ikke ændrer sig over tiden, vil tælleren udtrykke hovedgruppens fastprisberegnete nettoomsætning i måned t, dvs. omsætningen minus udgiften til det input, som er anvendt for at opnå omsætningen. Nævneren angiver hovedgruppens værditilvækst i basisåret. Indekset beskriver derved udviklingen i industrihovedgruppens nettoomsætning.

7. Sæsonkorrektion

Sæsonkorrigerede mængdeindeks beregnes for sektorerne investeringsgodeindustri, ekskl. skibsværfter m.m., mellemproduktindustri, forbrugsgodeindustri samt for råstofudvinding og industri i alt og for industri i alt, ekskl. skibsværfter m.m. Sæsonkorrektio

af yderligere serier er under overvejelse. Korrektio

8. Sammenligningsperiode

Fra og med april 1984 offentliggøres mængdeindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester med sammenligningsår 1980. Som

sammenligningsbasis er anvendt 1/12 af den fastprisberegneede omsætning af egne varer og tjenester i 1980. Tidligere har 1974 henholdsvis 1975 været benyttet som sammenligningsår.

9. Offentliggørelse

Mængdeindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester offentliggøres månedligt i Nyt fra Danmarks Statistik, Stat. Efterr., emnegruppe : Industri og energi, Statistisk Månedsoversigt, Statistikservice fra Danmarks Statistik: Konjunkturtendenser i udvalgte lande og Statistikservice fra Danmarks Statistik: Månedlig ordre- og omsætningsstatistik for industri. I sidstnævnte publikation offentliggøres på mest specificeret niveau. Årsgennemsnit af mængdeindeksene bringes desuden i publikationerne Industristatistik, Statistisk tiårsoversigt og Statistisk Årbog.

Månedlige mængdeindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester opgjort ifølge brachenomenklaturen NACE offentliggøres i EF-publikationerne Industrial Short-Term Trends (på mest specificeret niveau) og Eurostatistics: Data for short-term economic analysis.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed

Nedenstående oversigt angiver tidspunkter for ændring af sammenligningsperiode og vægtbasisår, samt for hvilke perioder månedlig mængdeindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester er publiceret med de respektive sammenligningsperioder.

Tidspunkt for indførelse af ny sammenligningsperiode	Sammenligningsperiode	Vægtbasisår	Indeks offentliggjort for perioden
Oktober 1975	Gnstl. måned 1974=100	1972	Januar 1974 - December 1978
Januar 1979	Gnstl. måned 1975=100	1975	Januar 1977 - Marts 1984
April 1984	Gnstl. måned 1980=100	1980	Januar 1980 -

Kvartalsvise mængdeindeks for industriens omsætning af egne varer og tjenester er beregnet for perioden 1962 - 1974. Som sammenligningsår har været anvendt 1961 (indeks offentliggjort for perioden 1962 - 1967), 1968 (indeks offentliggjort for perioden 1967 - 1973) og 1970 (indeks offentliggjort for perioden 1970 - 1974). I Stat. Efterr. 1977, nr. 38 er bragt kvartalsvise mængdeindeks for perioden 1970 - 76 med såvel 1970 som 1974 som sammenligningsår. De kvartalsvise mængdeindeks for 1974 - 76 er beregnet som summariske gennemsnit af de respektive månedsindeks.

BYGGEOMKOSTNING SINDEKS FOR ET ENFAMILIEHUS OG FOR EN ETAGEEJENDOM OP-
FØRT SOM MONTAGEBYGGERI.

1. Formål og baggrund.

Byggeomkostningsindeksene har til formål at belyse udviklingen i byggeriets materiale- og lønudgifter. De finder først og fremmest anvendelse ved regulering af entreprisekontrakter. Derudover anvendes de i mange forskellige sammenhænge, fx ved budgetlægning, regulering af statslige bevillingsrammer, regulering af kommunale kloakafgifter, til beregning af nationalregnskabet's bygge- og anlægssektor mv.

De to nuværende indeks for henholdsvis et enfamiliehus og for en etageejendom, opført som montagebyggeri, blev påbegyndt i henholdsvis 1969 og 1971 og afløste et indeks for muret etagebyggeri. Begge indeks har 1. januar 1968 = 100 og beregnes fire gange årligt. Af hensyn til regulering af byggeri påbegyndt inden offentliggørelsen af de nye indeks fortsattes beregningen af indekset for muret etagebyggeri sideløbende med de nye indeks indtil 1972.

Beregningen af byggeomkostningsindeks indledtes i 1920, da Statistisk Departement påbegyndte en årlig offentliggørelse af "Byggeomkostninger for et Husmandsbrug" i henhold til lov af 4. oktober 1919 om vilkår for bortsalg af jorder i offentligt eje. Beregningsgrundlaget blev ajourført i 1926 og i 1959, inden beregningen af indekset ophørte i 1970.

Et månedligt indeks til belysning af bevægelserne i boligbyggeriets omkostninger offentliggjordes i 1940 med 1939 = 100. Dette indeks afløstes i 1955 af et kvartalsvis beregnet indeks, hvis vægtgrundlag baseredes på det såkaldte indekshus, en muret beboelsesejendom i tre etager. Indeks for muret etagebyggeri beregnedes indtil 1972.

Det er i øjeblikket under overvejelse at udskifte de to nuværende indeks. Under indtryk af den stedfundne udvikling i byggeriet samt den

meget parallelle udvikling i de to nuværende indeks, vil der muligvis kun blive tale om ét nyt indeks. Dog overvejes mulighederne for beregning af et indeks for renoveringsarbejde også. De nye indeks vil tidligst kunne foreligge ved udgangen af 1985.

2. Begrebsmæssig afgrænsning.

Byggeomkostningsindeksene beregnes på grundlag af materialeforbruget og arbejdskraftforbruget ved opførelsen af to konkrete huse, jf. afsnit 4. Der er tale om byggerier, som er fundet "typiske" på det tidspunkt, beregningen af de to indeks påbegyndtes, uden at der dog er tale om repræsentativitet i statistisk forstand. Ved at tage udgangspunkt i byggeomkostningerne for en bestemt hustype vil de meget forskelligartede byggerier, som indeksene anvendes til regulering af, ofte have en anden mængdesammensætning end indeksenes vægtgrundlag. Underindeksene for materialer og løn samt for fag/bygningsdele (se afsnit 5.) giver imidlertid visse muligheder for at tilpasse vægtgrundlaget til byggeri med en anden sammensætning af materialer og arbejdskraft. Endvidere har det vist sig, at enfamiliehusindekset og etagehusindekset på trods af meget store forskelle i materialesammensætning og lønandele har udvist en meget ensartet udvikling.

De priser, som indsamles for materialer, er bruttopriser ekskl. moms, dvs. priser inden fradrag af eventuelle rabatter og inden tillæg af moms. Variationer i rabatter og moms afspejles altså ikke i indeksene. Da rabatter i en vis udstrækning påvirkes af fx konjunkturændringer, er det sandsynligt, at indeksene ikke i fuldt omfang afspejler den faktiske omkostningsudvikling. På længere sigt må det dog forventes, at rabatter o.l. påvirker listepriiserne. Indeksenes lønninger er overenskomst-lønninger, inklusive overenskomstmæssige tillæg såsom dyrtidstillæg, feriepenge mv. samt offentlige pålæg som fx bidrag til arbejdsledelsesforsikring, ATP, arbejdsgivernes elevrefusion mv. Som følge heraf kan der optræde spring i indeksene, fx når nye priskuranter indføres. Udviklingen i lønindeksene kan således afvige fra den faktiske lønudvikling, som har et mere jævnt forløb via lønglidning mv.

Ved beregningen af lønudgifterne anvendes i enfamiliehusindekset priskuranterne for de enkelte fag. Herved tages der hensyn til produktivitetsudviklingen inden for fagene, idet priskuranterne påvirkes af ændringer i tidsforbruget ved de forskellige arbejdsopgaver. I etageejendommen anvendes der foruden priskuranter i et vist omfang faste timetal. Derved bliver det alene den overenskomstmæssige timeløn, som bestemmer lønudviklingen, produktivitetsudviklingen afspejles ikke.

Endelig skal det understreges, at indeksene ikke er byggeprisindeks (outputindeks), idet ikke alle byggeriets udgifter er medregnet i indeksene. Håndværksmestrenes avancer indgår således ikke i indeksene, ligesom grundudgifter, honorarer til arkitekt, ingeniør og sagsfører mv. samt renter af byggelån er holdt uden for beregningerne. Årsagen til, at avancerne ikke er taget med, er først og fremmest, at det er meget vanskeligt at foretage en pålidelig registrering af avancerudviklingen. Arkitekthonorarer mv. er ikke taget med ud fra det synspunkt, at der er tale om udgiftsposter, som i vidt omfang er afholdt ved byggeriets påbegyndelse og derfor ikke bør reguleres. Indeksene er således inputindeks, og i det omfang, der tages hensyn til produktivitetsudviklingen, er der tale om omkostningsindeks.

3. Beregningsgrundlag.

Som det fremgår af afsnit 4., er der udarbejdet detaljerede fortegnelser over anvendte materialer og arbejdsindsats for hvert af de to indekshuse. Af ressourcemæssige hensyn indsamles der dog ikke priser for alle de listede varer, idet man for varegrupper, som forventes at have ens prisudvikling, beregner prisudviklingen på grundlag af priser på udvalgte varer.

Til indekset for etagehuset indsamles således ca. 735 prisserier for ca. 710 repræsentantvarer, der direkte dækker ca. 60 pct. af de samlede materialeudgifter. Til indekset for enfamiliehuset indsamles ca. 270 prisserier for ca. 230 repræsentantvarer, der direkte dækker ca. 80 pct. af de samlede materialeudgifter.

Materialepriserne indhentes dels ved direkte henvendelse til producenter og forhandlere af byggematerialer, dels ved anvendelse af en prislistesamling oprettet i boligministeriet.

Oplysninger om arbejds lønnen indhentes gennem beregnere og andre sagkyndige på grundlag af de pågældende fags overenskomster, herunder priskuranter, samt den mellem SID og Entreprenørforeningen aftalte minutfaktor. Endvidere medregnes de til enhver tid gældende dyrtids- og kompensationstillæg samt sygeløns- og pensionsordninger mv.

Der er fire tællingsdage i løbet af året: 1. januar, 1. april, 1. juli og 1. oktober.

4. Vægtgrundlag.

Fremgangsmåden ved opbygningen af vægtgrundlaget er ens for de to huse. For hvert hus er der udarbejdet detaljerede fortegnelser over

materialeforbruget samt foretaget opmålinger af den arbejdskraftindsats, som kræves for at bygge huset. Materialer og arbejdsindsats er for hvert hus klassificeret som beskrevet i afsnit 5.

Enfamiliehusindekset er baseret på et typehus, hustype B-24a, udarbejdet af Arkitekternes Typehuskontor i 1961. Huset er i eet plan med et bebygget areal på $121,4 \text{ m}^2$ og et nettoboligareal på $88,5 \text{ m}^2$. Det rummer 2 værelser og 2 kamre samt køkken med spiseplads, udhus/hobbyrum, fyrrum, badeværelse og gæstetoilet. Huset er opført af mursten, og taget bæres af en gitterspærkonstruktion med tagbeklædning af 2-fods bølgeeternit. Døre og køkkeninventar samt vinduer, der er udstyret med termoruder, er fabriksfremstillede. Der er indlagt centralvarme (oliefyr) med varmt vand, indbygget skab i førstue og gulvbelægning af bøgeparket.

Etagehusindekset er baseret på et montagebygget etagehus, som i det væsentlige svarer til Boligforeningernes Etage-typehuse, der oprindeligt introduceredes under den såkaldte Sydjyllandspan 1968-69. Huset er i 3 etager samt kælder, der er 3 opgange, og bruttoetagearealet udgør 2.089 m^2 . Det indeholder 24 boliger, fordelt med 6 boliger på 2 værelser ($52 \text{ m}^2 + 18 \text{ m}^2$ altan), 12 på 3 værelser ($91 \text{ m}^2 + 15 \text{ m}^2$ altan), 3 på 4 værelser ($109 \text{ m}^2 + 22 \text{ m}^2$ altan) og 3 på 5 værelser ($122 \text{ m}^2 + 27 \text{ m}^2$ altan). De bærende konstruktioner er udført af væg- og dækelementer af beton, og de ikke-bærende skillevægge er fremstillet af letbeton eller udført som træskeletkonstruktioner. Vinduerne er udstyret med termoruder. Alle boliger har elementkøkken og er forsynet med faste skabe.

5. Klassifikation.

For hvert af de to byggeomkostningsindeks offentliggøres et antal underindeks:

I enfamiliehusindekset er udgifterne til det samlede byggeri fordelt på 8 fagentrepriser: a) murerarbejde, b) tømrerarbejde, c) snedkerarbejde, d) malerarbejde, e) blikkenslagerarbejde, f) vand, varme, sanitet, g) elektrikerarbejde og h) glarmesterarbejde.

I indekset for etageejendommen er udgifterne til det samlede byggeri fordelt på 7 bygningsdele: a) undergrund, b) råhus, c) kompletterende dele, d) overflader, e) VVS-installationer, f) el-installationer og g) fast inventar mv.

De samlede udgifter til hvert byggeri og udgifterne til hver bygningsdel/fagentreprise er endvidere delt op i materialeudgifter og lønudgifter.

6. Beregningsmetode.

Byggeomkostningsindeksene er prisindeks beregnet på grundlag af faste vægte, dvs. prisindeks af Laspeyrestypen, jf. indledningskapitlet.

I tidens løb udgår nogle af de anvendte varer af handel eller ændrer kvalitet. I det første tilfælde søger man at finde erstatningsvarer, der kan formodes at få samme prisudvikling, som den oprindelige vare ville have haft, i det andet tilfælde forsøger man så vidt muligt at korrigere prisniveauet for den ændrede kvalitet. Helt generelt er det et problem i indeks af den her anvendte type at skelne mellem prisændringer og kvalitetsændringer.

7. Sæsonkorrektion.

Der foretages ikke sæsonkorrektion af indeksene.

8. Sammenligningsperiode.

Udgifterne til materialer og arbejdskraft er ved indeksberegningen sat til 100 pr. 1. januar 1968. Vægtgrundlaget refererer til perioden omkring sammenligningstidspunktet.

9. Offentliggørelse.

Indeksene offentliggøres 4 gange årligt.

Nyt fra Danmarks Statistik:

Begge indeks offentliggøres her samtidig, sædvanligvis 6-7 uger efter referencedatoen. Alle underindeks vises for de nye indeks. Derudover vises indeksserier for henholdsvis fag og bygningsdele for de fire foregående kvartaler, disse er dog ikke delt op på løn og materialer.

Statistiske Efterretninger, emnegruppe: Bygge- og anlægsvirksomhed:

Indeksserier for en periode på to år vises for alle underindeks.

Statistisk Månedsoversigt:

Indeksserier for en periode på fire år vises for hovedindeksene fordelt på løn og materialer. For enfamiliehusindekset vises tillige fagindeksene. For alle de nævnte indeksserier vises beregnede årsindeks.

Statistikservice, prisstatistik:

Samme som Statistiske Efterretninger.

Statistisk Tiårsoversigt

Årsindeksserier for en ti-årig periode vises for hovedindeksene fordelt på løn og materialer.

Statistisk Årbog

Samme som Statistiske Efterretninger.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed.

Forskelle i vægtgrundlag og sammenligningstidspunkt:

Grundlaget for indekset for et husmandsbrug, hvis offentliggørelse påbegyndtes i 1920, baseredes på et husmandssted indeholdende "3 Stuer foruden Køkken og Vaskerum, og der skal dertil høre Staldrum til 2 Heste og 5 a 6 Køer, 4 Svinebokse,..... som efter Priserne i 1914 før Krigen ville koste ca. 6.000 Kr.". 1914 sættes altså til 100. Da huset ikke var mere specificeret end her beskrevet, var der store forskelle mellem de enkelte indberettere, hvad angik indretning og bygningsmåde mv., og der var en udpræget tendens til at forbedre husets udstyr mv. lidt efter lidt. Men i 1926 gik man over til at indhente oplysninger om "en ganske bestemt Hustype for på denne Måde at kunne følge Prisudviklingen uafhængigt af eventuelle Forbedringer af Husets Udstyr". Ved den sidste revision i 1959 gik man over til at anvende et stuehus af type A og en avlsbygning af type 3 fra Landbrugsministeriets typebog, hvortil kom visse "supplerende arbejder". Samtidigt sættes 1959 til 100. Beregningen af dette indeks ophørte i 1970.

I 1940 indledtes offentliggørelsen af et månedligt byggeomkostningsindeks for muret etagebyggeri til belysning af bevægelserne i byggeomkostningerne inden for boligbyggeriet. Ved beregningen blev 1939 sat til 100. Vægtgrundlaget var skønnet, "nærmest svarende til en halvhøj Beboelsesejendom med de vigtigste moderne Installationer".

I 1955 etablerede et nyt vægtgrundlag, det såkaldte indekshus: "en moderne beboelsesejendom i 3 etager med 6 opgange og 36 lejligheder og med et samlet bruttoetageareal på 2.648 m². Ydermurene består af mursten, tagbeklædningen af bølgeeternit og etageadskillelserne af jernbeton. Hver lejlighed er på 2 værelser + kammer med et bruttoareal på 73,6 m², hvortil kommer altan. Af udstyret skal nævnes: installation af centralvarme (fast brændsel) og varmt vand, badekar, indbyg-

gede skabe og bøgemarketgulve. Huset er i øvrigt forsynet med maskinvaskeri og affaldsskakter". For dette indeks var 1955 = 100.

Beregningen af dette indeks fortsattes indtil 1972 af hensyn til løbende kontrakter, selvom offentliggørelsen af de to nuværende byggeomkostningsindeks påbegyndtes i 1969 og 1971 for henholdsvis enfamiliehuset og etagehuset. Deres vægtgrundlag er beskrevet i afsnit 4 ovenfor.

Forskelle i klassifikationen:

I afsnit 5 er klassifikationen i de to nuværende indekx beskrevet. I tidligere indekx har man ikke beregnet indekxværdier for fag eller bygningsdele, men kun et samlet indekx.

Forskelle i prisbegreb:

Det månedlige byggeomkostningsindekx, som offentliggjordes i perioden fra 1939 til 1955, beregnedes på grundlag af oplysninger fra engrospristallet om ca. 20 af de vigtigste byggematerialer.

For arbejdslorens vedkommende anvendtes de overenskomstmæssige ændringer i lønsatserne i byggefagene. Indekset omfattede således de direkte udgifter, men ligesom i de nuværende indekx ikke øvrige udgifter ved et byggeri, herunder ikke ingeniør- og arkitekthonorarer mv.

I 1955 ændredes prisbegrebet, idet man indsamlede priser for 132 af de vigtigste eller mest repræsentative materialer. De registrerede priser var nettopriser, forstået som materialeleverandørernes fakturapriser ved salg til håndværksmestre og med levering på byggeplads eller værksted efter fradrag af rabatter og evt. bonus og med tillæg af de til enhver tid gældende afgifter (dvs. inkl. oms pr. 1. august 1962 og moms pr. 3. juli 1967). På lønsiden indgik de for provinsen gældende priskuranter baseret på overenskomsterne inkl. dyrtidstillæg, udgifter til daglønsarbejde samt særlige tillæg for søgnehelligdage, feriepenge og formandsløn. Herudover inkluderedes mestersalærer, mens grundudgifter, arkitekt-, ingeniør- og sagførerhonorarer, renter af byggelån mv. ikke medregnedes.

Som beskrevet i afsnit 2 ovenfor anvendes i de nuværende indekx bruttopriser ekskl. moms på materialesiden. Udgifterne omfatter ikke mestersalærer og avancer i øvrigt. Dertil kommer, at antallet af repræsentantvarer er meget større end i de gamle indekx, jf. afsnit 3.

BYGGEOMKOSTNINGSINDEKS FOR VEJFONDSARBEJDER OG MOTORVEJARBEJDER SAMT
ENTREPRISEREGULERINGSINDEKS FOR ANLÆGSARBEJDER.

1. Formål og baggrund

Indeksene, der beregnes kvartalsvis, har til formål at belyse omkostningsudviklingen for anlægsarbejder.

Beregningen af byggeomkostningsindekset for vejfundsarbejder blev påbegyndt i 1959 i medfør af cirkulære om "Regulering af vejfundsarbejder, der udføres med tilskud af vejfonden". I 1967 kom indekset for motorvejarbejder til. Begge disse indeks blev oprindeligt offentliggjort af Vejdirektoratet. Prisindsamlingen og beregningen blev imidlertid foretaget af Danmarks Statistik, som siden 1971 også har stået for offentliggørelsen af indeksene. I medfør af vejloven af 1972 påbegyndtes afviklingen af vejfonden, men indekset for vejfundsarbejder bruges stadig af Vejdirektoratet til regulering af overslag og bevillinger i forbindelse med almindelige hovedlandeveysarbejder m.v.

I 1976 etableredes fire nye entreprisereguleringsindeks for:

- a) jord-, afvandings-, belægnings- og færdiggørelsesarbejder (ekskl. asfaltarbejder)
- b) asfaltarbejder
- c) betonkonstruktioner (betonbroer) og
- d) stålkonstruktioner (stålbroer)

Baggrunden herfor var, at Vejdirektoratet ikke længere anså, at indeksene for vejfundsarbejder og motorvejarbejder dækkede direk-

toratets behov. Endvidere bevirkede ændringer af fastprisperioden fra 2 til 1 år, jf. boligministeriets cirkulære af 2. juli 1975 om fast pris og tid på bygge- og anlægsarbejder, et større behov for indeks til regulering.

2. Begrebsmæssig afgrænsning

Materialeprisberegningen baseres på oplysninger, der indhentes til brug ved beregningen af engrosprisindekset foruden specielt indhentede priser for asfalt og lastvognskørsel. Prisbegrebet er, jf. kapitlet om engrosprisindekset, producenternes salgspriser, ekskl. moms og punktafgifter, men inkl. told- og importafgifter, samt for importerede varers vedkommende importørernes avancer. Endelig foretages ikke reduktion for almindeligt ydede kontantrabatter. Den variation, der måtte være i rabatter og moms m.v., afspejles altså ikke i indeksene.

I lønberegningen indgår de overenskomstmæssigt fastsatte lønninger. I denne løn medregnes akkordafsøvn-, dyrtids- og garantilønstillæg samt ferieløn, ATP, sygeløn og søgne- og helligdagsgodtgørelse. Indekset påvirkes således ikke, såfremt der betales lønninger ud over det, overenskomsten foreskriver. Endvidere indgår entreprenørernes avancer m.v. ikke i indekset.

Begrebsmæssigt er indeksene afgrænset til at belyse omkostningsudviklingen for materialer og arbejds løn ved de omhandlede arbejders udførelse. I indekset for motorvejarbejder indgår omkostningerne ved administration og projektering, medens disse omkostninger ikke indgår ved beregningen af indekset for vejfundsarbejder. Dette indebærer, at lønandelen i indekset for motorvejarbejder er noget højere end i indekset for vejfundsarbejder. Udgifter til arealerhvervelse, ekspropriationsomkostninger o.l. er ikke medregnet.

3. Beregningsgrundlag

Ved beregningen af materialeprisudviklingen benyttes poster fra engrosprisindekset og oplysninger fra monopoltilsynet samt Landsforeningen Danske Vognmænds priskurant for provinsen. Materialeprisernes udvikling bestemmes af knap 30 varegrupper.

Lønindeksene beregnes på grundlag af den indgåede overenskomst mellem Entreprenørforeningen og SID for Nordsjællands 1. og 2. zone

samt provinsen. Endvidere medregnes de til enhver tid gældende dyrtidstillæg og akkordafsavnstillæg samt sygeløns- og pensionsordninger m.v.

Indeksene beregnes ved udgangen af hvert kvartal.

4. Vægtgrundlag

Indeksenes vægtgrundlag er alle udarbejdet af Vejdirektoratet.

Vægtgrundlaget for indekset for vejfundsarbejder er tilvejebragt gennem en analyse af 45 vejfundsarbejder afsluttet omkring 1968, fordelt over hele landet.

Vægtgrundlaget for indekset for motorvejarbejder blev udarbejdet i 1967 på grundlag af en analyse af afsluttede og igangværende motorvejarbejder.

Vægtgrundlaget for de fire entreprisereguleringsindeks blev udarbejdet i 1976 på grundlag af en analyse af afsluttede og igangværende anlægsarbejder og endeligt fastlagt efter drøftelser mellem Vejdirektoratet, DSB og Entreprenørforeningen.

5. Klassifikation

For alle indeksene findes underindeks for arbejds løn og et antal hovedvaregrupper. Disse offentliggøres ikke, men oplyses ved henvisning til Danmarks Statistik.

6. Beregningsmetode

Indeksene er af Laspeyrestypen, dvs. de har faste vægte. Selve beregningen foregår ved, at der beregnes indeksværdier for arbejds lønnen og for hver repræsentantvare. Disse indeks vejes sammen til et totalindeks, hvor de omkostningsandele, som er knyttet til arbejds løn og repræsentantvarer, indgår som vægte, jf. formel (1b) i indledningskapitlet.

7. Sæsonkorrektion

Indeksene sæsonkorrigeres ikke.

8. Sammenligningsperiode

Alle indeksene har 1968 som sammenligningsår.

9. Offentliggørelse

Indeksene offentliggøres fire gange årligt.

Sædvanligvis offentliggøres indeksene 4-5 uger efter udgangen af den måned, de refererer til. Dette sker i publikationen Nyt fra Danmarks Statistik.

Efterfølgende offentliggøres indeksene i Statistiske Efterretninger, emnegruppe: Bygge- og anlægsvirksomhed, Statistisk Månedsoversigt, Statistiskservice, prisstatistik, Statistisk Tiårsoversigt og Statistisk Årbog. I disse publikationer offentliggøres en tidsserie af indeksværdier. I Statistisk Tiårsoversigt er det en tidsserie af beregnede årsindeks, der præsenteres.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed

Indekset for vejfundsarbejder blev første gang beregnet for marts 1959. I marts 1968 etableredes et nyt vægtgrundlag, og marts 1967 blev sat til 100.

Motorvejindekset blev første gang beregnet i marts 1967 med marts 1965 = 100.

I forbindelse med, at Danmarks Statistik fra marts 1971 påbegyndte offentliggørelsen af vejindeksene, blev indeksenes vægtgrundlag justeret. Samtidig blev året 1968 sat til 100.

Lønberegningen i vejindeksene baseredes oprindeligt på faktiske lønninger. I marts 1976 påbegyndtes imidlertid beregningen af entreprisereguleringsindeksene for anlægsarbejder, hvis lønberegning baseredes på de overenskomstmæssigt fastsatte lønninger. For at bringe overensstemmelse mellem indeksenes lønbegreber har man siden udgangen af 1976 beregnet lønnen i vejindeksene på basis af de overenskomstmæssige lønninger. 1968 er fremdeles 100.

DETAILOMSÆTNINGSINDEKSET

Formål og baggrund.

Formålet med beregningen af detailomsætningsindekset er dels at tilvejebringe en hurtig statistik, der på kort sigt kan benyttes som en indikator for udviklingen i det private forbrug, dels at meddele brancheindeks til belysning af omsætningsudviklingen i de enkelte detailhandelsbrancher.

Detailomsætningsindekset er et værdiindeks. Indekset tilsigter således ikke i sin basale form at opdele omsætningsudviklingen i en prisbevægelse og en mængdebevægelse. Indekset måler omsætningsudviklingen i løbende priser inklusive moms og andre afgifter.

Der har imidlertid været interesse for også at finde et tilnærmet udtryk for mængdebevægelsen. Fra 1971 er der derfor beregnet sæsonkorrigerede mængdeindeks ved deflatering af de sæsonkorrigerede værdiindeks med prisindeks, der er beregnet på grundlag af det materiale, der indsamles til forbrugerprisindekset. Fra januar 1984 er denne beregning afløst af en sæsonkorrigering af mængdeindeksene, jf. afsnit 10.

Detailomsætningsindekset er beregnet siden 1939. I 1937 blev der dog beregnet indeks for 1. halvår, baseret på frivillig indberetning fra større detailhandelsvirksomheder. Beregningen blev opgivet allerede fra 2. halvår 1937.

Indeksene blev beregnet og offentliggjort for tre branchehovedgrupper: "Nærings- og nydelsesmidler", "beklædning mv." og "andre forbrugsvarer" samt samlet detailomsætning.

I 1945 blev der første gang offentliggjort årlige indekstal for 20 branchegrupper. Indeksene er ført tilbage til 1939.

Fra 2. kvartal 1951 blev indekstal for de nævnte 20 branchegrupper offentliggjort kvartalsvis.

Fra 1962 er detailomsætningsindekset offentliggjort månedsvis for såvel branchehovedgrupper som på brancheniveau.

Tidligere har der været beregnet mængdeindeks fra 1939 til 1951. Mængdeindeks beregnes kun for ovennævnte tre branchehovedgrupper samt for samlet detailomsætning.

Grundlaget for beregningen af detailomsætningsindekset er et repræsentativt udsnit af detailhandelsvirksomheder. Udsnittet af virksomheder har været fornyet flere gange. Brancheinddelingen har ligeledes været ajourført under hensyn bl.a. til ændringer i branchestrukturen.

Beregningsgrundlaget i dets nuværende form med udsnitsudvælgelse fra det erhvervsstatistiske registersystem stammer fra 1970. Udsnittets opdeling i et månedsudsnit og et to-måneders udsnit er ligeledes første gang anvendt i 1970.

Fra 1982 er metoden til beregningen af detailomsætningsindekset ændret på en række punkter. Den væsentligste ændring er, at indekset nu beregnes med varierende basisår og fast sammenligningsår.

2. Begrebsmæssig afgrænsning.

Detailomsætningsindekset er som nævnt et værdiindeks, der måler omsætningsudviklingen på brancheniveau i løbende priser. Afgrænsningen af detailhandelens brancher er omtalt i afsnit 5.

I beregningen af indekset indgår oplysninger om samlet omsætning for virksomheder, der har detailhandel som hovedbranche, dvs. virksomheder, der fortrinsvis har varesalg til private husstande.

Detailomsætningen defineres som værdien af virksomhedens indenlandske salg inkl. moms, herunder postordresalg. Omsætningen opgøres i princippet som værdien af de i periodens løb leverede varer. Ved kreditsalg, herunder kontosalg, regnes med kontantværdien af de leverede varer.

Ved udlejning af varige forbrugsgoder til private husstande medregnes de månedlige lejebeløb i opgørelsen af detailomsætningen.

Engros-salg og andet salg, der kan sidestilles hermed (større leverancer på særlige vilkår til kaserner, hospitaler eller andre offentlige eller private institutioner) medregnes principielt ikke.

Detailomsætningen for de enkelte virksomheder opdeles ikke på varegrupper. Eksempelvis henføres omsætningen af non-food produkter i supermarkeder og varehuse ikke til de brancher, der har disse produkter som deres specialhandel.

Detailomsætningsindekset kan således som brancheindeks kun i begrænset omfang tages som udtryk for udviklingen i forbruget af afgrænsede varegrupper.

3. Beregningsgrundlag.

Grundlaget for beregningen af detailomsætningsindekset er et repræsentativt udsnit af detailhandelsvirksomheder.

Udsnittet udtrækkes fra det erhvervsstatistiske registersystem, hvor udvalgspopulationen omfatter enheder med ét eller flere arbejdssteder, der har detailhandel som hovedbranche. Firmaer med hovedbranche uden for detailhandel, men med virksomheder, der har detailhandel som hovedbranche, indgår således også i udvalgspopulationen.

Udvalgspopulationen er delt i to hovedgrupper efter registreringsart. Den første gruppe omfatter enkeltvis registrerede detailhandelsvirksomheder. Den anden gruppe omfatter firmaer med flere arbejdssteder, hvoraf mindst ét arbejdssted er registreret som detailhandelsvirksomhed.

For enkeltvis registrerede detailhandelsvirksomheder sker udtrækningen af udsnittets virksomheder ved stratificeret tilfældig udvælgelse. Stratificeringen er en inddeling af virksomheder i grupper (strata) efter årsomsætningens størrelse.

Før udtrækket fastsættes for hver branche en nedre stratumgrænse. Virksomheder med en årsomsætning under denne grænse udtrækkes ikke.

Ligeledes fastsættes for hver branche en øvre stratumgrænse. Alle virksomheder med en årsomsætning over denne grænse udtrækkes.

Den del af udsnittets virksomheder, der ligger mellem nedre og øvre stratumgrænser, fordeles på brancher og strata proportionalt efter årsomsætningens størrelse, hvilket kan skrives:

$$n_{hi} = \frac{\sum_{(j)} x_{hij}}{\sum_{(h)} \sum_{(i)} \sum_{(j)} x_{hij}} \times n$$

hvor tælleren er årsomsætningen i stratum nr. i i branche nr. h. Nævneren er den samlede årsomsætning summeret over alle brancher og strata. Udsnittet på "n" virksomheder fastsættes til et bestemt antal. Dette antal tilpasses indtil beregningen af " n_{hi} " giver et tilfredsstillende resultat for alle brancher og strata. De " n_{hi} " virksomheder udtrækkes derpå ved tilfældig udvælgelse i de enkelte strata.

Denne fordeling indebærer, at der inden for en given branche udvælges relativt flere virksomheder i en højere omsætningskategori end i en lavere omsætningskategori. Fordelingen indebærer ligeledes, at de enkelte branchers repræsentation i udsnittet bestemmes af deres relative andel af den samlede detailomsætning.

Anden del af udvalgspopulationen omfatter firmaer med flere arbejdssteder, hvoraf mindst ét arbejdssted er registreret som detailhandelsvirksomhed. Af disse firmaer er 568 udtrukket til detailomsætningsindekset ved bevidst udvælgelse af de største firmaer.

Udsnittets omsætning udgør omkring 60 pct. af den samlede detailomsætning i de brancher, der er med i indeksberegningen. De enkeltvis registrerede detailhandelsvirksomheder i udsnittet har 21 pct. af den samlede detailomsætning, mens ovennævnte 568 kombinerede firmaer har 39 pct. af detailomsætningen.

Oplysninger om månedlig omsætning indhentes fra udsnittets detailhandelsvirksomheder ved månedlig udsendelse af skemaer til alle 568 firmaer med tilsammen omkring 4.100 detailhandelsvirksomheder. Enkelte store firmaer indsender dog efter aftale oplysning om månedlig omsætning på egne dokumenter. Herudover udsendes skema hver måned til 670 enkeltvis registrerede detailhandelsvirksomheder.

Den øvrige del af udsnittets ca. 4.200 enkeltvis registrerede detailhandelsvirksomheder får tilsendt skema hver anden måned med anmodning om oplysning om omsætningens størrelse for hver af de to måneder, der står opført på skemaet.

Den første kategori danner grundlag for beregningen af det foreløbige månedlige detailomsætningsindeks for hovedgrupper af brancher.

I beregningen af de endelige brancheindeks indgår samtlige udsnittets enheder, der har indsendt oplysning om månedlig omsætning.

Firmaer med flere arbejdssteder, hvoraf mindst ét arbejdssted er registreret som detailhandelsvirksomhed, kan have detailhandelsvirksomheder i forskellige brancher. I disse tilfælde fremsendes skema for hver branche, således at der gives oplysning om samlet detailomsætning for virksomheder under ét i samme branche.

4. Vægtgrundlag.

Detailomsætningsindekset er et værdiindeks dækkende både pris- og mængdebevægelser. I indekset er stratum- og branchevægte implicite givne med den valgte beregningsmetode, jf. formel 3, afsnit 6, hvor vægten er omsætningen i basisåret. Ved beregningen af mængdeindeks, ukorrigerede og sæsonkorrigerede for hovedgrupper af brancher og samlet detailhandel, benyttes ligeledes branchernes omsætning i basisåret som vægte.

5. Klassifikation.

De brancher, der er omfattet af indeksberegningen, følger inddelingen i Danmarks Statistiks Erhvervsgrupperingskode af 1. april 1977. Denne gruppering bygger på definitioner og inddelinger i den interna-

tionale erhvervsgrupperingsstandard: International Standard Industrial Classification of all Economic Activities (ISIC), rev. 2 1968.

Beregningsgrundlaget er de enkelte brancher i ISIC's hovedgruppe 62: Detailhandel, idet dog bl.a. branchegruppe 6221: Detailhandel med biler og benzin og branchegruppe 6222: Detailhandel med brændsel ikke er omfattet af beregningen. Derimod er bagerforretninger, der i ISIC henhører under hovedgruppe 31: Nærings- og nydelsesmiddelindustri, medtaget i beregningen af detailomsætningsindekset.

I beregningsgrundlaget indgår også værdien af reparationsvirksomhed (fx i skotøjsforretninger, cykelforretninger, urmagerforretninger mv.), samt salget i cafeterier, der drives i tilknytning til detailhandelsvirksomheden.

Brancher, der har salg af tjenesteydelser som hovederhverv, indgår derimod ikke i indeksberegningen.

6. Beregningsmetode.

Værdiindeks.

Detailomsætningsindekset beregnes fra januar 1982 med 1980 som sammenligningsår. Omsætningsudviklingen for de enkelte enheder i udsnittet beregnes i forhold til 1/12 af deres årsomsætning i basisåret.

Fra januar 1982 sker opregningen af omsætningen for udsnittets enheder til et totalt skøn ved multiplikation med en opregningsfaktor, der er lig forholdet mellem hele udvalgspopulationens årsomsætning i basisåret 1980 og udsnittets årsomsætning i basisåret.

Brancheindekset kan skrives på følgende form:

$$(1) R(h) = \frac{OMS_o}{OMS_{ref}} \times \frac{\sum_{i=1}^{L_h} F_{hi} \sum_{j=1}^{n_{hi}} y_{hij}}{\sum_{i=1}^{L_h} F_{hi} \sum_{j=1}^{n_{hi}} x_{hij}} \times 10^2$$

hvor

- h = branchenr.
- i = stratum (omsætningsstørrelsesgruppe) i branche h
- n_{hi} = antal virksomheder, der har indsendt oplysning om månedlig omsætning
- y_{hij} = omsætningen for virksomhed nr. j i aktuel måned
- x_{hij} = 1/12 af samme virksomheds omsætning i basisåret
- OMS_o/OMS_{ref} = forholdet mellem branchens totalomsætning i basisåret og sammenligningsåret.

Opregningsfaktoren i de enkelte strata (F_{hi}) beregnes som forhold-

det mellem 1/12 af udvalgspopulationens samlede stratumomsætning og udsnittets stratumomsætning i basisåret, hvilket skrives

$$(2) F_{hi} = \frac{\sum_{i=1}^{N_{hi}} x_{hij}}{\sum_{i=1}^{n_{hi}} x_{hij}}$$

hvor N_{hi} er det antal momsafregningsenheder (fortrinsvis enheder på firmaniveau), der har haft et helt års omsætning i basisåret.

Som opregningsfaktor blev tidligere benyttet de reciprokke udvalgsbrøker, dvs.

$$F_{hi} = \frac{N'_{hi}}{n'_{hi}}$$

beregnet på grundlag af den del af udvalgspopulationen, hvorfra udsnittet udtrækkes ved stratificeret tilfældig udvælgelse.

Tællerens omsætning (2) er opgjort på grundlag af momsstatistikens opgørelse af indenlandsk salg inkl. moms i basisåret med visse modifikationer. Således indgår udsnittets 568 firmaer med flere arbejdssteder, hvoraf mindst ét arbejdssted er registreret som detailhandelsvirksomhed, alene med deres detailomsætning, som denne er oplyst til detailomsætningsindekset eller regnskabsstatistikken.

For den øvrige del af udvalgspopulationens firmaer med flere arbejdssteder, hvoraf mindst ét arbejdssted er registreret som detailhandelsvirksomhed, samt fællesregistrerede detailhandelsvirksomheder med kun ét arbejdssted (en butik), vil disse kun indgå i tællerens omsætning, når momsafregningsenheden har detailhandel som hovedbranche i branche nr. h.

Indsættes opregningsfaktoren (2) i (1) kan indekset skrives:

$$(3) R(h) = \frac{OMS_o}{OMS_{ref}} \times \frac{\sum_{i=1}^{L_h} R_{hi} \sum_{j=1}^{N_{hi}} x_{hij}}{\sum_{i=1}^{L_h} \sum_{j=1}^{N_{hi}} x_{hij}} \times 10^2$$

$$\text{hvor } R_{hi} \text{ er stratumindekset} = \frac{\sum_{j=1}^{n_{hi}} y_{hij}}{\sum_{j=1}^{n_{hi}} x_{hij}}$$

Brancheindekset er således et vejet gennemsnit af stratumindekserne, hvor 1/12 af udvalgspopulationens samlede indenlandske salg i de enkelte strata i basisåret indgår som vægte. Indekset beregnes i praksis efter formel (3).

Indekset for hovedgrupper af brancher beregnes ligeledes som et vejet gennemsnit af de brancheindeks, der er indeholdt i hovedgruppen. Som vægte benyttes i dette tilfælde 1/12 af de enkelte branchers totale indenlandske salg i basisåret. Heri indgår således også omsætningen for de virksomheder, der ikke har haft et helt års omsætning i basisåret, samt omsætningen for virksomheder i udvalgspopulationen med årsomsætning under nedre stratumgrænse. Dette indebærer således en forudsætning om, at disse virksomheder i gennemsnit har en omsætningsudvikling, der er lig den målte omsætningsudvikling for de virksomheder, der indgår i udsnittet.

I beregningen af detailomsætningsindekset vil der fremtidigt blive foretaget årlig udskiftning af beregningsbasis og vægtbasis. Herved forstås udskiftning af basisomsætningen for de enkelte enheder i udsnittet, eventuelt men ikke nødvendigvis sammen med en fornyelse af udsnittet, samt udskiftning af de omsætningstal, der benyttes ved sammenvejning af stratumindeks og brancheindeks.

Mængdeindeks.

Detailomsætningsindekset beregnes i løbende priser inkl. moms og andre afgifter. Verdiindeksene for hovedgrupper af brancher omregnes til indeks i faste priser. Ved omregningen benyttes prisindeks, der er beregnet på grundlag af det materiale, der indsamles til forbrugerprisindekset. Indeksene i faste priser giver således et tilnærmet udtryk for ændringen i de omsatte mængder og betegnes derfor som mængdeindeks.

7. Sæsonkorrektion.

De beregnede mængdeindeks korrigeres for den normale sæson ved hjælp af den såkaldte censusmetode på grundlag af de seneste års sæsonmønster. I Statistiske Efterretninger 1971, nr. 64 og Statistiske

Undersøgelser nr. 32 (København 1975) findes der en nærmere redegørelse for sæsonkorrigering af danske tidsserier.

8. Sammenligningsperiode.

Detailomsætningsindekset offentliggøres som hidtil med fast sammenligningsperiode. Som sammenligningsperiode benyttes for tiden året 1980, dvs. $1980=100$.

1980 fastholdes som sammenligningsår ved at multiplicere de enkelte brancheindeks med forholdet mellem branchens totale omsætning i basisåret og sammenligningsåret. I formlerne (1) og (3) er dette udtrykt ved første faktor OMS_o/OMS_{ref} .

De omsætningstal, der indgår i beregningen af OMS_o og OMS_{ref} , er defineret som branchens totale omsætning i henholdsvis basisåret og sammenligningsåret. I opgørelsen indgår således også omsætningen for virksomheder, der ikke har haft et helt års omsætning, samt virksomheder med en årsomsætning under nedre stratumgrænse.

Af, hvad der er nævnt ovenfor, følger, at sammenligningsåret kan udskiftes vilkårligt. Eventuelt kan sammenligningsåret sættes lig basisåret.

9. Offentliggørelse

Detailomsætningsindekset offentliggøres månedligt i Nyt fra Danmarks Statistik. Der meddeles værdiindeks samt mængdeindeks, ukorrigerede og sæsonkorrigerede for følgende hovedgrupper af brancher: "Nærings- og nydelsesmidler", "beklædning mv.", "andre forbrugsvarer" samt detailhandel i alt.

Hver anden måned offentliggøres værdiindeks for 39 branchegrupper i Stat. Efterr., ømnegruppe: Generel erhvervsstatistik og handel. I samme publikation meddeles endvidere indeks for hovedgrupper af brancher, som nævnt ovenfor.

Indeks for hovedgrupper af brancher samt detailhandel i alt offentliggøres tillige i Statistisk månedsoversigt.

Detaljerede brancheindeks og indeks for hovedgrupper af brancher offentliggøres også i Statistisk Årbog.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed.

Detailomsætningsindekset er først og fremmest en konjunkturstatistik, der på kort sigt skal belyse udviklingen i det private forbrug.

Af nedenstående oversigt over indeksets beregning fra 1937 til

1982 følger, at tidsmæssig sammenligning kun er mulig over kortere perioder.

For så vidt angår de enkelte brancheindeks, vil den tidsmæssige sammenligning altid blive brudt, når der sker ændringer i branchedelingen.

For brancher og branchegrupper, hvor der ikke er sket ændringer i definitionen og inddelingen af disse, er det formelt muligt at omregne aktuelle indekstal til andet sammenligningsår. Eksempelvis omregnes indeks med 1980 = 100 til indeks med 1975 = 100 ved at multiplicere med årsomsætningsindekset for 1980, med 1975 = 100.

Den nye beregningsmetode, der er indført fra januar 1982, vil, selv om dette i sig selv ikke har været noget formål, være bedre egnet til dannelsen af længere tidsserier. Dette beror på, at udsnittets måling af omsætningsudviklingen på årsbasis afløses af en totalopgørelse af årsomsætningsudviklingen i beregningen af OMS_{t_0}/OMS_{ref} , hvori også indgår virkningen af tilgang og afgang af detailhandelsvirksomheder.

Specielt skal det nævnes, at sæsonkorrigering af mængdeindeksene først er indført fra januar 1984. Tidligere blev disse indeks beregnet som sæsonkorrigerede værdiindeks, omregnet til indeks i faste priser. Der er beregnet sammenlignelige mængdeindeks, ukorrigerede og sæsonkorrigerede for de enkelte måneder tilbage til og med 1970.

Detailomsætningsindekset 1937-1982

	Indsamling af omsætningsoplysninger	Offentliggjorte indeks:		Sammenligningsperiode	Ændring i brancheinddelingen	Se Statistiske Efterretninger
		Branchehovedgrupper 1)	Enkelte brancher			
1937	Halvårlig indberetning fra større detailvirksomheder med opdeling på måneder	Månedlig værdiindeks for 1. halvår 1937		Samme måned sidste år=100		1937, nr. 31 og 35
1939-sept. 1941	Halvårlig indberetning, opdelt på måneder, fra udsnit med omkring 25 pct. af detailomsætningen	Månedlig værdiindeks og mængdeindeks		Samme måned i »normalåret« juli 1938- juni 1939=100		1941, nr. 3
Juli 1938- juni 1944		Månedlig værdiindeks og mængdeindeks revideret (juli 1938-marts 1942). Mængdeindeks ophørt fra sept. 1942		Juli 1938-juni 1939 gnst.=100		1942, nr. 3
Fra juli 1944	Kvartalsvis indberetning, opdelt på måneder					1944, nr. 5
1945-juli 1949		Kvartalsvis mængdeindeks fra 1947 til og med 1. kvartal 1951	Fra 1939 årligt for 20 branchegrupper			1946, nr. 2 1950, nr. 2
Okt. 1949- 1955			Fra 2. kvartal 1951 kvartalsvis for 20 branchegrupper	1947 gnst.=100		1950, nr. 2 1951, nr. 6
1956- 1957	Månedlige indberetninger fra større detailhandelsfirmaer foruden kvartalsvis indberetning	Foreløbige månedlige værdiindeks fra januar 1956-februar 1958	Fra oktober 1958 kvartalsvis for 18 branchegrupper		Ajournført brancheopdeling fra okt. 1958	1956, nr. 1 1959, nr. 1
1958- 1961		Værdiindeks for 2-måneders perioder foruden månedsindeks		1955 gnst.=100		1958, nr. 2 og nr. 72
1962- 1969	Repræsentativt udsnit på grundlag af erhvervstællingen i 1958. Indberetning hver anden måned for 2 måneder ad gangen	Månedlige og 2-måneders værdiindeks	Månedlige og 2-måneders værdiindeks for 31 branchegrupper	1961 gnst.=100	Fra 1962 ajournført brancheopdeling	1962, nr. 3 og nr. 38
1970- 1977	Nyt udsnit på grundlag af registeret over momspligtige detailhandelsvirksomheder. Fra månedlig deludsnit indhentes oplysninger om månedlig omsætning	Foreløbige månedlige værdiindeks. Fra juli-aug. 1971 sæsonkorrigerede værdiindeks og mængdeindeks	Månedlige værdiindeks for 37 branchegrupper fra jan. 1973	1968 gnst.=100	Ajournført brancheopdeling fra jan. 1973	1970, nr. 4 1971, nr. 7 1973, nr. 6
1978- 1981			Månedlige værdiindeks for 38 branchegrupper fra jan. 1978. 39 branchegrupper fra sept. 1981	1975 gnst.=100	Ajournført brancheopdeling fra jan. 1978 og fra sept. 1981	B 1978, nr. 53 B 1982, nr. 5
Fra 1982				1980 gnst.=100		A 1982, nr. 27

1) »Nærings- og nydelsesmidler«, »beklædning m.v.«, »andre forbrugsvarer« og detailhandel med forbrugsvarer i alt.

UDENRIGSHANDEL.

Kvantumindeks og indeks for enhedsværdier i udenrigshandelen samt bytteforholdet.

1. Formål og baggrund.

Udenrigshandelsstatistikens oplysninger om de ind- og udførte varers mængde og værdi udgør grundlaget for beregning af værdi-, kvantum- og enhedsværdiindeks samt bytteforholdet.

Beregning af værdiindeks har til formål at belyse udviklingen i værdien af ind- og udførselen.

Kvantumindeks og indeks for enhedsværdier i udenrigshandelen har til formål at belyse, i hvilket omfang ændringer i værdien af indførselen og udførselen skyldes henholdsvis mængde- og/eller prisbevægelser, idet ændringer i enhedsværdien (prisen pr. mængdeenhed) tages som et tilnærmet udtryk for ændringer i prisen.

Indeks for enhedsværdier i udførselen og indførselen danner desuden grundlag for beregning af bytteforholdet i udenrigshandelen.

Danmarks Statistik har beregnet kvantumindeks og indeks for enhedsværdier i udenrigshandelen for årene siden 1934, for de enkelte kvartaler siden 1. kvartal 1948 og for de enkelte måneder siden januar 1977. Fra 1. kvartal 1971 er de to indeks desuden blevet beregnet kvartalsvis for den forløbne del af året.

Værdiindeks er blevet beregnet siden januar 1971.

I det følgende redegøres nærmere for den fremgangsmåde og de principper, der har været lagt til grund for indeksberegningerne siden 1971.

2. Begrebsmæssig afgrænsning.

Værdiindeks udtrykker forholdet mellem værdien i den aktuelle periode og værdien i basisperioden. Den udvikling, der kommer til udtryk i værdiindekset, kan opdeles i en mængdekomponent og en priskomponent. Udviklingen i mængdekomponenten belyses ved kvantumindeks, der udtrykker forholdet mellem værdien i den aktuelle periode og værdien i basisperioden ved et givet sæt af priser (enhedsværdier).

Udviklingen i priskomponenten belyses ved enhedsværdiindeks, der udtrykker forholdet mellem værdien i den aktuelle periode og værdien i basisperioden ved en given mængdemæssig varesammensætning ("basket of goods").

Ved enhedsværdien (unit value) for et varenummer forstås værdien pr. mængdeenhed af de varer, der er indført eller udført under det pågældende varenummer i den betragtede periode. For et givet varenummer, I , kan enhedsværdien, P , udtrykkes således:

$$P(I) = \frac{V(I)}{Q(I)} = \frac{P(I) \cdot Q(I)}{Q(I)}$$

hvor $V(I)$ er den registrerede værdi for vareparti nr. I , og $Q(I)$ er varepartiets mængde. Der summeres over de varepartier, der i perioden er registreret som henholdsvis indført eller udført.

Således betragtet er enhedsværdien altså ikke prisen på en konkret vare, men et mængdevejet gennemsnit af de beregnede priser - enhedsværdierne - for de enkelte varepartier, der i den betragtede periode er blevet ind- eller udført under det pågældende varenummer.

Bytteforholdet (terms of trade) beregnes som forholdet mellem indekset for enhedsværdier i udførselen og det tilsvarende indeks i indførselen. En højere indekseværdi for bytteforholdet udtrykker således, at eksportpriserne er steget (faldet) mere (mindre) end importpriserne.

Mængderne, der indgår i indeksberegningerne, er opgjort som nettovægt i kg, dog opgøres elektrisk strøm i MWh og diamanter i karat.

Værdierne i indførselen er opgjort cif dansk havn eller franco grænsestation, mens værdierne i udførselen er opgjort fob dansk havn eller grænsestation. Udførselsværdierne er ikke korrigeret for eksportstøtte fra Landbrugsfonden i Bruxelles (FEOGA), der udbetales eller opkræves af landbrugsministeriets EF-direktorat, jf. afsnit 10.

Indeksene beregnes for hele det område, som udenrigshandelsstatistikken dækker med visse undtagelser, jf. efterfølgende afsnit 3. Tjenesteydelser er ikke dækket af statistikken.

3. Beregningsgrundlag.

Grundlaget for indeksberegningerne er udenrigshandelsstatistikens oplysninger om ind- og udførte mængder og værdier fordelt på samtlige udenrigshandelsstatistikens ca. 8.400 varenumre (brugstarifpositioner). Undtaget fra indeksberegningerne er dog visse varer. Det drejer sig om skibe over 250 BRT, fly, bore- og produktionsplatforme samt Fortrolige forsendelser (forsvarsmateriel, F 16-projektet).

Indsamlingen af statistikens grundmateriale findes beskrevet i den årlige publikation "Danmarks vareindførsel og -udførsel".

Fra 1. januar 1979 ændredes opgørelsesmåden for udenrigshandelen fra generalhandelsprincippet til specialhandelsprincippet. Forskellen på de to principper er den, at specialhandelsprincippet ikke medtager de varer, som indføres og oplægges på private lagre i frihavnen, på toldoplæg, på importoplæg for landbrugsvarer samt provianteringslagre, og som senere genudføres. Endvidere medtages ikke varer, som alene godsregistreres, og som herefter genudføres. Derimod medtages varer, som indføres og senere genudføres, forudsat at varen ved indførselen er fortoldet.

Fra 1. januar 1983 medregnes i udenrigshandelsstatistikken de direkte varebevægelser mellem den danske kontinentalsokkel og udlandet.

4. Vægtgrundlag.

Kvantumindeks og indeks for enhedsværdier beregnes efter såvel Laspeyres' som Paasches indeksformel samt som det geometriske gennemsnit af Laspeyres' og Paasches indeks, dvs. efter Fishers indeksformel. Det er de således beregnede Fisher indeks, der offentliggøres. Vedrørende indeksformlerne henvises til indledningen.

Indeksene beregnes med basis i det nærmest forudgående år.

Ved beregningen af indeks grupperes de enkelte brugstarifpositioner efter SITC-varenumre (Standard International Trade Classification, Rev. 2). Endvidere foretages en gruppering af indførselen efter anvendelse og af udførselen efter produktionsgrene.

Beregningerne af kvantum- og enhedsværdiindeks kan således betragtes som et forsøg på at tilvejebringe et fællesudtryk, dvs. et indeks, for pris- eller mængdeudviklingen for de brugstarifpositioner, der kan henføres til en bestemt gruppe, idet der foretages en summation over de pågældende brugstarifpositioners enhedsværdi- og mængdeoplysninger med tilhørende vægte. Ved en beregning af kvantumindeks foretages sammenvejningen med de beregnede enhedsværdier som vægte, mens der ved

beregning af enhedsværdiindeks foretages sammenvejning med de omsatte mængder som vægte. Nedenfor redegøres nærmere for vægtgrundlaget ved indeksberegningerne.

Kvantumindeks.

De årlige, kvartalsvise og månedlige kvantumindeks har basis i de omsatte mængder i henholdsvis hele, $1/4$ og $1/12$ af det forudgående år.

Ved beregning efter Laspeyres' formel er vægtgrundlaget ved de årlige, kvartalsvise og månedlige beregninger den for det forudgående år beregnede enhedsværdi. Ved beregning efter Paasches formel er vægtgrundlaget den for den aktuelle periode beregnede enhedsværdi.

De kvartalsvise beregninger af kvantumindeks for forløbne kvartaler har basis i de omsatte mængder i den tilsvarende periode i det forudgående år.

Ved beregning efter Laspeyres' formel er vægtgrundlaget den beregnede enhedsværdi i den tilsvarende periode i det forudgående år. Ved beregning efter Paasches formel er vægtgrundlaget den beregnede enhedsværdi for de forløbne kvartaler i den aktuelle periode.

Indeks for enhedsværdier.

De årlige, kvartalsvise og månedlige enhedsværdiindeks har basis i det forudgående år.

Ved beregning efter Laspeyres' formel er vægtgrundlaget ved årsindeksberegningerne de i det forudgående år omsatte mængder, ved kvartals- og månedsindeksberegningerne henholdsvis $1/4$ og $1/12$ af de omsatte mængder i det forudgående år. Ved beregning efter Paasches formel er vægtgrundlaget den aktuelle periodes omsatte mængder.

De kvartalsvise beregninger af indeks for enhedsværdier for forløbne kvartaler har basis i de tilsvarende kvartaler i det forudgående år.

Ved beregning efter Laspeyres' formel er vægtgrundlaget de omsatte mængder i de tilsvarende kvartaler i det forudgående år. Ved beregning efter Paasches formel er vægtgrundlaget de omsatte mængder for de forløbne kvartaler i den aktuelle periode.

Værdiindeks.

Beregningen af værdiindeks giver ikke anledning til vægtningsproblemer. For fuldstændighedens skyld skal det dog nævnes, at de årlige, kvartalsvise og månedlige værdiindeks beregnes på basis af værdien i henholdsvis hele, $1/4$ og $1/12$ af det forudgående år, mens de kvartalsvise beregninger af værdiindeks for forløbne kvartaler beregnes med udgangspunkt i den tilsvarende periode i det forudgående år.

5. Klassifikation.

Udenrigshandelsstatistikens grundmateriale er klassificeret efter Brugstariffen. Brugstariffen, der afspejler såvel toldtariffen som de handelsstatistiske opdelinger, er opstillet på grundlag af den i det internationale toldsamarbejde udarbejdede varenomenklatur CCCN (Customs Cooperation Council Nomenclature). Udenrigshandelsstatistikken omfatter ca. 8.400 brugstarifpositioner.

De offentliggjorte indeks er klassificeret på følgende måde:

Årsindeks opgøres efter SITC-kapitler i både ind- og udførselen. Kvartalsindeks for indførselen er opgjort på varegrupper efter anvendelse og for udførselen på varegrupper efter produktionsgrene. Klassifikationen ved månedsindeks er den samme som ved kvartalsindeks, idet den dog ved offentliggørelsen er indskrænket til hovedvaregrupper.

6. Beregningsmetode.

Som nævnt i foregående afsnit 4 er de offentliggjorte indeks beregnet efter Fishers formel, dvs. som det geometriske gennemsnit af Laspeyres' og Paasches indeks.

Baggrunden herfor er bl.a. det forhold, at det af grundmaterialet til indeksberegningerne fremgår, at der i forbindelse med ændringer i enhedsværdierne (priserne) hyppigt finder substitution sted mellem nært beslægtede varer.

Dette betyder, at efterspørgselen i almindelighed rettes væk fra de varer, hvis pris er steget (faldet) relativt mest (mindst) og over mod de varer, hvis pris er steget (faldet) relativt mindst (mest). Efterspørgselsændringerne kan også omfatte det forhold, at en given vare indføres (udføres) i større mængder ved lavere enhedsværdi (pris) og i mindre mængder ved en højere enhedsværdi (pris).

Når sådanne forhold gør sig gældende i handelsmønsteret, vil et Laspeyres enhedsværdiindeks overvurdere en stigning i enhedsværdierne og undervurdere et fald, mens et Paasche indeks vil undervurdere en stigning og overvurdere et fald i enhedsværdierne. Tilsvarende vil et Laspeyres kvantumindeks overvurdere en stigning og undervurdere et fald i de omsatte mængder, mens et Paasche indeks vil undervurdere en stigning og overvurdere et fald i de omsatte mængder.

Grundmaterialets klassifikation efter brugstarifpositioner implikerer, at varebegrebet er defineret "bredt", idet en brugstarifpositi-

on kun undtagelsesvis omfatter en enkelt vare af en bestemt type og i en bestemt kvalitet. Når en brugstarifposition således som hovedregel omfatter flere varer af forskellig type og i forskellige kvaliteter, kan en ændring i enhedsværdien udtrykke såvel ændring i varepriserne som ændring i sammensætningen af de varer, der kan henføres til pågældende brugstarifposition. Dette forhold bevirker derfor, at ændringer i enhedsværdien ikke vil være et sikkert mål for de stedfundne prisændringer. Usikkerheden vil være størst for varepositioner, der indeholder heterogene varer.

Ved beregning af indeks for enhedsværdier er det ikke muligt at eliminere denne usikkerhed. Det er imidlertid Danmarks Statistiks opfattelse, at indekset for enhedsværdier med god tilnærmelse giver et anvendeligt udtryk for prisudviklingen i udenrigshandelen, især for større varegrupper.

Ved indeksberegningerne vil der forekomme situationer, hvor oplysninger om ind- og udførte mængder og værdier mangler i basisperioden eller den aktuelle periode, fx fordi pågældende vare ikke har været handlet i perioden.

Observationer af denne art indgår i indeksberegningerne på følgende måde:

Såfremt der forekommer mængde og værdi i den aktuelle periode, men ikke i basisperioden under pågældende brugstarifposition eller omvendt, forudsættes det, at enhedsværdien for dette varenummer har haft samme udvikling som den, der beregnes for det 5-cifrede SITC-varenummer, hvorunder pågældende brugstarifposition hører. Har der heller ikke været omsætning under SITC-varenummeret, tages udgangspunkt i udviklingen for den 3-cifrede SITC-varegruppe og om nødvendigt i den 2-cifrede SITC-varegruppe, hvorunder pågældende brugstarifposition hører.

I indeksberegningerne anvendes altid den samme vareopdeling i basisperioden og den aktuelle periode. Ændringer i Brugstariffens opdelinger implicerer derfor, at der må etableres en sammenhæng mellem varenumrene i de to år. Sammenhængen etableres ved at sammenlægge flere varenumre med henblik på at danne sammenlignelige varenumre.

Nye brugstarifpositioner gældende for det aktuelle år, men ikke i basisåret, henføres således til de positioner, hvorunder de hørte i basisåret.

Brugstarifpositioner i basisåret, der ikke er opdelt i det aktuelle år, opdeles ikke i basisåret i indeksberegningerne.

Ved indeksberegningerne udelades automatisk brugstarifpositioner, der udviser en ekstrem udvikling i enhedsværdien. Udeladelsen er dog af ringe omfang.

Udenrigshandelsstatistikens grundmateriale korrigeres løbende. Hovedparten af korrektionerne, der foretages i en given måned, vedrører fortrinsvis den umiddelbart foregående måned. Grundmaterialet for et givet år foreligger i endelig form ca. 7-8 måneder efter årets udgang.

Beregningerne af indeks for den enkelte måned sker på grundlag af foreløbige tal, og beregningerne for en given måned foretages kun een gang. De een gang offentliggjorte månedsindeks korrigeres altså ikke.

I modsætning hertil foretages ved beregning af kvartalsindeks nyberegning af tidligere kvartaler, idet der tages hensyn til rettelser foretaget i ind- og udførselstallene for tidligere måneder.

Kvartalsindeksene beregnes desuden på basis af endelige tal til lige med indeks for forløbne kvartaler.

I forbindelse med udarbejdelse af den endelige årsstatistik "Danmarks vareindførsel og -udførsel" foretages der nyberegning af årets kvartalsindeks og årsindeks.

7. Sæsonkorrektion.

Der foretages ikke sæsonkorrektion af de størrelser, der indgår i beregningerne.

8. Sammenligningsperiode.

Det er anført ovenfor, at indeksene beregnes med basis i det forudgående år. For at kunne se udviklingen over en længere periode omregnes de beregnede indeks til fast sammenligningsår ved en kædeindeksberegning.

Kædeindekset fremkommer ved at multiplicere det beregnede indeks med det tilsvarende (kædede) indeks for basisåret divideret med 100.

Fra januar 1983 anvendes 1980 som fast sammenligningsår, dvs. $1980=100$.

9. Offentliggørelse.

Månedsindeks.

Værdiindeks, kvantumindeks samt indeks for enhedsværdier offentliggøres i Stat. Efterr., emnegruppe: Udenrigshandel ca. 7 uger efter månedens udgang, med fordeling på hovedvaregrupper - i indførselen efter anvendelse og i udførselen efter produktionsgrene. Samtidig meddeles tal for bytteforholdet i udenrigshandelen.

Kvantum- og enhedsværdiindeks for den samlede udenrigshandel samt bytteforholdet meddeles endvidere i Statistisk Månedsoversigt.

Enhedsværdiindeksene offentliggøres desuden i Prisstistik (Statistikservice).

Kvartalsindeks.

Værdiindeks, kvantumindeks og indeks for enhedsværdier offentliggøres i Nyt fra Danmarks Statistik ca. 7 uger efter udløbet af det kvartal, indeksene vedrører, fordelt på hovedvaregrupper. Tal for bytteforholdet bringes ligeledes.

Kvantum- og enhedsværdiindeks med en deltaleret opdeling på varegrupper - i indførselen efter anvendelse og i udførselen efter produktionsgrene - offentliggøres i Stat. Efterr., emnegruppe: Udenrigshandel ca. 3 måneder efter kvartalets udgang. Samtidig offentliggøres samme sted indeks for den forløbne del af året. Det drejer sig om værdi-, kvantum- og enhedsværdiindeks, der bringes for indeværende og foregående års kvartaler.

Indeks for enhedsværdier bringes endvidere i Prisstistik (Statistikservice), ligeledes opdelt på detaljerede varegrupper.

I Statistisk Årbog bringes kvantum- og enhedsværdiindeks på hovedvaregrupper opdelt efter anvendelse i indførselen og på produktionsgrene i udførselen. Samtidig bringes tal for bytteforholdet.

Årsindeks.

I årspublikationen "Danmarks vareindførsel og -udførsel" offentliggøres på grundlag af endelige tal årsindeks for kvantum og enhedsværdier fordelt på SITC-kapitler. Endvidere bringes kvartalsindeks for den samlede udenrigshandel samt bytteforholdet.

Publikationen foreligger ca. 18 måneder efter årets udgang.

I Statistisk Årbog offentliggøres kvantum- og enhedsværdiindeks på hovedvaregrupper opdelt efter anvendelse og produktionsgrene i henholdsvis indførselen og udførselen. Desuden bringes tal for bytteforholdet.

I Statistisk tiårsoversigt offentliggøres kvantum- og enhedsværdiindeks samt bytteforholdet med tilsvarende opdelinger som i Statistisk Årbog.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed.

I det følgende belyses de ændringer, der har fundet sted omkring indeksberegningerne, og som er af betydning for sammenligneligheden.

Vedrørende fremgangsmåden ved indeksberegningerne før 1971 henvises til Stat. Efterr. 1968, nr. 10 (perioden 1966-1970) og Stat. Efterr. 1959, nr. 3 (perioden 1957-1966). Fremgangsmåden ved indeksberegningerne for årene før 1957 er beskrevet i Statistisk Tabelværk: Danmarks vareindførsel og -udførsel for de pågældende år.

Omlægningen af indeksberegningerne fra 1. januar 1971 er der gjort rede for i Stat. Efterr. 1972, nr. 80.

Forskelle i beregningsmetoden.

Til og med 1970 beregnedes kvantumindeks efter Laspeyres' formel, mens indeks for enhedsværdier beregnedes efter Paasches formel. Siden 1971 er alle offentliggjorte indeks beregnet efter Fishers formel.

Forskelle i beregningsgrundlaget.

For årene 1933-1958 og for årene siden 1979 er indeksene beregnet på grundlag af opgørelser baseret på specialhandelsprincippet, men det må bemærkes, at det anvendte princip i de omtalte perioder er defineret forskelligt.

I perioden 1959-1978 var grundlaget for beregningerne en opgørelse efter generalhandelsprincippet. Overgangen fra generalhandels- til specialhandelsprincip i januar 1979 antages ikke at påvirke de kædede indeks nævneværdigt, idet indeksene for 1979 er beregnet med basis i tal for 1978 opgjort efter specialhandelsprincippet og derefter sammenkædet med indeksene for de tidligere år.

Til og med 1973 indgår Danmarks samhandel med Færøerne og Grønland ikke i Danmarks udenrigshandelsstatistik og dermed heller ikke i indeksberegningerne.

Indtil 1956 indgik samtlige udenrigshandelsstatistikens varenumre i indeksberegningerne.

I 1957 ændredes beregningsmåden, idet indeksene nu beregnedes på grundlag af et antal udvalgte varenumre, der dog repræsenterede en betydelig del af værdien af den samlede indførsel, henholdsvis udførsel.

De resterende varenumre er medregnet i indeksene på den måde, at der er forudsat en udvikling i enhedsværdierne for disse indenfor de enkelte varegrupper, svarende til den gennemsnitlige udvikling for de udvalgte varenumre indenfor de tilsvarende varegrupper. Skibe og fly blev ikke medtaget i beregningerne.

Fremgangsmåden ved indeksberegningerne er senest ændret i 1971. Herefter indgår principielt alle varer i beregningerne, bortset fra skibe m.v. og Fortrolige forsendelser. I beregningerne udelades des-

uden automatisk varenumre, der udviser en ekstrem udvikling i enheds-værdierne.

Forskelle i varegrupperingen.

Nedenstående oversigt belyser hvilke varegrupperinger, der har været anvendt ved offentligørelsen af indeksene.

Hyppeghed	Periode	Varegruppering
Årsindeks	1934-1936	Ingen
	1937-1958	Anvendelse og bearbejdningsgrad
	1959-1966	SITC (indførselen) og erhvervsgrerne (udførselen)
	1967-1971	SITC (gruppering ikke identisk for ind- og udførselen)
	1972-	SITC-kapitler
Kvartalsindeks	1948-1953	Ingen
	1954-1955	SITC (8 grupper)
	1956-1957	SITC (16 grupper)
	1958-1962	SITC (21 grupper i indførselen) og erhvervsgrerne og vigtige varegrupper (udførselen)
	1963-1965	Ingen
	1966-1971	SITC-varegrupper (indførselen) og produktionsgrerne og hovedvaregrupper (udførselen)
	1971-	Anvendelse og hovedvaregrupper (indførselen) og produktionsgrerne og hovedvaregrupper (udførselen)
Månedsindeks	1977-	Hovedvaregrupper efter anvendelse (indførselen) og hovedvaregrupper efter produktionsgrerne (udførselen)

Forskelle i værdibegrebet i udførselen.

Som nævnt i afsnit 2 er udførselsværdierne ikke korrigeret for eksportstøtte fra FEOGA (Landbrugsfonden i Bruxelles), der udbetales eller opkræves af landbrugsministeriets EF-direktorat. Dette indebærer, at der i eksportværdien ikke er medregnet udbetalte tilskud, og tilsvarende ikke er foretaget fradrag for opkrævede afgifter. Støtten ved eksport til EF-lande kan i visse tilfælde udbetales til importøren i det pågældende land, og såfremt dette er tilfældet, vil eksportværdien indbefatte de således udbetalte beløb. Disse forhold påvirker sammenligneligheden af indeksene. Således blev monetære udligningsbeløb som hovedregel medregnet i udførselsværdierne til og med 1976, mens de herefter som hovedregel ikke har været medregnet i eksportværdien. Dette forhold påvirker niveauet for værdiindeks og indeks for enhedsværdier i udførselen samt bytteforholdet, når 1975 be-

nyttes som sammenligningsår. Det påvirker derimod ikke udviklingen i indeksene efter 1976.

Forskelle i basis- og sammenligningsår.

Af nedenstående oversigt fremgår det, hvilke år der har været anvendt som basis- og sammenligningsår og i hvilke perioder.

Periode	Basisår	Sammenligningsår
1933-1935	1931	1931
1936-1947	1935	1935
1948-1957	1947	1947
1958-1966	1955	1955
1967-1971	1965	1965
1972-1978	Føregående år	1971
1979-1982	Føregående år	1975
1983-	Føregående år	1980

Andre forskelle.

I maj 1980 gennemførtes i toldvæsenet visse administrative omlægninger, som for indførselens vedkommende betød, at en del af maj måneds indførsel overflyttedes til juni måned. Desuden ændredes toldvæsenets regler på en sådan måde, at en vis vedvarende udsættelse af de indførte varers fortoldning fandt sted, jf. nærmere herom i Månedst Statistik over Udenrigshandelen, maj-august 1980. Disse ændringer påvirker værdi- og kvantumindeks i indførselen for 2. og 3. kvartal 1980, men må antages ikke at påvirke indekset for enhedsværdier og bytteforholdet i væsentlig grad.

MÆNGDE- OG PRISINDEKS I NATIONALREGNSKABET

1. Formål og baggrund

Ved beregningerne af nationalregnskabet i faste priser søges den udvikling i værdierne, der kan konstateres i løbende priser, opsplittet i den del der skyldes prisudviklingen og en resterende del - udviklingen i faste priser. Formålet med fastprisberegningen (deflateringen) er at give udtryk for den mængdemæssige udvikling i produktion, import, konsum, investeringer, eksport m.v. To væsentlige formål sådanne fastprisberegninger kan tilgodese, er på den ene side konjunkturanalyser og på den anden side analysen af økonomisk vækst over en længere periode.

Danmarks Statistik har beregnet nationalregnskaber i løbende og faste priser for årene siden 1930. Definitioner, klassifikationer og beregningsmetoder er siden da blevet revideret flere gange. Direkte sammenlignelige serier foreligger således kun for perioderne 1930-46, 1947-65 og for tiden efter 1966.

2. Begrebmæssig afgrænsning

De størrelser, der indgår i nationalregnskabet, kan i henseende til fastprisberegningen deles i to hovedkategorier. Den første kategori består af transaktioner med varer og tjenester, det vil sige strømme af varer og tjenester, hvis værdi umiddelbart kan opfattes som en kombination af pris og mængde. Produktion, forbrug, investering samt udførsel og indførsel af varer og tjenester er eksempler på sådanne størrelser.

Den anden kategori har derimod karakter af rent monetære strømme, hvor en direkte opspaltning i pris- og mængdekomponenter ikke er mulig. Dette gælder indkomststørrelser, opsparing, saldoen på betalingsbalancens løbende poster, låntagning og -givning m.v. Dette ude-

lukker dog ikke at disse størrelser kan omregnes på en sådan måde, at visse nærmere definerede prisbevægelser bliver elimineret. Princippet er her en beregning af den reale købekraft af de monetære strømme. Et typisk eksempel på dette er beregninger af realindkomstudviklinger, der som oftest foretages ved at deflatere nominelle indkomster med forbrugerprisindekset.

Vanskeligheden ved at anvende sidstnævnte metode er, at der til en given indkomst eller andre monetære størrelser ikke eksisterer noget entydigt valg af deflator. Valget af deflator i forbindelse med en betaling fra A til B vil normalt være forskellig, afhængigt af om det, der søges beregnet, er, hvor meget købekraft A har mistet eller hvor meget B har modtaget. Generelt set vil valget af deflator ved realberegning af for eksempel indkomsten afhænge af, hvilke analytiske behov beregningen skal tjene.

For at undgå sådanne valgmuligheder foretages beregningerne i faste priser i nationalregnskabet derfor kun for transaktioner med varer og tjenester. En undtagelse herfra er beregningen af bruttofaktoriindkomsten (og bruttonationalproduktet) i faste priser, jf. punkt 6.

3. Beregningsgrundlag

Grundlaget for fastprisberegningerne er på den ene side nationalregnskabet i løbende priser og på den anden side en lang række prisindeksserier.

Disse i alt knap 3000 prisindeksserier udgøres hovedsagelig af enkeltserier fra de af Danmarks Statistik udarbejdede officielle prisindeks, fortrinsvis engros- og nettoprisindekset. Anvendelsen af enkeltserier indebærer, at vægtgrundlagene fra de officielle indeks ikke får nogen indflydelse på fastprisberegningerne. Herudover har det i en række tilfælde været nødvendigt i nationalregnskabssektionen at fremstille prisserier på basis af værdi- og mængdeindikatorer, takstoplysninger, lønoplysninger m.v.

Ved fremstillingen af prisindeks til brug for deflateringen korrigeres så vidt muligt for ændringer i produkternes kvalitet, så prisindeksene udtrykker den "rene" prisudvikling. Kvalitetsændringer vil således ligesom mængderne give sig udslag i ændringer i værdierne i faste priser.

De knap 3000 prisindeksserier danner i første omgang grundlag for fremstilling af prisindeks til nationalregnskabets tilgangsside (indenlandske produktion og import). Prisindeksene på anvendelsessiden

udledes herefter af disse tilgangsside-indeks, jf. i øvrigt punkt 6.

Ved deflateringen af den indenlandske produktion anvendes til landbrugs- og gartneriprodukterne oplysningerne om gennemsnitlige salgspriser af landmand som fremgår af årspublikationen "Landbrugsstatistik". Til industriprodukter anvendes hovedsagelig serier fra engrosprisindekset. Indenfor markedsmæssige tjenester dækkes de ydelser, der hovedsagelig går til personligt forbrug (restaurationsudgifter, persontransport, frisør m.v.) af serier fra nettoprisindekset. Tjenesteydelser, der hovedsagelig anvendes af erhvervene (godstransport, databehandlingsservice, rådgivende ingeniører m.v.), er ikke dækket af nogen generel prisstatistik. Det har derfor været nødvendigt at udarbejde prisserier ved anvendelse af værdi og mængdeindikatorer, takstoplysninger, lønoplysninger m.v. Produktionen af ikke-markedsmæssige tjenester, der hovedsagelig består af produktionen inden for offentlige institutioner, er karakteriseret ved at der ikke eksisterer priser på disse ydelser. I stedet fremstilles et omkostningsindeks, der er en sammenvejning af et indeks for offentlige lønninger og et prisindeks for det offentlige varekøb.

Beregningerne af importen i faste priser baseres for varernes vedkommende næsten udelukkende på serier fra engrosprisindekset. Indeks for enhedsværdier i indførselen benyttes kun i beskedent omfang. For importen af tjenester har det været nødvendigt at fremstille en række specielle prisserier.

4. Vægtgrundlag

Deflateringen af nationalregnskabet sigter primært mod fremstillingen af værdier i faste priser. På basis af disse værdier er det muligt at udlede mængdeindeks samt beregne prisindeks ved division op i de tilsvarende værdier i årets priser

Værdierne i faste priser i år t kan skrives som:

$$(1) \sum_{v=1}^n P_0^v \times Q_t^v$$

hvor P_0^v angiver prisen i basisåret (år 0) på vare v, mens Q_t^v betegner mængden i år t af vare v, $v = 1, 2, \dots, n$. Basisårets priser indgår således som vægte ved sammenvejningen af det aktuelle års mængder.

Ved division med de tilsvarende værdier i basisåret

$$\sum_{v=1}^n P_0^v Q_0^v$$

ses, at de herved fremkommende mængdeindeks vil være af Laspeyrestypen. Omvendt er de afledede prisindeks alle af Paasche-typen.

Som det vil fremgå under punkt 6 sker deflateringen på nationalregnskabets varebalanceniveau, det vil sige knap 2.500 grupper af varer og tjenester. Fremstillingen af prisindeks på varebalanceniveau sker i almindelighed ved sammenvejning af en række prisindeksserier. Dette er illustreret i nedenstående eksempel, hvor varebalancen indeholder 3 varer med hver sin prisudvikling.

Tabel 1

	Værdi i løb. priser (1)	Prisindeks (2)	Værdi i faste priser (3=1:2)
Vare 1	$P_t^1 Q_t^1$	$\frac{P_t^1}{P_0^1}$	$P_0^1 Q_t^1$
Vare 2	$P_t^2 Q_t^2$	$\frac{P_t^2}{P_0^2}$	$P_0^2 Q_t^2$
Vare 3	$P_t^3 Q_t^3$	$\frac{P_t^3}{P_0^3}$	$P_0^3 Q_t^3$
Varebalance (1+2+3)	$\sum_{v=1}^3 P_t^v Q_t^v$		$\sum_{v=1}^3 P_0^v Q_t^v$
Prisindeks på varebalanceniveau	$\frac{\text{Værdi i løb. priser}}{\text{Værdi i faste priser}} = \frac{\sum_{v=1}^3 P_t^v Q_t^v}{\sum_{v=1}^3 P_0^v Q_t^v} = \sum_{v=1}^3 \frac{P_t^v}{P_0^v} \frac{P_0^v Q_t^v}{\sum_{v=1}^3 P_0^v Q_t^v}$		

Værdien $P_t^1 Q_t^1$ kan være værdien af et varenummers omsætning i en given branche eller værdien af importen af et givet varenummer, hvor varenumrene er identiske med den i "Varestatistik for Industri" benyttede 8-cifrede varegruppering eller den i udenrigshandelsstatistikken benyttede 7-cifrede varegruppering.

Det beregnede prisindeks ses at være et Paasche-indeks, hvor væg-

tene ved sammenvejning af indeksene er varenes deflaterede omsætnings- eller importværdi.

Disse prisindeks anvendes direkte til deflatering af værdierne i løbende priser på varebalanceniveau. Alle mere aggregerede størrelser (fx. produktionsværdi på brancher, privat konsum i konsumgrupper) fremkommer herefter ved summation over varebalancerne.

Som nævnt kan der på basis af de deflaterede værdier udledes mængdeindeks. Betragtes mængdeudviklingen fra år 1 til år 2 for en given aggregeret størrelse kan denne skrives som (jf. formel (1))

$$(2) \frac{\sum_{v=1}^n P_0^v Q_2^v}{\sum_{v=1}^n P_0^v Q_1^v} = \sum_{v=1}^n \frac{Q_2^v}{Q_1^v} \frac{P_0^v Q_1^v}{\sum_{v=1}^n P_0^v Q_1^v}$$

Det fremgår af højresiden at mængdeindekset for den aggregerede størrelse kan opfattes som en sammenvejning af mængdeindeksene for den enkelte vare (Q_2^v/Q_1^v), hvor vægtene er givet ved den pågældende vares værdi andel i sammenligningsåret (år 1) målt i basisårets priser.

Basisåret for fastprisberegningerne er for tiden 1975. Fra efteråret 1984 vil der ske en overgang til 1980 som basisår. Ved et sådant basisårsskift vil værdiandelene målt i basisårets priser i formel (2) ændres, hvorved mængdeudviklingen for de aggregerede størrelser ændres.

Fra en teoretisk synsvinkel er der en forhåndsformodning for, at en fremrykning af basisåret for fastprisberegningen resulterer i en reduktion af vækstraterne for de fleste komponenter i hvert fald for så vidt angår perioden mellem det gamle og det nye basisår. Argumentet herfor baseres på normale priselasticiteter: væksten er størst for de varer, der er steget mindst i pris. Ved skift af basisår reduceres vægten således for de varer, der har haft den kraftigste vækst, mens den øges for de varer, som har udvist den svageste vækst. Undtagelserne fra dette mønster må forventes at være komponenter med stor indkomstelasticitet i forhold til priselasticiteten (ikke-markedsmæssige tjenester, visse markedsmæssige tjenester).

5. Klassifikation

Fundamentet i nationalregnskabet i såvel løbende som faste priser er knap 2500 varebalancer, der angiver tilgangen og anvendelsen af vare- eller tjenestegrupper.

Grupperingen af varer og tjenester bygger for varernes vedkommende på den i det internationale toldsamarbejde udarbejdede varenomenklatur CCCN. På det detaljerede niveau består nationalregnskabet's varegrupper ofte af underopdelinger af de 4-cifrede CCCN-numre.

Tjenestegrupperingen følger Danmarks Statistiks erhvervsgrupperingskode. Denne branchenomenklatur kan anvendes på tjenesteydelserne, fordi tjenesteehvervene er aktivitetsdefinerede, dvs. defineret som producent af en given type af ydelser.

En varebalances tilgang er opdelt på indenlandsk produktion og import, mens anvendelsen er opdelt på rå- og hjælpestoffer, privat konsum, offentlig konsum, investeringer, lagerforøgelse og eksport.

Indenlandsk produktion og anvendelsen af rå- og hjælpestoffer er endvidere underopdelt på brancher. De i alt 117 brancher er fremkommet ved direkte sammenlægninger af brancher i Danmarks Statistiks Erhvervsgrupperingskode, der er baseret på FN's erhvervsgrupperingsstandard ISIC fra 1968.

Privat konsum er underopdelt i 66 konsumgrupper. Denne inddeling følger, med enkelte mindre modifikationer, grupperingen i FN's nationalregnskabssystem fra 1968, SNA (A System of National Accounts).

For en nærmere beskrivelse af branche- og konsumgrupperingen henvises til Nationalregnskabsnotat nr. 4, "Klassifikation af brancher og privat konsum i nationalregnskabet".

6. Beregningsmetode

I det følgende gives en kortfattet redegørelse for metoden til beregning af endelige nationalregnskabstal i faste priser.

Kernen i fastprisberegningen er deflateringen af de i alt knap 2500 varebalancer i løbende priser. Beregningerne foretages i første omgang på basispriseniveau, der for den indenlandske produktion er defineret som prisen af fabrik ekskl. varetilknyttede indirekte skatter, netto (dvs. skatter minus subsidier). For import er basisprisen defineret som cif-værdien plus told. De øvrige komponenter i den pris som køberne betaler (handelsavancer, varetilknyttede indirekte skatter, netto, ekskl. told og ikke refunderet moms) beregnes herefter som tillæg, jf. nedenfor.

I det enkelte års nationalregnskab i årets priser vil tilgangen for hver af de knap 2500 vare- eller tjenestegrupper være fordelt på indenlandsk produktion, import og told. Førstnævnte vil endvidere være underopdelt på producerende erhverv. Anvendelsen er fordelt på rå-

og hjælpestoffer, med en underopdeling på forbrugende erhverv, og endelig anvendelser, herunder eksport. På basisprisniveau vil tilgangen af den enkelte vare eller tjeneste være identisk med anvendelsen.

For hver af disse balancer fremstilles prisindeks for den indenlandske produktion, import og eksport, jf. punkt 4.

Prisindeksene for den indenlandske produktion dannes på grundlag af en nøgle, der sammenkæder prisserier med varer og tjenester. Denne sammenkædning er foretaget på det mest detaljerede niveau, hvilket for industrivarernes vedkommende vil sige den i "Varestatistik for industri" benyttede 8-cifrede varegruppering. Sammenvejningen af prisindeksene for de enkelte varer til indeks på varebalanceniveau sker herefter med varernes deflaterede omsætningsværdi som vægte. De årlige ændringer i den 8-cifrede varegruppering indebærer, at nøglen mellem prisserier og varegrupper må ajourføres årligt.

Tilsvarende forhold gør sig ikke gældende for den indenlandske produktion af tjenester dels som følge af, at tjenesterne kun er defineret på nationalregnskabets tjenestebalanceniveau, dels fordi tjenestegrupperne er uændrede over tiden.

Prisindeksene til brug for deflateringen af importen fremstilles på basis af en nøgle, hvor der til hver af udenrigshandelsstatistikens 7-cifrede varenumre er knyttet en prisserie. Nøglen indeholder desuden en sammenkædning mellem de tjenestegrupper, der importeres, og relevante prisserier. Sammenvejningen til importprisindeks på varebalanceniveau sker herefter med varernes deflaterede importværdi som vægte.

Fastprisberegningen af told sker ved anvendelse af basisårets toldprocenter, dvs. basisårets told i procent af importværdien benyttes på de deflaterede importværdier i det løbende år.

Ved deflateringen af eksporten i basispriser, dvs. eksporten f.o.b. fratrukket engrosavancer og varetilknyttede indirekte skatter, netto, anvendes som hovedprincip prisindeks for den indenlandske produktion. Mere konkret anvendes det prisindeks, der for en given varebalance kan beregnes for den totale indenlandske produktion, til deflatering af den pågældende balances eksportværdi. Der afviges imidlertid fra dette hovedprincip i flere tilfælde. Hvis værdien af eksporten overstiger værdien af den indenlandske produktion, dannes eksportprisindekset ved en sammenvejning af prisindekset for henholdsvis indenlandsk produktion og import, idet det må antages, at en del af eksporten kommer fra import. Herudover fremstilles der for enkelte varer specielle eksportprisindeks.

Herefter kan tilgangen fordelt på indenlandsk produktion, import og told samt eksporten indenfor hver af nationalregnskabet's varebalancer beregnes i faste priser. Da det kræves, at den enkelte balance stemmer, dvs. tilgang er lig anvendelse, kan værdien af varens indenlandske anvendelse i faste basispriser beregnes residualt. Denne total fordeles herefter på anvendelseskategorier (rå- og hjælpestoffer, konsum og investering) proportionalt med den tilsvarende fordeling i løbende priser. Dette indebærer, at der på basisprisniveau anvendes samme prisindeks på alle indenlandske anvendelser af varen.

Undtaget fra ovenstående generelle beregningssystem er samtlige energivarer samt enkelte andre varer. For energivarerne baseres fastprisberegningerne direkte på de fysiske balancer, der udarbejdes i nationalregnskabssektionen.

Beregningerne i faste priser er herefter afsluttet på basisprisniveau. Engrosavancer, detailavancer og varetilknyttede indirekte skatter, netto (ekskl. told og ikke-refunderet moms), beregnes herefter ved hjælp af et sæt basisprisprocenter. Disse angiver for hver vare og anvendelseskategori den procent, som henholdsvis engrosavancen, detailavancen og varetilknyttede indirekte skatter, netto, i basisåret udgjorde af basisværdien. De totaler, der fremkommer ved denne beregning, angiver henholdsvis produktionsværdierne i engros- og detailhandel samt værdien af varetilknyttede indirekte skatter, netto (ekskl. told og ikke-refunderet moms), i faste priser.

Ikke-refunderet moms og ikke-varetilknyttede indirekte skatter beregnes (som i løbende priser) ikke på vareniveau, men kun fordelt på de i alt ca. 200 anvendelseskategorier.

Inden fastprisberegningerne betragtes som færdige, foretages en lang række kontrolberegninger på de fremkomne resultater. Prisudviklingen for import og eksport sammenholdes med udviklingen i enhedsværdiindeksene for ind- og udførsel. Den implicitte prisudvikling, der kan beregnes for hver af nationalregnskabet's konsumgrupper, sammenholdes med forbrugerprisindeksets udvikling for de tilsvarende grupper. Det forhold, at forbrugerprisindekset er et Laspeyres-indeks, mens de implicitte nationalregnskabsprisindeks er af Paaschetypen, kan være en årsag til forskelle. Prisindeksene for branchernes produktionsværdier sammenholdes med diverse andre oplysninger, ligesom der i en lang række tilfælde foretages kontrolberegninger af mængdeudviklingerne. Kontrolberegningerne fører almindeligvis til en række korrektioner af de oprindeligt beregnede fastprisværdier.

En række specielle forhold knytter sig til beregningen af brut-

tofaktorindkomsten i faste priser. Denne beregnes som differencen mellem produktionsværdien og værdien af rå- og hjælpestoffer samt ikke-varetilknyttede indirekte skatter, netto, opgjort i faste priser, den såkaldte dobbelt-deflateringsmetode (deflateringen af produktionsværdien og værdien af rå- og hjælpestoffer samt ikke-varetilknyttede indirekte skatter, netto, sker hver for sig). Værdien af bruttofaktorindkomsten i faste priser angiver den bruttofaktorindkomst, erhvervet ville have opnået i basisåret, såfremt det da havde produceret den outputkombination med den inputsammensætning, som eksisterer i det aktuelle år.

Til virkningerne af den dobbelte deflatering hører tillige, at eventuelle bytteforholdsgevinster eller -tab som følge af forskydninger mellem salgs- (output-) priser og købs- (input-) priser bliver elimineret. Forholdet er helt det samme, som når man ved omregning til faste priser for henholdsvis eksport og import af varer og tjener ser bort fra ændringer i bytteforholdet over for udlandet. Hverken for de enkelte erhverv eller sammenlagt giver bruttofaktorindkomsten i faste priser således udtryk for den realindkomst, der tilfalder produktionsfaktorerne. En beregning heraf ville forudsætte, at man tog hensyn til virkningen af ændringer i bytteforholdet, både mellem de enkelte indenlandske sektorer indbyrdes og over for udlandet.

7. Sæsonkorrektio

Da nationalregnskabsberegningerne indtil videre kun sker på årsbasis, foretages ifølge sagens natur ingen sæsonkorrektio.

8. Sammenligningsperiode

I fastprisberegningerne indgår ikke direkte noget sammenligningsår, da der ikke fremstilles indeks. Nationalregnskabs fastpristal udarbejdes i øjeblikket i 1975-priser. Fra efteråret 1984 vil beregningen ske i 1980-priser. Ved skift af basisår omregnes de foregående år til det nye prisniveau.

9. Offentliggørelse

Nationalregnskabet for et givet år beregnes i tre foreløbige og én endelig version. De foreløbige versioner færdiggøres henholdsvis 1 måned før, 4 og 9 måneder efter årets udgang, mens den endelige version foreligger godt 2 år efter årets udgang.

Offentliggørelsesterminerne knytter sig til udarbejdelsen af de

foreløbige versioner, således at offentliggørelser i Nyt fra Danmarks Statistik i summarisk form sker ultimo december, ultimo april (april-version) og medio oktober (september-version). For hver version følger senere en offentliggørelse i mere detaljeret form i Statistiske Efterretninger, emnegruppe: Nationalregnskab, Offentlige finanser, Betalingsbalance.

Den mest detaljerede offentliggørelse finder sted i årspublikationen "Nationalregnskabsstatistik". Publikationen udkommer ca. 1 år efter udgangen af det senest medtagne år.

Endelig findes i såvel Statistisk Tiårsoversigt som Statistisk Årbog afsnit vedr. nationalregnskabet.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed

Siden nationalregnskabsberegningernes start i midten af 1930'erne er der løbende sket ændringer i beregningsmetoder, -systemer og -principper. Enkelte gange er der foretaget gennemgribende revisioner og omlægninger.

Da en af nationalregnskabets vigtigste målsætninger er opstillingen af lange tidsserier, som er direkte sammenlignelige, har man i videst muligt omfang søgt at korrigere tidligere beregnede år for senere foretagne ændringer.

To gange har revisionerne imidlertid været af så gennemgribende karakter at korrektioner tilbage i tiden enten ikke er foretaget eller endnu ikke er fuldendt. Nationalregnskabsberegningerne i Danmarks Statistik kan således inddeles i 3 perioder, indenfor hvilke beregningerne er foretaget efter systemer, der er så afvigende fra hinanden, at tallene ikke er sammenlignelige. Indenfor den enkelte periode er der fuldstændig sammenlignelighed over tiden.

1. system: Dette dækker beregningerne for årene 1930-46. Basisåret for fastprisberegningerne er 1935.
2. system: Beregninger efter dette system er foretaget for årene 1947-70. Foreløbige tal efter dette system er dog beregnet frem til 1976. Endvidere er der beregnet hovedtal for 1938 efter dette system. Basisåret for fastprisberegningerne er 1955. For en nærmere beskrivelse af dette system: se Statistiske Undersøgelser nr. 7, "Nationalregnskabsstatistik 1947-60".

3. system: Dette dækker perioden fra året 1966 og frem. Fastprisberegningerne blev oprindeligt foretaget i 1970-priser. Senere blev hele perioden omregnet til 1975-priser, og fra efteråret 1984 er det tanken at overgå til 1980-priser. For tiden arbejdes med en revision af tallene for årene 1947-65, således at disse også vil foreligge efter det nye system. Herved vil der kunne etableres sammenhængende nationalregnskabsserier fra 1947 og frem. Nærmere beskrivelser af dette system findes i Statistiske Undersøgelser nr. 30, "Input-output tabeller for Danmark 1966, bind 1" samt årspublikationen "Nationalregnskabsstatistik 1966-1981". Enkeltdelen af systemet er beskrevet i Nationalregnskabsnotaterne: "Beregninger af det private konsum i nationalregnskabet", "Klassifikation af brancher og privat konsum i nationalregnskabet" og "Dokumentation af nationalregnskabet's energibalancer".

Ovenstående har udelukkende været koncentreret om udviklingen i den officielle nationalregnskabsstatistik. I Danmark som i en række andre lande har der imidlertid også været arbejdet med opstilling af historiske serier af nationalregnskabstal. De to vigtigste værker i denne henseende er: Kjeld Bjerke og Niels Ussing: "Studier over Danmarks Nationalprodukt 1870-1950", København 1958 samt Svend Aage Hansen: "Økonomisk vækst i Danmark" 2. udg. København 1977, der indeholder nationalregnskabstal for perioden 1818-1970.

AKTIEINDEKS

1. Formål og baggrund

Aktieindekset har til formål at give et samlet billede af udviklingen i aktiernes kursværdi for de selskaber, der er noteret på Københavns Fondsbørs. Aktiernes kursværdi (market value) beregnes som nominel aktiekapital gange køberkurs.

Aktieindekset måler aktiernes kursværdi i forhold til den indskudte aktiekapital. Ved den indskudte aktiekapital forstås i denne forbindelse aktiernes kursværdi på indeksets basistidspunkt justeret for senere stedfundne ændringer i aktiekapitalen i form af tilgang af selskaber, afgang af selskaber, tegningsemissioner, nedskrivning af aktiekapital samt ombytning af konvertible obligationer.

Ved beregning af aktieindekset foretages der korrektion for udbyttebetaling, således at udbyttebetalingen ikke skulle medføre udsving i indekset.

Både justeringerne af den indskudte aktiekapital og korrektionen for udbyttebetaling bevirker, at udviklingen i aktieindekset kan afvige fra ændringer i de noterede aktiekurser.

Danmarks Statistiks aktieindeks kan føres tilbage til 1914. For perioden 1914 - 1982 er beregningerne foretaget af Danmarks Statistik. Fra og med januar 1983 er beregningerne foretaget af Københavns Fondsbørs.

Der foreligger kun årlige gennemsnitsberegninger for perioden 1914 - 1921. Disse indeks er første gang offentliggjort årligt i det daværende Statistiske Departements Statistisk-Økonomiske Oversigter ("Nytårsoversigten") - dette skete første gang i 1922.

Siden 1927 er der i Statistiske Efterretninger offentliggjort aktieindeks månedligt.

2. Begrebsmæssig afgrænsning

Aktieindekset omfatter fra og med januar 1983 i princippet alle børsnoterede dansk-registrerede aktieselskaber på Københavns Fondsbørs. Der er dog for at undgå dobbeltregning foretaget to undtagelser fra denne generelle regel.

For det første indgår investeringsforeninger ikke i indekset, da det antages, at disse foreningers væsentligste aktivitet er at erhverve dele af de aktiekapitaler, der allerede indgår i indekset.

For det andet er to store holdingselskaber holdt uden for indekset, da disse selskabers eneste aktivitet er at eje og administrere allerede børsnoterede aktiekapitaler.

3. Beregningsgrundlag

De aktiekurser, der danner baggrund for det indeks, der offentliggøres af Danmarks Statistik, er de noterede køberkurser ultimo måneden. Hvis et selskabs aktier ikke denne dag er noteret, indgår den sidst noterede køberkurs i beregningerne. Disse manglende noteringer modificerer aktieindeksets udsving.

4. Vægtgrundlag

Primo januar 1983 indgik der i indekset 201 selskaber med en nominal aktiekapital på ca. 14 mia.kr. Disse selskaber havde tilsammen en kursværdi på ca. 45 mia.kr. Dette vægtgrundlag bliver ændret, når der efterfølgende sker tilgang til eller afgang af selskaber fra Københavns Fondsbørs, eller når de eksisterende aktieselskaber udvider eller indskrænker deres aktiekapital - dvs. ved tegningsemission, ombytning af konvertible obligationer eller nedskrivning af aktiekapitalen. Da aktiernes teoretiske kursværdi ændres med aktiemarkedets til- og afgang af kapital, sikrer ændringerne i indeksets vægtgrundlag, at kun kursafvigelser i forhold til den teoretiske kurs påvirker indekset.

Vægtgrundlaget ændres ikke ved udstedelse af fondsaktier, da den nominelle aktieudvidelse teoretisk set modsvares af et tilsvarende kursfald.

Ændringerne af vægtgrundlaget nødvendiggør en stadig sammenkædning af indeksene, og der anvendes i princippet en såkaldt Laspeyres-kæde (jfr. Indledning, afsnit 2.4).

5. klassifikation

De 6 brancher, der indgår i indeksberegningerne, følger den gruppering, der kan genfindes i den officielle kursliste fra Københavns Fondsbørs. De 6 brancher er banker, forsikring, handel og service, rederier, industri og investeringsselskaber.

6. Beregningsmetode

Beregningerne foretages dagligt af Københavns Fondsbørs på grundlag af de noterede køberkurser.

I køberkurserne foretages en udbyttekorrektion. Ved denne korrektion tilstræbes det, at det forventede fremtidige udbytte ikke bevirker udsving i indekset. Korrektionen sker for hvert enkelt selskab på grundlag af den antagelse, at det forventede udbytte for indeværende regnskabsår bliver det samme som det sidst udbetalte udbytte. Hvis udbyttet af generalforsamlingen fastsættes til f.eks. 12 pct., forventes kursen at falde 12 point dagen efter generalforsamlingen. Herefter forudsættes, at kursen i løbet af året frem til næste generalforsamling gradvis vil stige med 12 point igen, således at kursen umiddelbart før generalforsamlingen (dvs. på generalforsamlingsdagen) vil afspejle prisen på aktien incl. udbytteforventning.

Korrektionen sker ved, at der den første dag efter generalforsamlingen fratrækkes $1/360$ i kursen af sidst udbetalte udbytteprocent, næste dag $2/360$ osv., indtil man ved næste udbyttebetaling når op på den fulde forventede udbytteprocent.

Såfremt generalforsamlingsdatoen ligger mere end et år tilbage, justeres kursen fast med $360/360$ -del af udbyttet. Kommer Fondsbørsen i besiddelse af regnskaber, rapporter, meddelelser eller lignende, der gør det realistisk at antage, at næste udbytteprocent vil være forskellig fra den forudgående, beregnes og anvendes straks nye korrektioner svarende til den nye forventede eller faktiske udbytteprocent.

Det kan i denne forbindelse nævnes, at papiret dagen efter generalforsamlingen opråbes på Københavns Fondsbørs fratrukket udbytteprocenten.

Der kan tales både for og imod at foretage en udbyttekorrektion af aktieindekset. Det der taler for at foretage udbyttekorrektioner er, at kursfald som følge af udbyttebetalinger ikke kan betragtes som tab for aktionærerne. En korrektion betyder samtidig, at det samlede indeks undgår en betydelig negativ påvirkning i de perioder af året, hvor der finder mange generalforsamlinger sted. Det der kan tale mod

en udbyttekorrektioen er, at et aktieudbytte ikke er en fast rettighed, og at det ikke med sikkerhed vides, om der ved næste generalforsamling udbetales udbytte, og i givet fald hvor stor det vil være.

En detaljeret beregningsformel for aktieindekset findes i Statistiske Efterretninger, Penge- og Kapitalmarked 1983:3 side 24.

7. Sæsonkorrektioen

Den i afanit 6 omtalte udbyttebetalingskorrektioen kan betragtes som en slags mekanisk sæsonkorrektioen.

8. Sammenligningsperiode

Fra og med januar 1983 anvendes datoen 03.01.1983 som sammenligningstidspunkt, dvs. at primo januar 1983 = 100.

9. Offentliggørelse

Aktieindekset offentliggøres dagligt i Fondsbørsens officielle kursliste. Dette indeks refereres i de fleste dagblade.

Danmarks Statistik offentliggør kun ultimo månedstal i Statistiske Efterretninger, emnegruppe: Penge- og Kapitalmarked, Statistisk Månedsoversigt og Statistiak Årbog. Aktieindeks på årsbasis offentliggøres i Statistisk Tiårsoversigt.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed

Aktieindekset har over tiden gennemgået ændringer i sammenligningsår, vægtgrundlag og beregningsmetode. Nedenfor er nævnt de vigtigste ændringer:

1914-1921: Indekstal for denne periode foreligger kun offentliggjort på årsbasis. Beregningerne blev foretaget på grundlag af gennemsnittet af højeste og laveste kurs i måneden.

Sammenligningsåret var 1914.

1921-1937: Indekstal for denne periode foreligger offentliggjort månedligt. Beregninger og sammenligningsår var som i perioden 1914-1921.

1937-1955: Aktieindekset omfatter i denne periode ca. 50 dagligt noterede aktieselskaber, og der blev foretaget korrektioner for både udbyttebetalinger og aktieemissioner.

Udbyttebetalingakorrektionerne blev foretaget ud fra den forudsætning, at det forventede udbytte - for alle udbyttebetalende sel-

skaber som helhed - kom til at svare til 6 pct. af aktiernes kursværdi, således at der den første måned efter udbyttebetalingen blev fradraget 0,5 pct., og de følgende måneder 1 pct., 1,5 pct. osv. af aktiernes faktiske kurs. Denne metode anvendtes ved udbyttekorrektion af indekset til og med 1982.

Ved emission blev der korrigeret for det faktiske fald i aktiekurserne. Dette vil i praksis sige, at hvis det faktiske kursfald blev forskelligt fra det teoretisk forventede kursfald, påvirkede det ikke indekset.

Sammenligningsåret var 1935.

1955-1965: Aktieindekset blev udvidet til at omfatte ca. 70 dagligt noterede aktieselskaber. Beregningerne blev foretaget på grundlag af aktiernes køberkurser ultimo måneden.

Sammenligningsåret var 1958.

1965-1972: Aktieindekset blev i denne periode udvidet til at omfatte ca. 100 dagligt noterede selskaber.

Sammenligningsåret var i denne periode 1960.

1972-1982: Der blev ikke foretaget nævneværdige ændringer i forhold til tidligere, ud over at sammenligningsåret blev ændret til 1971.

1983: Det nuværende indeks.

Afslutningsvis kan det nævnes, at Fondsbørsvekslererne på Københavns Fondsbørs siden 1967 dagligt har offentliggjort et aktieindeks. Dette indeks, der byggede på en fast selskabspopulation, ophørte med udgangen af 1982.

Herefter er Københavns Fondsbørs og Danmarks Statistiks offentliggjorte aktieindeks identiske.

INDEKS FOR FORBRUGERPRISER I GRØNLAND.

Danmarks Statistik beregner to prisindeks for Grønland, forbrugerpristallet og reguleringspristallet. Begge indeks er baseret på detailpriser fra private handlende, brugsforeninger og Den kongelige grønlandske Handel samt på forbrugerpriser for de øvrige varer og tjenesteydelser, som lønmodtagerhusstande køber hos Grønlands Tekniske Organisation, kommuner og private virksomheder.

Forskellen mellem de to indeks består i, at der anvendes forskellige prisbegreber og som følge heraf også forskellige vægte ved beregningen af de to indeks.

Ved beregningen af forbrugerpristallet anvendes de faktiske forbrugerpriser (markedspriser).

Ved beregningen af reguleringspristallet anvendes også forbrugerpriser, men for de varers vedkommende, hvor der erlægges afgift til Grønlands landskasse og de grønlandske kommunekasser ved indførsel til det grønlandske afgiftsområde, anvendes forbrugerpriser fraregnet afgiften.

Det første grønlandske forbrugerprisindeks, som blev beregnet for 1946, havde alene til formål i grove træk at belyse den generelle prisudvikling. I begyndelsen af 1950'erne blev en belysning af levevilkårsudviklingen for grønlandske lønmodtagere imidlertid det centrale formål med indeksberegningerne. Som tiden er gået, er en mere indgående belysning af den generelle prisudvikling imidlertid blevet et stadig mere udtalt ønske. Dette har bevirket en stadig bredere belysning af udviklingen i forbrugerpriserne, idet indeksberegningerne er blevet baseret på forbrugsundersøgelser, der har omfattet flere og flere grupper af forbrugere og flere og flere typer af varer og tjenester.

FORBRUGERPRISTALLET FOR GRØNLAND.

1. Formål og baggrund.

Forbrugerpristallet, der beregnes halvårligt på grundlag af forbrugerpriserne primo januar og primo juli, måler udviklingen i forbrugerpriserne i det gennemsnitlige forbrug for en lønmodtagerhusstand i Grønland. Da der i Grønland findes grupper af lønmodtagerhusstande med meget forskellige levevilkår og forbrugsmønstre, er det forbrugsmønster hvis prisudvikling følges i indeksberegningen ikke repræsentativt i den forstand, at det er et normalt forekommende forbrugsmønster hos en lønmodtagerhusstand i Grønland, men repræsentativt i den forstand at det måler forbruget i samtlige lønmodtagerhusstande gennemsnitligt set.

Forbrugerpristallet for Grønland anvendes som mål for inflationen i Grønland og til regulering af kontrakter.

Forbrugerpristalsberegninger for Grønland er foretaget siden 1946; fra 1946 til og med januar 1971 under navnet "Detailpristallet for Grønland".

Sammenlignet med de danske forbrugerprisindeksberegninger, er pristalsberegninger for Grønland blevet indført på et relativt sent tidspunkt.

Indtil 2. verdenskrig var Grønland afsondret fra den øvrige del af verden¹⁾. Den kongelige grønlandske Handel havde monopol på handelen og fastsatte priserne på indførte varer (udhandlingspriser) og på de grønlandske produkter, som handelen opkøbte (indhandlingspriser), og økonomien var præget af naturaløkonomi.

Priserne på indførte varer var sat lavere end omkostningerne ved at indkøbe, transportere og sælge varerne. For at skaffe dækning for dette underskud og for at skaffe midler til delvis dækning af det offentliges udgifter til administration, sundhedsvæsen, kirke- og skolevæsen mv. fastsattes priserne på de grønlandske produkter som Den kongelige grønlandske Handel opkøbte (indhandlingspriserne), så lavt,

1) I følge kgl. anordning af 18. marts 1776 var Grønland afspærret område, og adgang til landet, undtagen i nødtilfælde, krævede særlig tilladelse.

at der ved salget af de grønlandske produkter fremkom et - alt efter konjunkturerne - større eller mindre overskud¹⁾.

Under 2. verdenskrig og frem til 1946 var de fastsatte priser (generaltaksten) uændrede, men da Den kongelige grønlandske Handel som følge af krigen ikke kunne opretholde forsyningspligten, blev handelsmonopolet brudt af amerikanerne med begyndende prisstigninger til følge.

I samme periode var forbrugerpriserne i Danmark steget ca. 50 pct., så den undertrykte prisstigning i Grønland måtte forventes at slå igennem efter krigen.

På denne baggrund indledtes den første pristalsberegning for Grønland, beregningen af "Detailpristallet for Grønland med 1946=100". Pristallet beregnedes ved at følge prisudviklingen i følge generaltaksten på 71 betydende varer og med Den kongelige grønlandske Handels udhandlingsværdi i finansåret 1946/47 som vægt.

2. Begrebsmæssig afgrænsning.

Forbrugsbegrebet omfatter lønmodtagerhusstandenes samlede efterspørgsel efter varer og tjenester til forbrug - bortset fra kollektivt konsum -, uafhængigt af, om goderne efterspørges i eller uden for Grønland.

I praksis må nogle udgiftsposter dog udelades ved udarbejdelsen af vægtgrundlaget, da det ikke har været muligt at udvælge prisserier. Det gælder udgifter til de fleste forsikringer, til spil og gaver, samt til en række tjenesteydelser såsom advokatbistand og revisorhøjlp. Disse poster udgjorde ca. 3 pct. af forbrugsbeløbet i den seneste forbrugsundersøgelse.

Varer og tjenester er i princippet afgrænset som i de danske forbrugsundersøgelser.

Husstandsbegrebet omfatter alle personer med samme bopæl, som deltager i det fælles forbrug. Denne afgrænsning indebærer bl.a., at grønlandske husassistenter (kivfaq) som regel vil indgå i husstands-begrebet.

Lønmodtagerhusstande er siden 1971 defineret således, at mindst halvdelen af husstandens indkomst skal udgøres af lønindkomst.

1) Overskuddet fra Kryolitselskabet blev også anvendt til disse formål.

Som følge af forskelle i levevis i bygder og byer og som følge af forskellig behovsstruktur hos grønlandere og ikke-grønlandere har det været nødvendigt at standardberegne begrebet lønmodtagerhusstand. Standardberegningen indebærer en sammenvejning af tre lønmodtagerhusstandstyper, grønlandske lønmodtagerhusstande i byer, grønlandske lønmodtagerhusstande i bygder og ikke-grønlandske lønmodtagerhusstande i byer. Sammenvejningsfaktorerne er fundet ud fra Folketællingens oplysninger om antallet af de forskellige husstandstyper d. 26. oktober 1976.

Blandt lønmodtagerhusstandene er grønlandske lønmodtagerhusstande defineret således, at mindst halvdelen af lønindkomsten skal være optjent af personer født i Grønland, og ikke-grønlandske lønmodtagerhusstande således, at mindst halvdelen af lønindkomsten skal være optjent af personer, der ikke er født i Grønland.

Prisbegrebet omfatter forbrugerpriser/detailpriser ekskl. eventuelle rabatter ved større køb, ekstra betaling for emballage, udbringning af varer og lignende.

3. Beregningsgrundlag.

I beregningen af forbrugerpristallet indgår godt 3.000 enkelte priser. Disse priser vedrører ca. 600 prisserier, der belyser prisudviklingen for ca. 400 repræsentantvarer (repræsentantvarer er defineret som varer/tjenester, der indgår med en selvstændig vægt i vægtgrundlaget). Repræsentantvarerne er repræsentative for de varer og tjenester, der indgår i lønmodtagerhusstandens forbrug. Som repræsentantvarer er valgt varer og tjenester, der tegner sig for en væsentlig andel af forbrugsudgiften eller varer og tjenester, der uden at opfylde denne betingelse findes egnet til at repræsentere et forbrugsområde. Udvælgelsen af repræsentantvarer er foretaget ud fra interviewoplysningerne i forbrugsundersøgelsen og i samarbejde med prisoplyserne.

For at de godt 3.000 priser kan anses for at være repræsentative, må de indhentes hos prisoplysere, der er udvalgt på en sådan måde, at priserne afspejler forbrugernes faktiske indkøb geografisk og efter forretningstype mv.

I Grønland er kravet til prisernes repræsentativitet særdeles vanskeligt at honorere. Det skyldes hovedsagelig de store forskelle i Grønland i indkomstmasse og indkomstfordeling mellem kommunerne indbyrdes samt mellem personer i de enkelte kommuner. Dette forårs-

ger store forskelle i forbrugsefterspørgslen i de enkelte kommuner og dermed forskelle i vareudbud, forretningstyper og konkurrenceforhold.

Den kongelige grønlandske Handel er repræsenteret i alle kommuner, men kun i beskedent omfang i Godthåb. Den kongelige grønlandske Handel skal holde samme priser overalt i Grønland (enhedsprissystemet). I otte af de 18 kommuner er der store brugsforeninger, og i øvrigt er udbredelsen af privat handel og køb gennem postordreforretninger noget forskellig fra kommune til kommune.

Ved udvælgelsen af prisoplysere og prisoplysninger er der søgt taget hensyn til de nævnte forhold. Priser indberettes af Den kongelige grønlandske Handel, Grønlands Tekniske Organisation, Ministeriet for Grønland, 6 kommuner, brugsforeningerne og ca. 50 private erhvervsdrivende.

Boligposten omfatter anviste boliger til udsendt arbejdskraft, udlejningsboliger, ejerboliger i Grønland. Endvidere indgår ejerboliger i Danmark, som følge af at nogle lønmodtagere, der er bosiddende i Grønland, ejer fast ejendom i Danmark.

De halvårlige beregninger af forbrugerpristallet sker på grundlag af de gældende priser primo januar og primo juli.

4. Vægtgrundlag.

Udgiftsgrundlaget for vægtfordelingen i forbrugerpristallet er repræsenteret af ca. 400 repræsentantvarer. Hver repræsentantvare har en vægt svarende til den andel af den samlede forbrugsudgift, repræsentantvaren repræsenterer. Udgiftsgrundlaget refererer til forbrugsundersøgelsen i Grønland vedrørende perioden 1. juli 1977 til 30. juni 1978, jf. Statistiske Efterretninger 1981, nr. A 4. Dette udgiftsgrundlag er blevet ajourført for prisudviklingen frem til 1. januar 1981, som er sammenligningsperioden (=100) for indeksberegningen.

Den ændring i de ca. 13.000 lønmodtagerhusstandes efterspurgte mængder, som kan være en følge af indtrufne prisændringer samt efterspørgselsændringer af andre årsager, er der ikke korrigeret for. Vægtbasis er følgelig 1. juli 1977 til 30. juni 1978.

5. Klassifikation.

Varer og tjenester grupperes dels efter den af FN anbefalede klassifikation af husholdningers forbrug i SNA (System of National Accounts, New York 1968), der er identisk med klassifikationen af husholdningers forbrug i ESA (European System of Integrated Eco-

omic Accounts, second edition, Luxembourg 1980)¹⁾ dels efter en klassifikation af varer og tjenester, der er specifik for Grønland, og hvor grupperingerne er fastlagt ud fra den grønlandske levevis.

SNA- og ESA-grupperingerne er foretaget ud fra de behov, som de efterspurgte varer og tjenester skal tilgodese, og der sondres mellem varige, semi-varige og ikke-varige forbrugsgoder. På 1-cifferniveau er varer og tjenester grupperet i 8 hovedgrupper, på 2-cifferniveau i 33 grupper og 3-cifferniveau i 62 grupper.

I det grønlandske forbrugerpristal forekommer 5 af de 33 grupper på 2-cifferniveau i SNA- og ESA-grupperingerne ikke. Det drejer sig om ydelser som f.eks. hospitalsophold og uddannelse, der i Grønland er offentlige goder, der stilles gratis til rådighed for befolkningen. På 3-cifferniveau er der 9 undergrupper, der ikke forekommer i det grønlandske forbrugerpristal. Udover de ovenfor nævnte goder, drejer det sig om forskellige reparationsydelser (reparation af tøj, sko, møbler etc.). Sådanne reparationsydelser kan stort set ikke købes af husholdninger i Grønland, da reparationsvirksomhed kun forekommer i meget begrænset omfang og i tilknytning til få brancher som bil-, båd-, og radio- og TV-branchen. Nedenstående tabel viser varer og tjenester samt repræsentantvarer i forbrugerpristallet for Grønland grupperet efter SNA og ESA.

Grupperingen efter SNA og ESA af varer og tjenesteydelser og repræsentantvarer i det grønlandske forbrugerpristal

	Generel gruppe- ring efter SNA og ESA			Det grønlandske forbrugerpristal grupperet efter SNA og ESA			Antal repræ- sentant- varer
	Cifferniveau						
	1	2	3	1	2	3	
1. Fødevarer, drikkevarer og tobaksvarer ..	1	4	13	1	4	13	167
2. Beklædning og fodtøj	1	2	4	1	2	4	50
3. Husleje, brændsel og belysning	1	2	6	1	2	6	15
4. Indbo og husholdningsudstyr	1	6	11	1	6	7	56
5. Sygepleje	1	5	5	1	2	2	6
6. Transport og kommunikation	1	4	6	1	4	6	19
7. Fritidsudstyr, herunder underholdning ..	1	4	7	1	3	6	34
8. Andre varer og tjenester	1	6	10	1	5	9	45
I alt	8	33	62	8	28	53	392

1) En dansk udgave er offentliggjort i 1984: Det Europæiske Nationalregnskabssystem (ENS), Luxembourg 1984.

Den specifikke grønlandske gruppering af varer og tjenester omfatter 13 hovedgrupper, hovedsagelig dækkende et niveau mellem 1- og 2-cifferniveauet i SNA- og ESA-grupperingerne. Dog er enkelte hovedgrupper dannet tværgående i forhold til SNA- og ESA-klassifikationer.

Således kan nævnes, at den grønlandske hovedgruppe "personlig pleje" indeholder varer og tjenester fra SNA- og ESA-hovedgrupperne "sygepleje" og "andre varer og tjenester".

6. Beregningsmetode.

Forbrugerpristallet for Grønland er et Laspeyres prisindeks. Beregningen foregår på grundlag af Laspeyres formlen, omskrevet til:

$$P_{1:0}^{La} = \sum_{i=1}^n \left(\frac{P_1^i}{P_0^i} \times 100 \right) \times \alpha_0^i$$

hvor P_1^i er prisen på en repræsentantvare på tidspunkt 1 og P_0^i prisen på samme repræsentantvare på tidspunkt 0.

$$\frac{P_1^i}{P_0^i} \times 100$$

er et prisindeks for en af indeksets 392 repræsentantvarer. α_0^i er sammenvejningsfaktoren, dvs. repræsentantvarens vægtandel i indeksberegningen. Det samlede forbrugerpristal fremkommer som summen af produkterne af de enkelte prisindeks og disses vægtandele.

Vægtandelene er opgjort i 10.000-dele, og prisindeksene beregnes med 2 decimaler.

Som tiden går, ændres varerne. På nogle områder ændres modeller relativt hyppigt (radioer, biler etc.), mens ændringerne for andre varers vedkommende sker relativt sjældent (fødevarer). Ved hver vareændring skal forbrugeren teoretisk set afgøre, hvor meget af ændringen, der er en kvalitetsændring, idet kvalitative ændringer er at opfatte som mængdeændringer, der følgelig ikke skal indgå i prisindeksberegninger. I praksis er det vanskeligt at afgrænse kvalitetsændringer, og der er derfor udviklet en række operationelle metoder til behandling af kvalitetsændringer i indeksberegningen. Ofte vil der være en vis overlappende periode, hvor både gamle og nye varer er i han-

-delen. Det udnyttes ved behandlingen af kvalitative ændringer i forbrugerpristallet for Grønland på den måde, at repræsentantvaren skiftes, hvis en ny model eller lignende erstatter en hidtidig model. Handles eksempelvis en radiomodel frem til juli 1984, vil dens afløser normalt være introduceret et stykke tid forud, således at prisen på den nye model kan knyttes til indekset for juli 1984 for den gamle model. På denne måde postuleres, at prisudviklingen for den nye vare er lige så repræsentativ som prisudviklingen for den gamle vare set i relation til dækning af et givet behov. I det omfang postulatet er rigtigt er kvalitetsændringer ikke indgået i beregningen af prisindekset.

7. Sæsonkorrektion.

Der foretages ingen sæsonkorrektion ved beregningen af det grønlandske forbrugerpristal, da indeksberegningen ikke i nævneværdig grad påvirkes af prisændringer som følge af sæson. Dette skyldes, at indekset kun beregnes for månederne januar og juli, at sæsonelementets andel af prisen på frugt og grønsager i Grønland i almindelighed kun udgør en yderst beskedne del af varens pris, dvs. en beskedne del af indkøbspris, fragtomkostninger og avancer og desuden, at meget sæsonprægede varer som f.eks. friske jordbær ikke indgår i indeksberegningen.

8. Sammenligningsperiode.

Forbrugerpristallet for Grønland offentliggøres detaljeret med januar 1981 som sammenligningsperiode (dvs. med januar 1981 = 100) og forbrugsudgiften fra 1. juli 1977 til 30. juni 1978 som vægtbasis. Endvidere offentliggøres det samlede forbrugerpristal for Grønland tillige med sammenligningsperioderne januar 1971 og januar 1975.

9. Offentliggørelse.

Forbrugerpristallet for Grønland offentliggøres halvårligt, henholdsvis ultimo februar/primo marts og ultimo august/primo september i Nyt fra Danmarks Statistik.

Endvidere offentliggøres forbrugerpristallet for Grønland halvårligt (marts og september) i mere detaljeret form i Statistiske Efterretninger, emnegruppe: Færøerne og Grønland.

Årligt offentliggøres forbrugerpristallet for Grønland i Statistisk Årbog og i Statistisk Ti-årsoversigt.

Endvidere offentliggøres indekset i Årsberetningen fra Ministeriet for Grønland.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed.

De beregnede forbrugerpristal for Grønland kan rent teknisk kædes sammen til en tidsserie fra 1946 til nu. Imidlertid har det grønlandske samfund og beregningen af indekset i perioden gennemgået så store ændringer, at en sådan sammenkædning ikke er særlig meningsfuld. Kun for ganske få repræsentantvarers vedkommende gælder, at kvaliteten og anvendelsen af varen ikke har gennemgået så store ændringer, at prisudviklingen kan belyses rimeligt. Formentlig gælder det kun for varer som sukker, mel og krydderier, sodavand, spiritus, cigaretter og tilnærmelsesvis for varer som kaffe og koks. Endvidere gælder det også for grønlandsk proviant, som imidlertid først er indgået i indeksberegningen fra 1951.

I nedenstående oversigt er forbrugerpristalberegningerne for Grønland karakteriseret efter deres vægtgrundlag, deres geografiske dækning, de anvendte priser og sammenligningsperioden. Endvidere er henvist til kilder, hvor yderligere oplysninger om beregningerne kan findes.

Oversigt over ændringer i beregningen af forbrugerpristallet siden 1946

	Indeksberegningen for				
	1946-1951	1951-1958	1959-1971	1971-1981	1981-
Vægtgrundlag	Regnskabsoplysninger fra Den kongelige grønlandske Handel vedr. 71 varer	Forbrugsundersøgelsen 1950-51 - alene grønlandske lønmodtagerhusstande	Forbrugsundersøgelsen 1956-57 - alene grønlandske lønmodtagerhusstande	Forbrugsundersøgelsen 1968-69 grønlandske og fortrinnsvis fra Danmark udsendte lønmodtagerhusstande	Forbrugsundersøgelsen 1977-78 grønlandske og danske lønmodtagerhusstande
Geografisk dækning	Hele Grønland	Vest-Grønland	Hele Grønland	Hele Grønland	Hele Grønland
Priser	Offentligt fastsatte priser på varer, dvs. KGH's enhedspriser for Grønland	Offentligt fastsatte priser på varer og tjenesteydelser, private forsikringer, kontingenter samt grønlandsk proviant	Offentligt fastsatte priser på varer og tjenester samt grønlandske restaurationspriser og priser fra private handlende	Offentligt og privat fastsatte priser på varer og tjenester	Offentligt og privat fastsatte priser på varer og tjenester. Varer og tjenester afgrænset efter nationalregnskabets klassifikation af forbruget
Sammenligningsperiode	finansåret 1946/47=100	april 1950=100	finansåret 1956/57=100	januar 1971=100	januar 1981=100
Kilde	Oplysninger fra Ministeriet for Grønland	Statistiske Efterretninger nr. 24, 23. maj 1952	Statistiske Efterretninger nr. 15, 11. april 1959	Statistiske Efterretninger nr. 75, 15. oktober 1971	Statistiske Efterretninger nr. B 39, 30. september 1981

Problemerne ved sammenkædning af oplysninger fra 1946-1951 med oplysninger fra 1951-1958 består væsentligst i,

- at vægtgrundlaget er meget forskelligt og baseret på forskellige metoder
- at den geografiske dækning er forskellig
- at der alene indgår priser på importerede varer i den tidligere pristalsberegning.

Problemerne ved sammenkædning af oplysninger fra 1951-1958 med oplysninger fra 1959-1971 består væsentligst i,

- at private handlendes priser først indgår fra 1959, (privat handel i Grønland begynder at spille en rolle i Grønland fra begyndelsen af 1950'erne)
- at den geografiske dækning er forskellig.

Problemerne ved sammenkædning af oplysninger fra 1959-1971 med oplysninger fra 1971-1981 består væsentligst i,

- at vægtgrundlaget ændres fra alene at omfatte grønlandske lønmodtagerhusstande til at omfatte alle lønmodtagerhusstande.

Problemerne ved sammenkædning af oplysninger fra 1971-1981 med oplysninger fra 1981 og frem består væsentligst i,

- at vare- og tjenesteafgrænsningen ændredes til at følge nationalregnskabet's klassifikation af det private forbrug.

REGULERINGSPRISTALLET FOR GRØNLAND.

1. Formål og baggrund.

Reguleringspristallet for Grønland anvendes i forbindelse med dyrtidsregulering af lønninger og sociale ydelser og ved kontraktregulering og lignende.

Beregningen af reguleringspristallet for Grønland hviler ligesom beregningen af reguleringspristallet for Danmark på et egentligt lovgrundlag. Lovgrundlaget er lov nr. 4 af 9. juni 1971 om tjenestemandslønninger mm. og klassificering af statens tjenestemandstillinger i Grønland, §§ 6 og 7, således som disse er ændret ved lov nr. 619 af 21. december 1983. Endvidere indgår landstingslov nr. 6 af 5. december 1983 om dyrtidsregulering af lønninger mv. i lovgrundlaget.

De nævnte love med senere lovændringer giver følgende aktuelle lovgrundlag:

§ 6 "På grundlag af oplysninger om detalpriser på varer og tjenesteydelser og om boligudgifter i Grønland, der indhentes hvert halve år i januar og juli måned, udarbejder Danmarks Statistik et særligt grønlandsk reguleringspristal, der benyttes ved dyrtidsregulering af lønninger mv.".

§ 7 "Det grønlandske reguleringspristal beregnes fra januar 1984 med denne måneds pristal som basis (=100). Stk. 2. I de priser, der indgår i det grønlandske reguleringspristal, foretager Danmarks Statistik fradrag for afgifter, der erlægges til Grønlands landskasse og til de grønlandske kommunekasser ved indførsel af varer til det grønlandske afgiftsområde".

Beregningen af lønregulerende pristal i Grønland går tilbage til 1951. På dette tidspunkt var der tre grupper lønmodtagere i Grønland, tjenestemandsgruppen, bestillingsmænd og lejet arbejdskraft.

Tjenestmandsgruppen omfattede udover tjenestemandsansatte, også skønnertførere og udstedsbestyrere samt kontraktansatte og honorarlønnede. Denne gruppe lønmodtageres ansættelsesforhold fulgte Tjenestemandsløven af 6. juni 1946. Lønningerne fulgte således de danske løn- og prisforhold med justeringer i form af forskellige tillæg, brændselsgodtgørelse og fri bolig.

Betegnelsen bestillingsmænd omfattede håndværkere, kateketer, telegrafister, handelsforvaltere mv. Bestillingsmændene var lønnet i henhold til bekendtgørelse af 15. oktober 1946 om grønlandske bestillingsmænd. Til grundlønnen ydedes brændselstillæg og andre overenskomstbestemte tillæg samt et reguleringstillæg, der udløstes med én portion for hvert fulde procentpoints stigning i detailpristallet. Denne gruppes lønudvikling var således delvis bestemt af den grønlandske prisudvikling.

Lejet arbejdskraft omfattede ufaglært arbejdskraft ansat efter bekendtgørelse af 28. februar 1949 om betaling for dagleje mv. i Grønland. Lønnen omfattede timeløn samt forskellige tillæg og mulighed for akkordaflønnning. Lønnen var fastlagt ud fra grønlandske pris- og lønforhold.

Den ændrede grønlandspolitik efter 1950, der bl.a. indebar en prisfastsættelse af varerne, hvor omkostningerne i forbindelse med varehandelen blev dækket og et ønske om højnelse af grønlændernes levestandard, skabte et behov for en kompensation for stigninger i leveomkostningerne. Detailpristallet blev anset for ubrugeligt til en sådan regulering, da grønlandsk proviant, som udgjorde en meget væsentlig del af grønlændernes leveomkostninger, ikke indgik i detailprisberegningen. På denne baggrund afholdtes den første forbrugsundersøgelse i Grønland, omfattende et beskedent udsnit af husstande, hvor hovedforsørgeren var bestillingsmand eller "fastlejet". Undersøgelsen blev gennemført ved interview om hustruernes forbrugs- og indkomstforhold. Det ny detailpristal, der beregnedes på grundlag af forbrugsundersøgelsens resultater kunne ikke bruges ved lønreguleringen, da brændsel indgik i vægtgrundlaget og lønmodtagerne fik brændselstillæg til deres løn. Derfor indledtes beregningen af det første egentlige lønregulerende pristal, kaldet særpristallet. Dette pristal var identisk med detailpristallet, bortset fra, at kul ikke indgik i beregningen.

Senere bestemtes ved lov nr. 305 af 21. december 1957 § 2, at Det statistiske Departement udover detailpristallet for Grønland skulle udregne to lønregulerende særpristal, Særpristal I og Særpristal II.

Særpristal I, der var en videreførelse af det hidtidige særpristal, skulle anvendes ved lønregulering for bestillingsmænd, der modtog brændselstillæg. Særpristal II skulle anvendes til regulering af overenskomstmæssigt fastsatte lønninger i Grønland.

Begge særpristal skulle beregnes ekskl. den ved den nævnte lov gennemførte forhøjelse af sukkerafgiften fra 10 øre til 20 øre og ekskl. den indførte cigaretafgift på 4,5 øre pr. stk.

Juli 1961 ophørte beregningen af Særpristal I. Særpristallet fremover blev identisk med Særpristal II. Ved lov nr. 61 af 21. februar 1962 gennemførtes afgifter/afgiftsændringer på chokolade, sukker, malt, spirituosa, vin, humle og cigaretter, der ikke skulle medtages ved indeksberegningen.

Ved lov nr. 168 af 27. maj 1964 om statens tjenestemænd i Grønland § 71 bestemtes, at Det statistiske Departement i forbindelse med den halvårslige beregning af det ordinære grønlandske pristal skulle udarbejde et grønlandsk reguleringspristal, med sammenligningsperiode januar 1963 = 100 og i øvrigt beregnet på samme måde som særpristallet. Beregningen af særpristallet (Særpristal II) med april 1950 = 100 fortsatte til januar 1971.

Beregningen af et lønregulerende pristal for Grønland går således tilbage til 1951 til Særpristal I, og navnet reguleringspristallet for Grønland introduceredes i 1963. Antallet af og størrelsen af de afgifter, der udelades i indeksberegningen er siden øget, men beregningsprincippet har været uændret fra 1963.

2. Begrebsmæssig afgrænsning.

Ved beregningen af reguleringspristallet for Grønland afgrænses forbruget som i forbrugerpristallet for Grønland til de i Grønland bosiddende lønmodtagerhusstandes gennemsnitlige forbrug inkl. deres udgifter til rejser og ophold i udlandet samt inkl. deres udgifter til fast ejendom i Danmark. En nærmere omtale af denne afgrænsning findes i afsnit 2 under forbrugerpristallet for Grønland.

Prisbegrebet omfatter forbrugerpriser ekskl. eventuelle rabatter ved større køb, ekstrabetaling for emballage, udbringning af varer og lignende, opgjort ekskl. de indførselsafgifter, der erlægges ved indførsel til det grønlandske afgiftsområde.

Indførselsafgifterne fradrages i prisbegrebet for at ændringer i den indirekte beskatning ikke via dyrtidsreguleringen skal medføre ændringer i lønningerne.

Den indirekte beskatning i Grønland beløb sig i 1982 til 214 mill. kr., dvs. 4.120 kr. pr. indbygger.

Prisindeks med fradrag af indirekte skatter kan udformes på flere forskellige måder, jf. afsnittet om de danske forbrugerprisindeks. Det nuværende grønlandske reguleringspristal er af den i nævnte afsnit beskrevne type 1.

3. Beregningsgrundlag.

Beregningsgrundlaget svarer til det under forbrugerpristallet for Grønland nævnte. Huslejeposten beregnes i reguleringspristallet - ligesom i forbrugerpristallet - på grundlag af udviklingen i brutto-huslejen, dvs. at der ikke foretages fradrag for de huslejetilskud, der ydes. Dette er i modsætning til reguleringspristallet for Danmark, hvor der ved beregning af huslejeudviklingen foretages fradrag for boligsikringsydelse.

4. Vægtgrundlag.

Som forbrugerpristallet for Grønland, bortset fra at vægtgrundlaget er opgjort ekskl. indførselsafgifter.

5. Klassifikation.

Som forbrugerpristallet for Grønland.

6. Beregningsmetode.

Reguleringspristallet for Grønland er som forbrugerpristallet for Grønland et Laspeyres-prisindeks. Reguleringspristallet for Grønland beregnes efter samme formel som nævnt under forbrugerpristallet for Grønland, men ved indsættelse af prisen ekskl. indførselsafgift, der erlægges ved indførsel af varen til det grønlandske afgiftsområde.

7. Sæsonkorrektion.

Som forbrugerpristallet for Grønland.

8. Sammenligningsperiode.

Reguleringspristallet for Grønland offentliggøres i følge gældende lov med januar 1984 = 100. Da regulering efter reguleringspristallet for Grønland med sammenligningsperiode januar 1975 og januar 1971 stadig forekommer, offentliggøres reguleringspristallet for Grønland også med disse sammenligningsperioder. Pristallet er tidligere offentliggjort med januar 1963 = 100.

9. Offentliggørelse.

Som forbrugerpristallet for Grønland.

10. Tidsmæssig sammenlignelighed.

En videreførelse af reguleringspristallet med januar 1963 = 100 vil teknisk kunne foretages ved at multiplicere de offentliggjorte reguleringspristal med januar 1971 = 100 med omregningsfaktoren 1,592.

De stedfundne ændringer i relation til indeksberegningen er beskrevet i artikler i Statistiske Efterretninger i nr. 9 1958, nr. 36 1964, nr. 63 1975, B 1981 nr. 39 og i Stat. Efterretn., emnegruppe: Færøerne og Grønland 1984 nr. 3.